מוסף על המשמר
מס' 12
21 במארס 1986
י' באדר ב' תשמ"ו

עוד מעט פורים

זה לא פוליטיקה
זה החיים שלך

הועידה הסתיימה.
דברנו. השתתפנו. החלטנו.
עכשיו הזמן למעשים.

אי אפשר להמשיך ולהסתגר.
אי אפשר להמשיך ולעצום עיניים.
אסור להמשיך ולישון לנוכח התהליכים
העוברים על החברה בישראל.
ישראל שלי ושלך.

קום ועשה!
בקיבוץ הארצי, בשומר הצעיר
ובמפ"ם נוכל כולנו למצוא
מסגרת למעורבות: מעורבות
פוליטית. מעורבות רעיונית.
מעורבות חברתית.

...החבר. הקיבוץ. התנועה - בוא ונהפוך את הדיבורים
על ישראל דמוקרטית - למעשים. עכשיו.

ישראל
זה אני ואתה
בוא לעשות

צלצל עוד היום לת"ץ הקיבוץ הארצי - 03-435329, למחלקה הרעיונית - הקיבוץ הארצי - 03-435351 או לח"ץ מפ"ם - 03-246245. להשונ

חותם פורים

כתובת המערכת:
"על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב
העורך הראשון: לזר
עורך: לזר
עורכת משנה: תאיר זבולון לזר
צילום: בועז לניר

נאוות המזכירה לנו

צירה שווה צרה?

מה כבר לא נכתב על הוועידה? כמה ק"ג של מלים נשפכו וכמה דונמים של נייר כוסו באותיות הקטנות והשחורות? רק לדבר אחד לא שמו משום־מה לב, פרט אחד נשמט מהדיווח הצפוף כל כך. מקרה?

כשעלתה אחת הצירות ממחוז הצפון לשאת את דברה מעל בימת הוועידה, ולא היו הרבה נשים בעמדות־מפתח בוועידה זו, צעק לעברה בריון ממחנה לוי: "אם לא תשתקי יה שרמוטה אנחנו נזיין לך את הצורהו"

רק משמר הוועידה שהקיף את הבמה מנע בכוח מהבריון לבצע את זממו.

כאן נשאלת, כמובן, השאלה, מעבר לאלימות המילולית והפיזית, מעבר לאווירת הפחד והטרור, האם מפני שמדובר בצירה שהיא אישה, מותר להתייחס אליה בצורה משפילה כל־כך? האם האסוציאציה המיידית שמעוררת אישה היא של פרוצה שאפשר לזיין לה את הצורה? לו היה עומד שם גבר על הבמה האם גם אז היה מישהו מעז לצעוק לעברו: "תשתוק יה מניאק או שנזיין לך את הצורה?"

והתשובה לכך היא חד־משמעית: כן!

ואוי לצורה שלכך הגענו.

חיה על הקו

הכן מנהיגך לקיץ

לפני השימוש החוזר לעבור במערוך, צפוף צפוף, להכניס לשקית ניילון סגורה ולשמור כמה שעות בתא ההקפאה. להפשיר, לנער היטב, לתגיש לשולחן בעודו חםן.

מרוקאי אותנטי

טובלים מברשת־שיער במלח כסף רק ומברישים עד שיוצא מנופח. מוסיפים חומץ או גליצרין (כמות קטנה של ניקה) של ביצים, לא חשוב של מי, כף אבקת מרק עצמות ומערבבים, לא סוחטים, אלא מניחים בין שני גברתנים וחובטים. אחרי חצי שעה מורידים והופכים: את המיקרופונים, את הבמה, הנשיאות, חבר השופטים, המשקה...

*

ברגע האחרון קיבלתי מכתב נואש וגו שאלה כיצד לטפל במנהיג ישן מוקש שכבר העלה חלודה. ובכן – לוקחים נייר זכוכית מספר 5 ומשפשפים עד שמתבהר. [illegible] במקרים אחרים אפשר לתלות מעל אמבטיה של מים רותחים ולעזוב. בחנויות מסויימות מוכרים ספרי, אבל הוא די יקר.

עצות מן השרוול

מה לעשות במנהיגים מהחורף שעבר? קודם כל לא לזרוק. תמיד אפשר לנסות לתקן, לנקות, לעשות כמה שינויים ולהתאים לעונה החדשה, אפילו להתחלף עם מישהו אחר. כמה עצות שימושיות בנושא זה:

פולני משומש

כרוב המקרים ניחוח בלבד אינו עוזר והכבו[illegible]

מלה רעה

המיקרופון בולע הכל

זה היה שבוע רע. נשמעו בו מלים רעות שמספיקות בשביל כמה מדורים שלי. אני רוצה להביא לפניכם אוסף ראשון של מלים כאלה:

מאפיה! חבורת פושעים! חנפנים! מתאים לריטנ־יילנד! דוקטור! פרופסור! בוגדים! פושעו! נבלו! מה הצרחות האלה? מה לכם כי תריבו? מה השנאה שאני רואה פה? נמאס לי. טיפשו! כמו בגן־ילדים! על מי אתם מנסים לעבוד? אי־אפשר להמשיך באווירה האלימה הזו. תפסיקו להפריעו! תפסיק להסית! חוצ ביוגנטית! סובל משיגעון גדלות! אין לי יותר אמון, זה סיוט רע. סטירת לחי. כמעט שבר לי את הצלעות, אני מרגיש מבוזה. אני עוד אעשה אתו את החשבון! מנסים לגזול את כבשת הרש! אתם לא ראויים! איך נסתכל בעיני האזרחים? מה חטאנו? זה רוצה להגיע! השקרן הזה! הגמר חוזו!

(רשימה ראשונה בסדרה)

ההיסטוריה צירה תמיד

לטאן בשמן עמוק

בשנת 1874 ... [illegible]

לשון כבושה

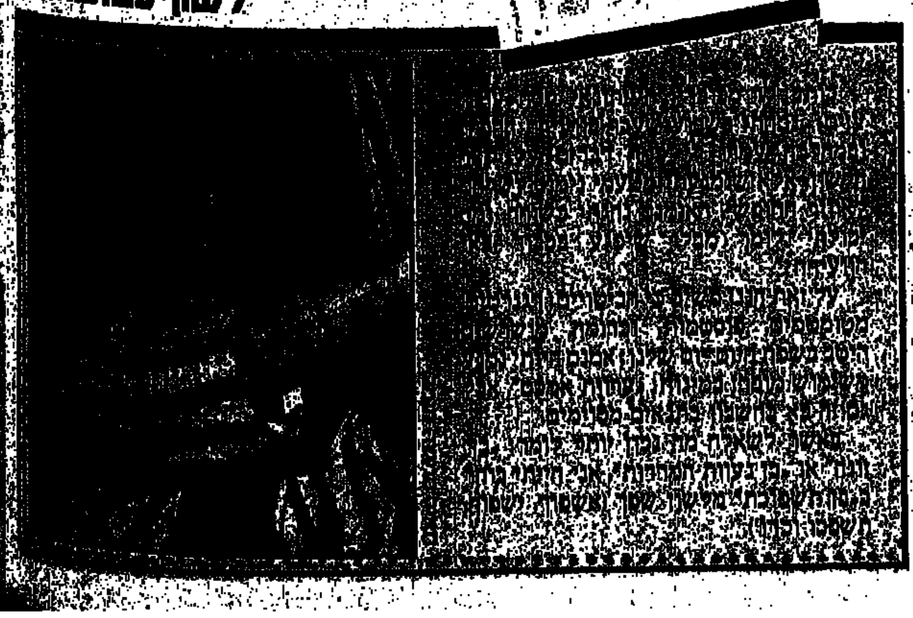

חותם

כתובת המערכת:
"על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: אריה פלגי
עורכת משנה: תאיר זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

חזיז

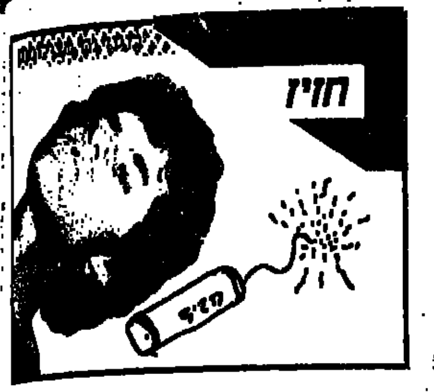

הפעם:

כתבות

■ האוליגרכיה ב"עבודה"
דמוקרטיה "מסדרת"
מאת עדי חזק 6

■ העבדים של פליק
פושע נאצי לא משלם
מאת קארל היינץ יאנסן 8

■ מתי יבוא היום?
אל תחדש ימינו כ"קדם"
מאת עופר ניר 10

■ חשיפה
ליילה – דוגמנית עירום
מאת עמירם כהן 12

■ עם אחד גם בפורים
מי צריך תחפושת?
מאת שאול קנז 14

■ תינוקות הגאות – בני 40
הדור האמריקני החדש
מאת לין רוזליני 18

■ הבית המשוגע
גם בישראל
מאת חיה יוסף 20

מדורים וטורים

■ חותם פורים
מאת לזר 2

■ חותם אישי
מאת אהרון מגד 16

■ שלום בית
מאת חיה יוסף 19

■ חראקירי
מאת יעקב לזר 28

עודד ליפשיץ – 3; ירון אליוסף – 3; ראובן רחוביצקי – 3; מיכאל חרסגור – 4; אלי הכהן – 4; רפי שפירא – 4; תנה קים – 5; עירא דביר – 5; יעל ישראל – 5; זאב צחור – 5; יעקב רבי – 18; רון כחלילי – 18

■ כל יום
(עיצוב: רחל דביר) 27־22

■ בשער:
פורים בשער
איתן פימנטל
בעז לזר

חזיז

"ישראל אינה דיסנילנד אלא הולילנד והתבדיל הזה סופל בינתיים את יצחק שמיר לראשות הממשלה"

יוסי שריד

מלה רעה

דוד מלך הבדואים

אחד הביטויים הבוטים ביותר להשחתה שהשחיתו שבע שנות השלטון את הליכוד, היה המאבק על קולות הבדואים והדרוזים בוועידת חרות.

דוד לוי נאם ברגש, בסגנונו הנפוח, על היד הדורנית שתלשה מרשימות המחשב את הדף עם שמות צירי המיעוטים, על שוויון זכויות ועל ייצוג.

משה ארנס, איש המחנה שהואשם בניסיון לדחוק את רגלי הצירים הבדואים והדרוזים, לא נשאר חייב: סיפר כיצד נבחרו אותם צירים. כשהקריטריון היחיד הוא נאמנות למחנה מסוים, למרות של"חרות" אין סניפים של ממש ביישובי המיעוטים. שניהם צדקו. בחירת הצירים היתה פיקציה, והוצאת אלה שנבחרו מרשימת הצירים היתה מעשה לא־דמוקרטי. למה שיוציאו אותם, ולא את הצירים היהודים שנבחרו בדרכים דומות?

כשבוע שכו מחנה לוי־שרון "נלחם" למען הבדואים והדרוזים, נחקרה תלונת ציירים בדואים שהוכו באכזריות על־ידי שרון בעת שצדו בשטחי החווה שלו.

בכפר בית־ג'ן שבגליל, מנעו אלפי מפגינים דרוזים את הריסת ביתו של חייל דרוזי. כששר המשפטים משה נסים, נציג הליכוד, תומך בלהט בהריסת בתי ערבים בגליל.

ראש המועצה של בית־ג'ן, שפיק אל־אסעד, היה ציר בוועידת "חרות". בעבר היה חבר כנסת מטעם ד"ש. מה הביא למהפך ברעותיו הפוליטיות? כתבי ז'בוטינסקי ארץ־ישראל השלמה? מדוע הפך לאחד מתומכי שרון? בגלל המצור ששרון הטיל על כפרי הדרוזים בגולן, שסירבו לקבל תעודות זיהות ישראליות? בגלל מלחמת שרון ברדוזים בלבנון?

ייתכן, אולי, שהסיבות הן אחרות לגמרי, ולמי שיש מחפרה גדולה כדאי לתמוך בשר המסחר והתעשייה, גם כשהורסים בתים בכפרו?

ב־1981 היה ממונה איש אחר של שרון, מ.כ. (השם שמור במערכת) ממושב בנגב, על מערכת הבחירות של הליכוד בקרב הבדואים בנגב. האיומים וההבטחות שלו לראשי הבדואים דמו להפליא לאלה של מפא"י בשנות החמישים. בעת מניין הקולות התברר ששבט, שרוב אנשיו תמך במערך — הצביע בדיוק חצי־חצי לליכוד ולמערך. השייח' אמר בגלוי שפחד שהליכוד יזכה בבחירות וינקמו בו. ומקורביו סיפרו שהצביעו כך משום שהובטחה להם חנינה לאחר מקרובי השייח' שנאשם ברצח.

בלשכת יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים בנגב שירת נסים קזז, שפוטר ב־72' מכהונתו כמושל חריינס ורפיח, מפני שהיה שותפו של שרון לנישול האכזרי של אלפי הבדואים בפתחה... האיש הנכון במקום הנכון.

אחד מעוזריו, ישראל שילת, ניהל, למעשה, את מערכת הבחירות ב־84' בקרב הבדואים בנגב. מה יכול היה למכור לבדואים? את "הסיירת הירוקה". יציר כפיו של שרון? הכסף נשפך כמים במערכת הבחירות הזו, ומאוחר יותר התברר שפעיל בדואי בילה עם רכבו באילת, על חשבון "הליכוד", במקום לפעול במערכת הבחירות...

רשימת הצירים לוועידת "חרות" מקרב הבדואים נקבעה על פי שיקולי כראיות הקשורים במינויים לשייח'ים. יש לזה כבר היסטוריה: פלג של שבט אבו־רביע, שתמך בשרון, הופרד מהשבט וזכה לשייח' עצמאי משלו. עדרי השבט רעו בנחת בנחל הבשור, כש"הסיירות הירוקה" החרימה גערורים של בדואים אחרים.

בשנות החמישים והשישים ניהל ד"ר יוחנן בדר, מהגוואורדיה הוותיקה של "חרות", מאבק כן ואמיץ למען המיעוט הערבי בישראל. יחד עם ידידו ד"ר חנן רובין המנוח, שהיה חבר כנסת מטעם מפ"ם, עשו רבות למען ביטול הממשל הצבאי, החזרת עקורי בירעם ושוויון זכויות. מאז, עברה "תנועת החרות" דרך ארוכה.

היום, לד"ר יוחנן בדר לא נותנים לדבר בוועידת "חרות", ואלה שמשתיקים אותו "נלחמים" למען קבוצת עסקנים בדואים ודרוזים שגויסו בדרכים לא־כשרות.

דרך אגב, על ערבים לא דיברו בוועידת חרות, רק על בדואים ודרוזים.

● עודד ליפשיץ

תקשורת

על המשמר כברומטר

השנה הגדוד לא התאמן. לא היה כסף. במקום זה שלחו אותנו לעשות אבטחה, חודש שלם באיזה חור בדרום.

היו חבר'ה מירושלים, דימונה, באר־שבע, ת"א, פ"ת, אריאל, גורדיה...

מי שיצא לחופשה נדרש להביא עיתונים. החבר'ה משועממים, קוראים הכל, גם "לאשה", אפילו "במחנה". את "על המשמר" אני הבאתי, חוזר מהבית ומניח אותו על השולחן. ברוך היה זה שהוביל את המתקפה: "איזה זבל, איך אתם לא מתביישים לכתוב דברים כאלו? שקרנים", ופותח במדור הספורט.

מורתי עובר על כל העיתון ופולט תוך כדי כך קללות עסיסיות. קורא ומתעצבן, אבל קורא את הכל. עכוז האחרים היה העיתון אטרקציה, "על המשמר" אינו עומד למכירה בערים רבות, וזו הפעם הראשונה שנתקלו בו.

"מי כותב דברים כאלו?" "איך אתם לא מתביישים?" "תאמין לי, אחרי שאני קורא את זה אני נעשה יותר ימני", "כהנא יודע מזה?"

אני אוסטימי, בצוות של עשרה אנשים היו 2 כהנא, 3 תחיה, 4 ליכוד, אחד מערך ואחד אני, אם על המשמר עוד מרגיז כמו שצריך את אנשי הימין, והם קוראים אותו ומתעצבנים, חורקים אותו בהפגנתיות ישר לפח רק כדי לאסוף אותו משם, לקרוא ולהתעצבן עוד — יש עתיד.

לא לישון עם מדב

מי ששומר לילה־לילה, כל הלילה, במשך חודש שלם שומע גלי צה"ל. בלילה, בין שתיים לחמש משודרים שם את "לא רוצים לישון". לא רוצים לישון זה רדיו נטו. קריינית אחת וטכנאי בבניין שומם, וכמה מאזינים סחרורים בעמדות שמירה ובפטרולים בבסיסים, מוורים. הקריינית נכתנת אחד־על־אחד. היא לבד, בלילה, צריכה לדבר ישר אל המאזין, מי שיושב לבד ב"בודקה", רוצה שהיא תדבר ישר אליו ורק אליו. תשומת הלב מוסבת בדרך־כלל לשירים בדיון, ולקצין התורן שעלול לבוא כל רגע לביקורת. לתחילת בת ה־19 באולפן השומם אסור להתעלם מהמאזינים שלה, גם בשעות מורות.

אצלנו ניצחה בנוק־אאוט מירב אופיר (לא רוצים לישון של יום שלישי). מירב אופיר מדברת ודיו, יש מישהו בצד השני והיא לא שוכחת אותו. הקריינית האחרות הצטיינו כגראה, בקורס קריינות והן ממשיכות לדקלם משפטי קישור סתמיים ושבלוניים.

איזה קול!

מי שמתכונן להישאר ער כל הלילה באחד מלילות השבוע, כדאי שיכוון את זה ליום שלישי בין שתיים לחמש, "לא רוצים לישון" עם מירב אופיר בגלי צה"ל.

● ירון אליוסף

תמונת מצב

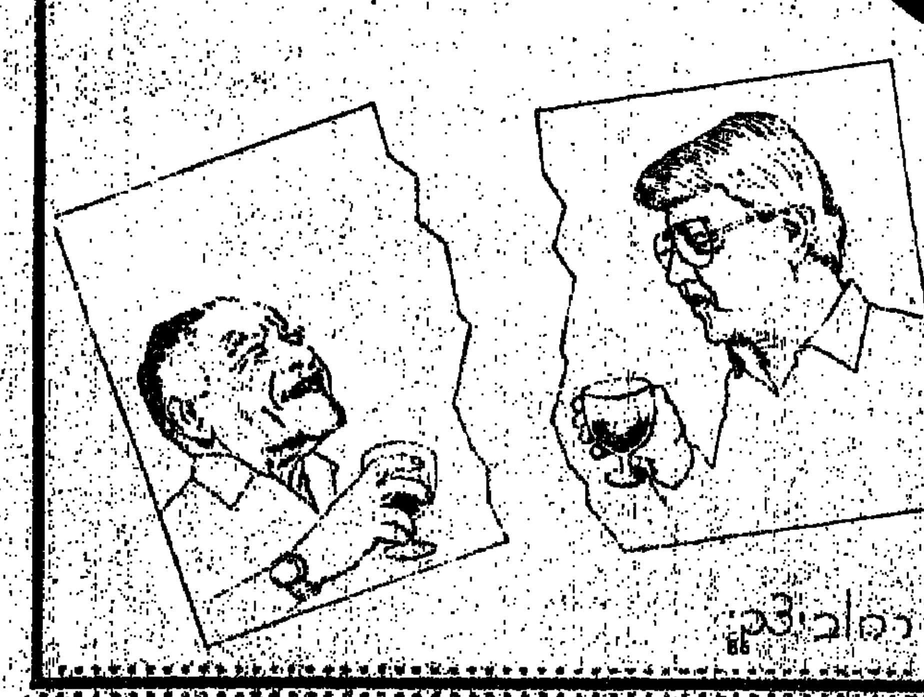

עוד שבוע

חזון

„הראש הקטן נולד אצל רפול, שם ההתחלה"

אל"מ (מיל') אלי גבע

חזון

„דוד לוי ואני לא היינו ברוגז"

יצחק שמיר
בתום פגישת הפיוס

ההיסטוריה צעירה תמיד

מיכאל הרסגור

מִשאלות סוציאליסטיות

הכוח מופגן

צילום: ניצן שורר

בימים האחרונים יכלו אזרחי ישראל להתברך בפעילות ענפה של המפלגה הסוציאליסטית: מן הרגע בו נודע שהתחבורה הציבורית מתייקרת ב־25%, ראית את הסוציאליסטים במעשיהם. לאורך תחנות אג"ד ודן עברו פעילי המפלגה וחילקו כרוזים. כחומר זה נזכרו השביתות המפורסמות (בארה"ב, בצרפת) נגד התייקרות הנסיעות ברכב עירוני או ממלכתי. לאחר שהשר קורפו העיר שמי שאינו יכול לשלם את המחיר הגבוה שייסע ברכב פרטי, קושטו הכרוזים בתמונתה של המלכה מרי־אנטואנט, לה מיוחסת האמרה הידועה „אם אין להם כסף לקנות לחם, שיאכלו עוגות". רבים מעריכים שדינמיות זאת של המפלגה הסוציאליסטית באה לה מן המספר הרב של צעירים בני עדות המזרח, אותם ידעה המפלגה לקרב ולהצילם מ„חרות" המתפרעת. כידוע, חזרו מחירי הנסיעות לרמתם הקודמת, הודות ללחץ הסוציאליסטי. המפלגה תקבל הודות לפעילותה זו – הרבה קולות חדשים בבחירות הבאות.

הישג נאה נוסף היה הטיפול בעיכוב החוק נגד גזענות. כידוע, סיבת ההשהיה בקבלת החוק היא התנגדות המאכערים האורתודוקסים, שהם בעצמם גזענים. המפלגה הסוציאליסטית ממש רוקנה את שכונות אוהדיה, את קיבוציה, את סניפי תנועת הנוער שלה, העמיסה את כל החבר"ה על אוטובוסים ומשאיות, והפגנה ענקית צעדה מול השכונות הדתיות בעיר הקודש ירושלים. באוויר התנוססו הסיסמאות המקובלות: „הלאה הגזענות!" „תחי הדמוקרטיה!" „עוד נחזור!". למחרת הודיעו חברי הכנסת מטעם כוחות החושך שהם מוותרים על התנגדותם להעברת החוק.

המפלגה הסוציאליסטית הישראלית ערנית תמיד. לאחרונה הביאה ערנותה ניצחון ניכר לעניין הדמוקרטיה, הקדמה והחילוניות; היא גילתה שהפנימייה הצבאית־דתית „אור־עציון" מכשירה למעשה צבא פרטי עבור גוש־אמונים. המפלגה, אשר בזמנו קיבלה כלב כבד את פירוק הפלמ"ח – הרי אמרו אז כי זה היה „צבא פוליטי" – השתמשה בעניין הצבא הפוליטי של גוש אמונים בתרגיל פרלמנטרי שנון. היא פשוט דרשה פתיחתה של פנימייה צבאית סוציאליסטית. התביעה לא זכתה להצלחה, אבל בינתיים פורק גם צבאו של גוש אמונים.

המפלגה יכולה עוד לרקום על דגליה – התכלת־לבן והאדום – ממש בחוט זהב, את מאבקה נגד החרד־סיטריות. הקורא הסוציאליסטי זוכר, כמובן, שהמפלגה (לפי דרישת מחלקת החינוך שלה), קבעה כחוק לעצמה את הכלל שמורים דתיים ילמדו בבתי־הספר הכלליים רק אם מורים חילוניים יורשו ללמד בבתי־הספר הדתיים. המאבק העקרוני נגד המיסיון האורתודוקסי כבר נושא פירות מבורכים.

פעילותה הנמרצת של המפלגה, מגלים סקרי דעת־הקהל, תכפיל או אף תשלש את מספר חברי־הכנסת שלה. סוד ההצלחה? – נאמנות לעקרונות, ומאבק פנימי תמידי נגד העצלנות המחשבתית והפיזית.

תחי הציונות!
תחי אחוות־עמים!
יחי הסוציאליזם!

רשות דיבור

לישראל ליפל
מנכ"ל לשעבר של משרד הדתות

„ביקור האפיפיור בבית־כנסת – לא פריצת דרך"

ההודעה שפורסמה השבוע ברומא, לפיה יבקר האפיפיור יוחנן פאולוס בבית־כנסת ברומא הביאה לזרם תגובות הן במישור הפוליטי והן במישור התיאולוגי. ישראל ליפל, מנכ"ל משרד הדתות לשעבר, שנפגש עם שלושה אפיפיורים ומנהל שנים ארוכות מגעים עם קרדינלים ובישופים מן הוותיקן, אינו יוצא מגדרו. „ביקור האפיפיור בבית־כנסת אינו פריצת דרך. יש בהחלט לברך על הצעד הזה, אבל אני רואה בו צעד של נימוס, מצד איש דת המגלה פתיחות ואָמוּן על סוגיית יחסי ציבור".

ובכל זאת זוהי פעם ראשונה...

נכון, אבל זהו מעט־מזעיר. הייתי מצפה מן האפיפיור הנוכחי לצעדים מרחיקי־לכת ומשמעותיים יותר, כדי שנוכל לקרוא להם פריצת־דרך. כמו, למשל, הכרת הוותיקן בישראל, או שינוי מסמך ההתייחסות של הכנסייה הקתולית לעם היהודי שבו ייאמר מפורשות משהו כמו „חטאנו, עווינו ופשענו כנגד היהודים" וכן ש„מורשתנו — מן היהדות היא".

על סמך מגעיך במשך השנים האם אתה סבור שיש סיכוי שאכן יכיר הוותיקן בישראל?

לצערי לא. אני זוכר שכאשר היינו בטקס ההכתרה הזמין אהוד אריאל את האפיפיור לביקור רשמי בישראל. הזמנה זו עומדת, למיטב ידיעתי, בתוקף. ב־1948, כשכלל המעצמות ומדינות קתוליות רבות הכירו בזכות קיומנו — נמנע הוותיקן מלעשות כן, הסיבה היתה תיאולוגית. כיום, מצב אי־ההכרה נשאר בעינו, רק הנסיבות השתנו — הן פוליטיות מובהקות. תאר לך שהאפיפיור יגיע הנה לביקור ויעלה לכנסיית המולד בבית־לחם. ברור שהלחצים הפוליטיים עליו יהיו אדירים. נראה לי, שהוא פשוט מנסה להימנע מצעד שאותו רואים בוותיקן כבאבדאט. עם זאת המגעים עם אנשי הכנסייה נמשכים, למיטב ידיעתי, כל העת. אני עצמי ממשיך להיפגש עם מקבלי החלטות בוותיקן.

ומביע באוזניהם את דעותיך אלה?

בהחלט. בלי כחל ושרק. אני מקווה שלא ירחק היום והם ישנו את מדיניותם. כמי שמנהל אתם מגעים כל־כך הרבה שנים אוכל רק לשמוח.

● אלי תכחן

שתייה כרה

טמפו חרדים

איציק, חבר שלי, שפשף עיניו בתימהון, הוא הוריד את משקפיו וחזר והרכיבם לסירוגין תוך נעיצת מבט עמוק אל תוך תווית הקנקל „טמפו" העוטרת את בקבוק הי־2 ליטר.

„שמע", הוא אומר לי, „כשעיניו אינן סרות מן הבקבוק, „אני לא מאמין. קרא בעצמך. לא ייתכן, אחרת תחשוב שאני מותח אותך".

על התווית העוטרת את הקנקל היה כתוב כך: „למניעת חילול שבת יש לפתוח את הסגר לפני כניסת השבת ולסוגרו בחזרה (ראה תמונה) ממש כך. שחור על גבי אדום. מצד השני של התווית, קיבלתי הסבר מיהו — התנוססה שם חותמת כשרות של „בית דין צדק של העדה החרדית".

בעיני רוחי אני כבר נכנס לחנות ונאלץ לקנות מפסק שעליו כתוב „לשימוש בימי [illegible] בלבד", לחנות בגדים שעליהם שלט „ללבישה בימי חול בלבד", ולבנק שם אני מקבל שטרות שעליהם מודפס באותיות קטנות: „למניעת חילול שבת יש לטמון את השטר בארון לפני כניסת השבת ולהוציאו רק לאחר צאת הכוכבים".

לארגונים כמו „גשר" ו„חמרה", ששמו להם למטרה לגשר על הפער שבין חילונים לדתיים, יש בעיה אמיתית. אם חברות כמו „טמפו" עושות עסקים במחיר השריד שאחד מפוקפק למען השבת על תווית של [illegible]

● אלי תכחן

אירוע

קדם־ארוויזיון תשמ"ו

„בלתי מספיק" לפיק

שלא כמנהגי שיקעתי את עצמי השנה בתוך „כורסת התרדמה" אל מול המרקע, לצפייה המשמימה ב„קדם־ארוויזיון".

תוך גיוס משאבי המזופיזם שבי, כססתי ציפורניי, דרוך לחופעת אמן־מגלומן צביקה פיק.

כזכור נימק זמרנו את קרנו הירודה לאחרונה ב„רדיפת הקיבוצים" אותו. טיעון ששכנע את רשות־השידור הממלכתית „למחוק" את הקיבוצים ממפת נקודות השיפוט.

קיוויתי לתת פורקן לרגשות הבוז והזעם בצורת שמחה לאיד.

ואכן, תקוותי לא נתבדתה. „צאתי „מעשה הביש" מזוכך ומפויס. הפראנואיד, העוכר בעכר צביקה פיק, קיבל „בלתי מספיק". וממיז ממעוזי הליכוד בתל־אביב, הרצליה, אור־עקיבא. „למלך אין בית", ולתמלילניתו גם לא פזמון, מסכן שלנו, אבד לך מבצרך האחרון, התירוץ. קרשי חכמה נמצאו ישרים ומהוקצעים. בעצם, באיזה „מחנה" אתה? אתה. נמצא הקולה: „בנקודות השיפוט הושתלו אנשי מחנה שמיר".

ועוד אנחנו זוכרים: אחד מהכודדים בשיריך שניקנו ביופי בלשון, נכתב דווקא בידי איש קיבוץ השומר־הצעיר — נתן יונתן.

● רפי שפירא

חזון

אירוע

מגפה

„כנס תשובה ארצי" איצטדיון יד־אליהו

הצללים עוברים

וכך פועלת שיטת „ההתעוררות": מביאים באוטובוסים עדרים של תלמידי ישיבות, חוזרים בתשובה, ואלו שכבר שמעו כמה קסטות, אבל עדיין לא עברו את המהפך, מוכרים להם כרטיסים זולים, משמיעים להם את ג'ו עמאר ומשה גיאת, ולהקת נואמים של חוזרים בתשובה שהיו פעם חוטאים גדולים והיום הם זכים וטהורים, ואלו מדברים אל לבם במעשי „הניסים" שקרו להם מאז אותו רגע מופלא שבו נגלתה להם ה„הארה". על קטעי הקישור אחראים בדרנים שפעם זימרו בריסקוטקים ברמלה, והיום הם עוד כלי־זמר, או אלוף בקראטה שפעם אהב להרביץ לרוסים והיום הוא מרביץ תורה בצבא. הרב המארגן את כל העסק שוכר את איצטדיון יד־אליהו, שוכר גם את הרב עובדיה יוסף, ונושא דרשת „טרנס", ויחד אתו מתנדנד גם הקהל. כחלק מאותה שיטה משתמשים הנואמים באיצטדיון במושגים חילוניים רבים, וכראשם — ניסיונם העשיר בצבא. כולם, מסתבר, היו פעם טייסים או קצינים קרביים, הם לחמו במופת וכניסים והצליחו להחזיר חיילים חילוניים ומבולבלים אל דרך הישר.

בכניסה לאיצטדיון מחלקים לקהל (רובם בני עדות־המזרח, אנשים קשיי־יום) פלקטים של הבבא־סאלי והרב עובדיה ותעודה קטנה וכה לחש־קסמים: „נ־נח־נחמ־נחמן־מאומן — והזוכה לאומרו בכל עת — יזכה לישועות, ניסים ונפלאות". אחר־כך מחלקים להם דף מיוחד של ישיבת „הפקודתי שומרים", ישיבה של חוזרים בתשובה, העוסקת גם ב„שיקום נוער במסגרת פנימייה", היינו. יש לה זרועות בבתי הכלא ובמוסדות לעבריינים. בראש הדף מופיעות תמונות של „לפני" ו„אחרי" — איך נראו החוזרים בתשובה לפני המהפך ולאחריו. אגב, ברשימה זו מככב „גבריאל מ. מקיבוץ השומר הצעיר".

מגפת „ההתעוררות" ממשיכה. הרמקול מהדהד את הסיסמא החדשה שהושמעה כאן: „הטובים הולכים לטיס, שבטים הולכים אלינו".

● חנה קים

אנשי כבוד

פגישה עם אויב מר

ב־1903, זמן קצר אחרי פרעות קישינב שזעזעו את העם היהודי, קם הרצל ונסע לפגישה דרמטית עם פלבה, שר־הפנים הרוסי, שנחשב לגדול הצוררים והפורעים ביהודים. פלבה הואשם אז באחריות ישירה לפוגרומים, למעשי טבח ואונס, ולאותן זוועות עליהן קונן ביאליק בשירו „בעיר ההריגה".

נסיעתו של הרצל לפגישה עם האיש שנחשב לרוצח מספר אחת, עוררה תדהמה בתנועה הציונית. הוא הואשם בתקיעת סכין בגב האומה, ושאר סיסמאות מוכרות. גם ז'בוטינסקי הצעיר ראה בזה מעשה בל־יכופר. אבל לימים, כאשר הגיע בעצמו לעמדת מנהיגות, ניסה גם הוא את כוחו כמו"מ ישיר עם מרצח יהודים ודוני — פטליורה. הרצל וז'בוטינסקי, כל אחד בשעתו, פעלו בתקופת משבר. הם הניחו שפגישה דרמטית עם אויב אימתני, ואפילו ידיו מגואלות בדם של חפים מפשע, יכולה לסייע לחלץ ממשבר את אלו שהם אמורים להנהיג. על כן צעד כזה, גם אם היה שנוי במחלוקת, נחשב בעיניהם למחויב המציאות.

לאקט הדרמטי של פגישה עם אויב מר, בעיצומו של עימות, נועד תפקיד חשוב בהיסטוריה. הדוגמה המוכרת היא ביקור סאדאת בירושלים. ההד שעורר הביקור יצר מצב בלתי־הפיך, שהוביל להסכם אשר איש לא העלה בדעתו קודם לאקט המפתיע הזה. יש לזה מחיר. סאדאת שילם אישית. אבל מצרים וישראל השיגו הסכם בלתי צפוי ויצאו נשכרות.

גם עכשיו אנחנו במבוי סתום. הכל משותק. אם משהו יזוז מכוח התהליך הרגיל, הרוטיני, זה יהיה באוקטובר, כאשר שמיר יחליף את פרס. התזוזה תהיה לכיוון מוכר של התנחלויות, לבנון, גזל־קרקעות. הליכוד שומר בקנאות על הרוטינה הבטוחה שתביאו לשלטון. הוא מצליח לנטרל את המלכודים שעסקני מפלגת העבודה מנסים לטמון לו מוותרים קצת על ההרר הבית"רי, מתכופפים לכמה חודשים, עוד מעט יבואו להם ימי הגדולה והתפארת של 1977–1984.

מי שאינו רוצה ברוטציה, ולא רק מפני שאינו נלהב מהנהגה לאומית ברמת שריר־שמיר אלא גם בגלל השאיפה לקדם את הסיכוי לשלום, חייב לחשוב על כיוון אחר של התייחסות למבוי הסתום. וכאן אנו חוזרים להרצל וז'בוטינסקי. אם שמעון פרס רוצה להיות למנהיג לאומי, הוא חייב להשתמש גם בממד הדרמה שבהיסטוריה ובמדינאות.

אפשר לתאר את עצמת הדרמה שתחולל פגישת פרס־ערפאת. ערפאת, כמו פלבה ופטליורה, אינו חסיד אומות העולם. אפילו סאדאת לא נחשב לפני נסעו לירושלים לידיד. ערפאת אחראי למעשים חמורים אבל, לטעמנו או לא, הוא ממנהיגי הפלשתינים. מצבו בהנהגת אנשיו קשה. יש אומרים שהוא עומד לאבד את מנהיגותו, אבל אם אנו עוסקים בהשוואות, הרי גם פרס עומד לאבד את כהונתו. דווקא משום כך יש לשניים אינטרס בפגישת־פסגה ביניהם. עצמת ההפתעה והדרמה תדליק גצים, תפתח מהלכים חדשים, שייתכן שיולידו, סוף־סוף, פריצת דרך.

ייתכן שלא. גם אז מחיר הכשלון יהיה שולי. היתרונות האפשריים בהירים יותר. גם אם זה לא משמח אותנו, העולם רואה באש"ף את נציגם של הפלשתינים, ומכיר בזכותם לקיום עצמאי. גם אנו מגלים — אמנם לאט — שבלי פתרון כלשהו אנו נדונים לעוד מלחמה. ובקרוב. הפגישה עם ערפאת לא תחזק את מעמדם של הפלשתינים, אבל תחולל כמה מהלכים. ראשון להם הוא פרישת הליכוד. לאחר פרישת הליכוד ניתן לשחזר כמה תסריטים אפשריים. חלקם אופטימיים עד גבול החלום.

גם הפסימיים שבתסריטים טובים מהאפשרות האחרת של ממשלת שמיר־שרון והמלחמה הבאה.

● זאב צחור

עתיד לעבָר

הנצחה בווידיאו

בית התפוצות צועד עם הזמן. ספרי הזיכרון על קהילות העבר מעלים אבק במדפי הספריות? ספרי ההיסטוריה על־אודות תפוצות הגולה לא מזיזים הרבה לתלמידים — התשובה: וידיאו.

בית התפוצות של עידן הווידיאו ימכור לנו פיסת מורשת היסטורית בקלטת וידיאו שימושית למכשיר הביתי.

השבוע כינסו את חברי הבית ונציגי קהילות הגולה כדי לדון ב„צו השעה", לעבור או לא לעבור לווידיאו. מיותר לציין, אך בבית־התפוצות כבר החליטו שצריך, ועדיף כמה שיותר מהר. בבית התפוצות רוצים לתעד בסרטוני וידיאו את החיים בקהילות ישראל שהיו. בעבר כבר נעשו ספרי־הנצחה וזיכרון על הקהילות שנשמדו בשואה, וכך נאום התקרמה של אבא קובנר, שדיבר על הצורך לתעד לשם העשרת המורשת היהודית, לא היה אלא ארוחה כבדה שבצדה קינוח בצורת סרטון הדגמה, שכמותו מתכננים לעשות על כל קהילה וקהילה. הקהל לא היה זקוק לשכנוע נוסף ל„למה זה חשוב", אלא שלבסוף התברר שהדברים היו גם מסע ריכוך, כדי להשיג כספים עבור הפרוייקט.

בבית התפוצות, שכבר עמד לפני סגירה בשל קוצר־יד משלתי יודעים, שאם רוצים לעשות פרוייקטים כאלה צריך שיהיה מי שיממן, לכן פונים לבעלי האינטרס, במקרה זה אל יוצאי העיירות שרוצים בכל מאודם שזכר קהילתם יונצח לדורות הבאים.

סרטון ההדגמה שהוצג הוא לא יותר מאוסף צילומים דהויים ומטושטשים, כרקע לקריינות דידקטית. זה נראה כאילו העבירו לווידיאו מודרני את הטקסטים והתמונות שנמצאים בספרי הזיכרון.

הצעיה מתחילה בכיס. כל קהילה אמורה לספק חומר, מידע, וגם כסף. ויקת הפקה תעלה אלף דולר לסרטון בן 10–20 דקות.

„אל תחשבו על הכסף בשלב ראשון", אמר אבא קובנר לקהל שרובו גמלאים שרוצים להנציח את קהילתם במכשיר עידן הקדמה, אך מחר אולי יקצצו להם את קצבת הזקנה ומניין יביאו 15 אלף דולר?

„זה מעניין, אבל אין כסף", אמר אחד מהם במבטא גליצאי כבד, ואחר קונן, „מה יעשו קהילות קטנות?" לכן ייתכן שאם כבר חייבים דווקא הנצחה אודיו־ויזואלית, שהיא המלה האחרונה בעורים והחינוכיים, אפשר יהיה פשוט להסתפק בשקופיות וסיינות שהן זולות בהרבה.

● על ישראל

עורך דבור

אר"ם שמום

חרחק חרחק, מעבר לחרים,
חי לו עם קטן ומבודד,
עם שכל בניו מפורדים ומפוררים
ואין בו שום מצביא גדול אחד.

חרחק חרחק סלסל שירים בקול
ובתפילה חיכה ליום מחר,
קיוות שבהיסטוריה לא ירשום שום דף גדול
ועם מזל – שום פרק מפואר.

בניו באפיהם עשו שימוש מוזר –
רק בחורי גבינות הם רחרחו,
מעולם לא הכניסו אף לבית זר,
במקום משתות קמיצי שעון מתחו.

ויום אחד הגיע העולם
צלצל בדלת וקרא: „חי, עם!
הגיעה שעתך, בוא הצטרף לאו"ם."
ענה העם הטמבל „שמום!"

חרחק חרחק, מעבר לחרים,
חי לו עם קטן ומבודד,
עם שכל ימיו דומים ואפורים,
שלא יידע שום יום קרבות אחד.

האוליגרכיה ב"עבודה"

מאת עדי חוק

הדמוקרטיה בישראל תמיד הותה נושא מרתק לסימפוזיונים וסמינרים במוסדות להשכלה גבוהה. זה מספר שנים, במיוחד עקב כניסת עידן הכהנאיזם, הועתק הפולמוס לעיתונאות ולעיני הציבור. בין השאלות המרכזיות העולות כאשר דנים בדמוקרטיה בישראל, לעתים לפני שממציאים בכלל את פירושו של המושג, ניצבת שאלת הסכנה העומדת בפניה ואף מחלישה אותה.

התשובות לשאלה זו הן רבות ומגוונות (תלוי היכן נמצאים על המפה הפוליטית), ונאות מ"הכיבוש המשחית" עד ל"עיתונות הנשלטת על ידי כוחות השמאל". למרות זאת קונסנזוס כמעט מוחלט נמצא כאשר מזכירים את חבר הכנסת מאיר כהנא ופעולותיו. אך מעטים, במיוחד בחיים הפוליטיים, מורים בדבר שאנשי האקדמיה מצביעים עליו מזמן, כי אחת מהחולשות, ואף הסכנות, הניצבות בפני הדמוקרטיה בישראל, היא תפקודם האנטי־דמוקרטי של המפלגות הפוליטיות עצמן. פרופ' אשר אריאן, מהחוג למדעי המדינה באוניברסיטת תל־אביב, מתריע על כך בשימו דגש קל על הסתירה המאפיינת את החיים הפוליטיים בישראל.

לטענתו, מפלגות פוליטיות, שהן המוסד החשוב ביותר בתהליך הדמוקרטי, האמורות להשתתף בבחירות דמוקרטיות כדי לנהל מדינה דמוקרטית — בחלקן הגדול אינן מנוהלות בצורה דמוקרטית. בלשון המעטה: בין המפלגות המרכזיות הפועלות כיום, מלבד המפלגות הדתיות, בהן אין יומרות לדמוקרטיזציה בשל עליונותם הבלתי מעורערת של חכמי התורה, בולטת מפלגת העבודה כמפלגה אוליגרכית עם אלמנטים אנטי־דמוקרטיים מובהקים, בעיקר בשל תהליכי הבחירות הפנימיות־מפלגתיות.

מזכ"ל מפלגת העבודה, חבר הכנסת עוזי ברעם, מקווה לשנות כל זאת בוועידת מפלגתו, שתיערך באפריל, ולבשר לחבריו על כניסתם לעידן הדמוקרטיה. יונהגו רפורמות פנימיות, האמורות להתקבל בהצבעה על־ידי צירי הוועידה, שיזכו את חברי המפלגה באלמנטים הבסיסיים ביותר בכל גוף דמוקרטי: זכותו של כל חבר לבחור ולהיבחר, באופן מעשי: בחירות חשאיות, אישיות, למועמדים לתפקידים ציבוריים במרכז המפלגה, וביטול המוסד שבמשך השנים הפך, בקרב חברי המפלגה, לסמל הניהול הדמוקרטי והמיושן של מפלגתם — הוועדה המסדרת.

רפורמה זו באה לענות על הנזק הרב שנגרם למפלגה, הן בקרב חבריה והן מבחינה אלקטורלית, המנוהלת עד עצם היום הזה על־פי סטנדרטים ונורמות שאפיינו את מפא"י ההיסטורית. אדריכלי העבודה כנראה הסיקו מסקנה כי מפלגתם בשלה לקבלת רפורמות שישפרו את דימויה הפנימי והחיצוני, ואולי אף יחדירו מעט רוח רעננה אל תוך מפלגתם. עוזי ברעם — המניף את דגל הדמוקרטיה מאז ימיו כמזכיר "המשמרת הצעירה", ניצב בראש המחנה ומקווה להיכנס לספרי ההיסטוריה כמזכ"ל שנשא את דגל הדמוקרטיה, ואף ביצע רפורמות ממשיות במפלגתו, הלכה למעשה. אך לפני שיקטוף את פירות הצלחותיו, הנראות לו כהישג יד, עליו לעבור מספר מכשולים.

חנן קריסטל, פרשן לענייני מפלגות ומרצה בחוג למדעי המדינה באוניברסיטת תל־אביב, מצביע על כך כי ועידת המפלגה, שהיא המוסד שנקרא לאשר את הרפורמות של ברעם, משמשת דוגמה מובהקת לאופיה האנטי־דמוקרטי של מפלגת העבודה. על־פי חוקת המפלגה, ועידות המפלגה אמורות להתכנס אחת לארבע שנים. הוועידה האחרונה נערכה בדצמבר 1980 כך שהוועידה הנוכחית נערכת באיחור של שנה ותצי, וזאת בשל אי־הנוחות של ההנהגה לקיימה ערב הבחירות המוניציפליות 1983, הבחירות לכנסת 1984, או הבחירות להסתדרות 1985. משמעותו של דבר כי תם זמנם של מוסדות המפלגה אשר נבחרו על־ידי המפלגה שנערכה ב־1980. "פירושו של דבר שכל החברים שנבחרו בכנסת הנוכחית נבחרו, למעשה, על סמך יחסי הכוחות של מחנה פרס־רבין 1980, שאינם מייצגים את סדר הכוחות בשנת 1984, וודאי לא ב־1986".

עסקני העבודה ממהרים להזכיר כי הגוף העליון בין ועידות המפלגה הוא מרכז המפלגה, וכי לגוף זה הובאה הצעה של הנהגת המפלגה לדחות את מועד ועידת המפלגה, וכך אף נעשה בהצבעה דמוקרטית.

גוף מנופח, צייתן וממושמע

מרכז מפלגת העבודה אינו שונה בהרבה ממרכזים של שאר המפלגות הפועלות לפי הנוסחה: כי קל יותר להשתלט על קהל שומעים גדול מאשר על קבוצה מצומצמת. על־פי חוקת המפלגה "המרכז הוא המוסד העליון של המפלגה בין ועידה לוועידה והוא ידון ויחליט בכל העניינים העומדים על הפרק במפלגה". (בנוסף לכך על המרכז להתכנס לפחות שמונה פעמים בשנה, אך בממוצע הוא נפגש שתים־עשרה פעמים לרוב, על־פי הזמנת מזכ"ל המפלגה ולעתים בעקבות דרישתם בכתב של לפחות 100 חברי מרכז).

למעשה, מרכז העבודה הוא גוף מנופח, צייתן וממושמע, הנוהג לאשר את רצון ההנהגה בקבלנות. כינוסו מהווה חגיגה ופגישת רעים, השטחיות מלווה את הכינוסים ומגוושת את הדיונים, אם אמנם ניתן לקרוא לנאומים הנישאים דיון. ההצעות מובאות למרכז, מנוסחות ומוכנות היטב, ובעת ההצבעה, אם אין חריג, מצביעים חברי המרכז כפי שנדרש מהם. אך בשני מקרים המרכז הנו בעל תפקיד משמעותי: בעת הבחירה לתפקיד מזכ"ל המפלגה, ובעת ההצבעה לחברי מפלגה הרוצים להיבחר לכנסת לקדנציה שלישית. בשני מקרים אלה מתבצעת הצבעה אישית חשאית. חברים הרוצים להיבחר לקדנציה שלישית מתבקשים לעבור את מחסום 60% מקולות חברי המרכז כדי להמשיך לכהן. תהליך זה מחזיר לחברי המרכז את כבודם וכוחם. אמור לומר את רשימת המועמדים. ניסיון העבר מראה שאין חברי המרכז ששים לחרוג מן המקובל, ורוב החברים השואפים לכך עוברים את מחסום 60%.

לעתים נדירות מתקומם המרכז נגד ההנהגה, כך אירע בהצבעה על הצטרפות העבודה לממשלת האחדות הלאומית. במקרים אלה נדרש מאמץ־יתר ואמצעי שכנוע מיוחדים אך לבסוף התוצאות תמיד זהות.

מספרם המדויק של חברי המרכז הוא מעין חידה. המגמה מספרת כי בערב ההתמודדות על תפקיד מזכ"ל מפלגת העבודה לא היו ידועים למחנות ברעם ומיכה חריש מספרם המדויק של חברי המרכז ושמותיהם. זאת עקב הגידול המתמיד של חברי המרכז בין ועידה לוועידה. הוועידה האחרונה של המפלגה קבעה את מספר חברי המרכז — 1001. אך עקב צירופם של גופים שונים אל תוך העבודה, צורפו עוד 200 חברים שהפכו למרכז. ערב הבחירות לכנסת הנוכחית גבר מספר הגופים שביקשו להצטרף לעבודה. גופים אלה צורפו למפלגה בתמורה רבה על־ידי הסכמים נדיבים שנחתמו בין הצדדים. על הסכמים אלה חיה חתום מזכ"ל מפלגת העבודה לשעבר, חיים בר־לב. ההבטחות דובר גם על ייצוג של גופים אלה במרכז המפלגה מאז הבחירות לכנסת. עלו עסקני העבודה ביניהם [illegible] לירושלים ואילו עוזי ברעם נותר כדי לפרוע את החוב.

הוועדה המסדרת היא, ללא ספק, המוסד האוליגרכי ביותר והאנטי־דמוקרטי ביסודו, אשר פוגע יותר מכל בזכויותיהם הבסיסיות של חברי המפלגה. ועדה זו הורכבה בעבר לקראת הבחירות לכנסת ולהסתדרות על־ידי הנהגת המפלגה. באישור המרכז, ואמורה היתה לשמש כגורם מאזן במפלגה המורכבת ממגוון רב של קבוצות, תפקידה של הוועדה המסדרת היה את מיקום רשימות חברי הכנסת. זה נעשה לפי [illegible] שלה, על בסיס נאמנות הפוליטיקאי להנהגה. [illegible] מועמדים האמורים לעבור את מחסום 60% אין [illegible] המועמדים לעבור בחירה אישית במרכז. לבסוף, כאשר [illegible] מורכבת לפי "שיקולים מיוחדים" היא מוצגת [illegible] ומאושרת פה אחד. בעבודה, כלל ברזל הוא, כי ערכו [illegible] חשיבות המרכז ושיקוליו יורדים לטובת הוועדה המסדרת [illegible] מפעיליה הוותיקים של המפלגה מתלוננים כי "עצם [illegible]

באפריל מתכנסת ועידת מפלגת העבודה. ידונו על אידיאולוגיה, אבל לא פחות חשוב: על דמוקרטיה. המוסדות, התחלופה. מי יבחר את מי? והעיקר: מי "יבחר"? פורמלית הכל בסדר, אבל קשה להתקדם. עוזי ברעם רוצה לשנות. הסיכויים לא מלהיבים. קשה להפריד בין הממסד לבין השליטה

רמון — הצעיר הנצחי והיחיד

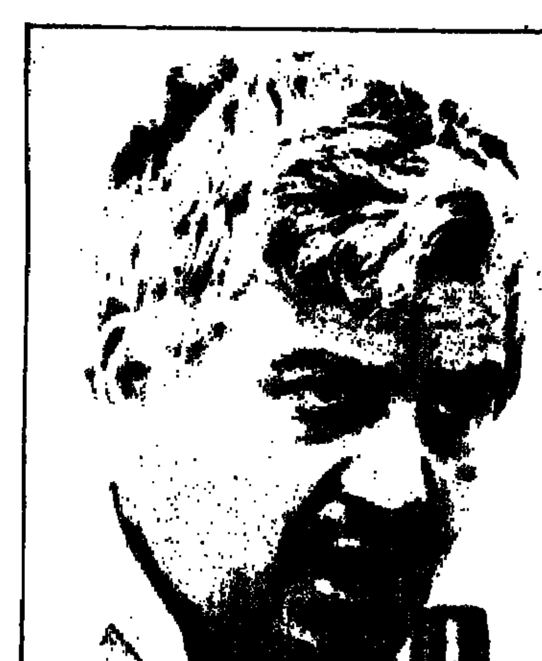

עוזי ברעם — מן המשמרת הצעירה זה נראה פשוט יותר

זה מצביע על חוסר האמון של המפלגה בצלילות דעתם של חברי המרכז. "העלייה לרגל", ערב הבחירות האחרונות לכנסת, של משלחות מועמדים אל הוועדה המסדרת, העלה גיחוך בקרב חברים רבים, וכנראה גם אצל יו"ר המפלגה, שמעון פרס, שהבטיח כי זו הפעם האחרונה שרשימה כלשהי תורכב בדרך זו.

השאלה המרכזית הנשאלת כיום על־ידי חברי העבודה, כאשר עיניהם נשואות אל עמיתיהם בליכוד, היא: כיצד שיטה כה מיושנת עדיין מופעלת במפלגתם.

אוריאל אברהמוביץ, לשעבר חבר ב"גוש" ומזכיר מועצת פועלי ר"ג וגבעתיים, וכיום יו"ר הסתדרות הגמלאים, מציג תפישה המסבירה מדוע הוועדה המסדרת המשיכה לפעול אל תוך שנות ה־80: "1300 איש לא יכולים לבצע את הארכיטקטורה הנדרשת למפלגה לבחירת חברי כנסת. הוועדה המסדרת מסוגלת ביתר קלות לחשב את החישובים הכוללניים של התנועה".

צעירי "העבודה" — הסקטור המקופח ביותר בבחירות לכנסת

ברעם לעומתו, מייצג הסתייגות של רבים באומרו כי "השיקולים של גוף זה לא תמיד היו רלוונטיים". אך יציאה נגד הוועדה המסדרת נחשבה בעבר כהתאבדות פוליטית, שהרי מי מעוניין לצאת כנגד ההנהגה כולה. כמו כן היה רצון לשמור על הסטטוס־קוו בין המחנות השונים, במיוחד בעידן ההתמודדות בין מחנות פרס־רבין. חנן קריסטל טוען כי היעדר התמודדות בתוך המפלגה כיום, מאפשר לפרס "להתנהג כמדינאי ולא כפוליטיקאי". כמו כן נחישותו של מזכ"ל המפלגה להפוך את הדמוקרטיזציה לעובדה קיימת הביאה לכך שיש אפשרות תאורטית כי הפעם תתקבלנה רפורמות כלשהן.

הנפגעים העיקריים במשך השנים מפעולות הוועדה המסדרת היו צעירי "העבודה", ללא ספק הסקטור המקופח ביותר ברשימה לכנסת. כיום רק חבר כנסת אחד — חיים רמון, הוא מתחת לגיל 45, והוא ממהר להזכיר כי אם הבחירות לכנסת ייערכו במועדן, ב־1988, הוא יהיה היחיד מתחת לגיל 50. הקריאה בעד רפורמות דמוקרטיות ונגד הוועדה המסדרת, הפכו למעין מסורת בקרב הצעירים, במיוחד "במשמרת הצעירה" בה שימש ברעם כמזכיר בין השנים 1965—1970.

מזכיר המשמרת הנוכחי, אפרים זינגר, אינו יוצא דופן ואינו מחדש בקריאותיו "כל דרך חוץ מדמוקרטיה, במיוחד הוועדה המסדרת הוכיחה דבר אחד: בסופו של דבר יוצאת תמיכה מזויפת". ברעם נזכר בנוסטלגיה בימיו ב"משמרת הצעירה" ומזכיר לעמיתו הצעיר. "הרבה יותר קשה לעמוד על הדברים עכשיו מאשר להיות איש משמרת ולתבוע דמוקרטיזציה. מה יש לך להפסיד?"

לברעם אין־ספור תכניות לרפורמות, אך תביעותיו העיקריות בשלב זה הן כי יתנהלו בחירות אישיות חשאיות למועמדים במרכז מפלגת העבודה, ושגוף זה לא ישמש רק כגוף מאשר, אלא ירכיב את הרשימות עצמן. ברעם מציין כי בבחירות האחרונות להסתדרות חלק מחברי הוועדה המרכזת נבחר בבחירות מסוג זה, דבר שלא נעשה בעבר, ובעיניו זוהי בפירוש "פריצה בדרך הנכונה". אך גם ברעם יודע שעיקר תשומת־הלב הציבורית ואף המפלגתית יתמקד בהרכבת הרשימה לכנסת הבאה. ברעם מודע לקראת מה הוא הולך: "במפלגה כמו שלנו, שינוי כפי שאני מציע קשה לביצוע כי המפלגה בנויה על איזונים מאוד עדינים של חטיבות שהצטרפו, ועל סקטורים כגון: חברות, עדות וצעירים, לכן המפלגה תקבע קריטריונים לבחירת הח"כים לכנסת. פירושו של דבר: אנחנו לא נלך בשיטה ש"הכל בוחרים בכל" בלי לשים לב למרכיבים המיוחדים המאפיינים את מפלגתנו". מרכיבים אלה, וחששו של ברעם לערער את המערכת יתר־על־המידה, מביאים אותו למסקנה: "הבחירה החשאית היא בעיני לא מוסר מקודש בכל מקרה, אך זו דרך נכונה של עירוב החברים בהכרעות". הוא מודה שבחלק מהדירוג לכנסת יהיה צורך ב"ועדה ממנה", שכנראה תירש את הוועדה המסדרת. השאלה היא "לגבי כמה מקומות תהיה ועדה ממנה. אני מוכן לקבל סידור זה רק לגבי קבוצה של פותחי הרשימה, המהווים את השלד המרכזי של הרשימה. אני לא פוסל ועדה מסדרת בעניין זה, בתנאי שהמרכז יאשר". למרות שברעם מניף את דגל הדמוקרטיה מאז ימיו במשמרת, נראה כי הערותיו מצביעות על נסיגה מסוימת של פוליטיקאי משופשף, המשאיר לעצמו אפשרות נסיגה, ומתקרב למסקנותיהם של אנשי האקדמיה הטוענים — על־פי חוק הברזל של האוליגרכיה — כי דמוקרטיה אמיתית לא ניתנת להשגה משום ארגון, ובמיוחד בגוף הטרוגני כמפלגת העבודה.

למראית עין הרפורמה של ברעם אינה נראית מרחיקת לכת והיא תיראה עוד פחות אטרקטיבית לאחר הפשרות והוויתורים שיעברו עליה. סך הכל מדובר על מספר מקומות. אליהם לא יגיע ידה הארוכה של הוועדה המסדרת. אך הקרב על עצם הזכות לבחירה ישירה לחברי המרכז יהיה ממושך, במיוחד בקרב עסקני המפלגה שמעולם לא נבחרו, והנהנים מחסדיה של ההנהגה. עד עתה לא קם שום גורם שהצהיר בגלוי כי הוא נגד הרפורמה של ברעם, וכי מי רוצה, בשלב זה, לעמוד בגלוי בראש מחנה אנטי־דמוקרטי? אך הלחץ יגבר ערב ועידת המפלגה, שאמורה לקבל החלטה בנדון, ובמיוחד ערב הבחירות לכנסת, כשמרובה ב"להיות או לחדול" של העסקנים עצמם.

מקור הכוח — הקרבה להנהגה

בנגד הרפורמה יצאו קבוצות הלחץ והגופים שנהנו ישירות ממרכז עצמאי. בעבר, מקור כוחן של קבוצות אלו נשען על קרבתן להנהגה. מרכז עצמאי בו ייאלצו להתמודד מהווה עבורם סכנה ממשית. חנן קריסטל רואה את עיקר המאבק נגד ברעם מנוהל על־ידי ראשי המחנות: "אין שום סיבה שאליהו שפייזר, ראש מחוז ת"א, או עמנואל זיסמן, ראש מחוז ירושלים יסכימו לשיטה בה הם חייבים להציג את מועמדותם מול כל חברי המרכז. למה להם? היום יש להם מקום בטוח בכנסת — הם יחד עם דב בן־מאיר ומיכה חריש (שעבורו הקימו מחוז פיקטיבי בו הוא מציג את מועמדותו) נבחרים בדרך־כלל כמועמדים יחידים במחוזות. אין עליהם שום מעצורים, ולכן אין סיבה שיסכימו "להיבחר במרכז". קבוצות אלה לא יקראו לביטול הרפורמה, אלא יפעלו לדחיית ההכרעה למועד מאוחר יותר, בתקווה כי ההכרעה תידחה עד הבחירות הבאות. ערב הבחירות לכנסת לא יינתן ליישם שום רפורמה, עם כל הרצון הטוב.

אם תהיינה התפתחויות חיוביות בתהליך הדמוקרטיזציה, אין ספק כי הנהנים העיקריים יהיו הצעירים ובעקבותיהם מגזרים אחרים שגם קופחו על־ידי השיטה הישנה — בעיקר נשים ונציגי עיירות הפיתוח. ברעם מצביע על העובדה כי "בכל מקום שיש בחירות חשאיות הצעירים מרוויחים". לדעת חנן קריסטל, "עיירות הפיתוח והצעירים הם שתי הקטגוריות לפיהן יש לבחון את הרפורמה". כמו כן יש לבדוק את הרפורמה בהשוואה לליכוד, בו מתקיימות — לדעתו — בחירות דמוקרטיות: "אני מסתכל על חרות, שם יש ייצוג סוציולוגי מייצג יותר, נציגי עיירות פיתוח אותנטיים כמאיר שטרית ודוד מגן שנבחרו, ולא אורי סבג שנתמנה — אך קריסטל מזהיר מאשליות. "אם יחזור הסיפור המכוער של הבחירות להסתדרות, בהן הופעל לחץ חוק על פיני קובלו, מזכיר מועצת פועלי בית־שאן לא להתמודד, כדי שייבחר עוד עסקן צעיר — לא קרה דבר. אם עוד שלושה אפרים זינגרים (מזכיר המשמרת הצעירה) בכנסת, לא הרווחת דבר".

לקראת ועידת המפלגה, ברעם אופטימי: "אני יכול לנבא שהעניין ייגמר בהצלחה מוחלטת. אך אני יכול לומר שהסופר נפל. הצבעה חשאית תהיה גם בבחירות לכנסת הבאה, ועל אופיה נדע בתקופה הקרובה". בגאוות־מה הוא מסכם כי "הקטר רץ ואיש לא יעצור אותו". חבר כנסת חיים רמון, לשעבר מזכיר "המשמרת הצעירה" ותומך נלהב של הרפורמה, בשמע הרבה יותר מסויג: "אני רחוק מלהסכים שזה כדור שלג שאינו ניתן לעצירה. במפלגת העבודה הכל ניתן לעצירה. אני מכיר את הטכניקות. כאשר יהיה קשה להכריע — ידחו את הדיון מהוועידה למרכז, וכך זה יידחה הלאה, עד שיגיעו לפשרה. כי מדובר כאן בנושא רגיש — חיים או מוות מבחינה פוליטית".

קריאות לדמוקרטיזציה במפלגת העבודה היו גם בעבר, במיוחד היו והינן נחלת הצעירים. גם בימים בהם כיהן פרס כאחד מנערי בן־גוריון. אך ברעם מצביע על כך שהיום המצב שונה: "הדור של פרס תבע דמוקרטיה מעמדת נחיתות באותה תקופה. בן גוריון אמנם תמך בפרס, אך לא הסכים להסתכסך בגללו עם שרגא נצר, קיים הבדל עקרוני, לא אישי, בין העובדה שאתה תובע דמוקרטיה מעמדת נחיתות, לבין שאתה תובע מעמדת שליטה. מעמדת שליטה אתה יכול למצות אותה".

כיום כאשר הוא יושב על כיסא המזכ"ל, ברעם רואה עצמו בעמדת שליטה, הוא משוכנע כי ההנהגה מאחוריו: "שמעון נותן לי גיבוי מלא" הוא אומר, ומתעודד מהעובדה כי "שרגא נצרים" יצאו מזמן מהאופנה. למרות זאת מתבקש כי יקום גוש המתנגד לרפורמה, אשר יזכיר למזכ"ל הצעיר כי אינו חפץ להישאר בתפקידו הנוכחי לאחר הבחירות הבאות לכנסת. לבסוף, אם יתברר כי הרפורמה הפכה לנטל במקום ליתרון, ימצא ברעם את עצמו ניצב כצדיק בודד במערכה, והתמונה תתבהר ללא־ספק בשבועות הקרובים, ותגיע לשיאה בוועידה עצמה.

אם אמנם יסלו השלושה פרס־רבין־ברעם — בנוותא, יש סיכוי שרפורמה כלשהי תעבור את הוועידה. אך אם האופוזיציה לרפורמה תצליח לדחות את ההכרעה בשל חשש היסטורים בקרב ההנהגה, יוכל ברעם לכל היותר להתנחם בכך כי לפחות עלה ליגה, ושמו מוזכר בנשימה אחת עם פרס ורבין, במקום עם מזכיר מחוז ירושלים עמנואל זיסמן והח"כ לשעבר ועדיל [illegible] המחוז, יעקב גיל. גם זו התקדמות. על התוצאות הממשיות של הרפורמה איש אינו מוכן להתנבא. צורת הבחירה לחברויות בוועדה המרכזת, בבחירות האחרונות להסתדרות היתה צעד קדימה. אך עדיין קיימים מכשולים רבים. עד לצעדים ממשיים וקבלת החלטות ברורות נדמה כי במפלגת העבודה העניינים מתנהלים כרגיל: כל חברי המרכז שווים. אך יש שווים יותר ויש השווים פחות. זאת עקב המסקנה הכמעט־היסטורית במפלגת העבודה: כשלא ניתן לתאם בין נהלים דמוקרטיים לבין ארגון פנימי, רצוי לנטוש את הראשון לטובת השני.

חוק הברזל של שלטון המעטים

"חוק־הברזל של האוליגרכיה" הוא פרי עטו של חוקר מדעי המדינה רוברט מיכלס. מיכלס חקר את השתלבות הדמוקרטיה בארגונים והגיע למסקנה כי מבחינה טכנית לא ניתן לאנשים שלטון דמוקרטי בארגון כלשהו. לדעתו, לכל ארגון יש נטייה טבעית לכיוון האוליגרכיה – כולל מפלגות פוליטיות, שבעיניו מהוות ארגון לכל דבר. מיכלס מתחיל את הניתוח בטענה כי במדינה דמוקרטית מודרנית לא ניתן לקיים משטר דמוקרטי טהור – ולא רק בשל הגורם הכמותי – ומבאר הצורך בשיטות הייצוג. בשלב זה מיכלס לא רואה סתירה, בתנאי שישמרו עקרונות הדמוקרטיה: לכל חבר תהיה השפעה שווה והשתתפות שווה בפיקוח על [illegible]

בכל שהארגון המפלגתי מתרחב, ככל שהוא מקיף יותר חברים, ככל שגדל מספר חברי המפלגה – נוצרים אלה שלבים בלתי־נמנעים בכל התארגנות בקנה מידה רחב – קיים הצורך במנגנון מקצועי שמנהל את מוסדות הארגון בצורה יעילה ביותר. [illegible]

העבדים של פליק

פושע המלחמה הנאצי פליק הקים מחדש, לאחר שחרורו מן הכלא, את קונצרן הענק. נתבע לשלם פיצויים לעובדיו־עבדיו שעוד נותרו בחיים. הוא מסרב. „היה חייב להעסיקם", „גילה אליהם תמיד יחס הוגן" — אלה אחדים מן התירוצים. אולי הבנקים יעזרו...

מאת קארל היינץ יאנסן

אנשים זקנים הם לטעמים עקשנים. פרידריך פליק האב, האיש העשיר ביותר בגרמניה, סירב לשלם את חמשת מיליוני המארקים. עד למותו קיוו לשווא 1,300 נשים יהודיות מהונגריה שהחוב הזה ישולם להן. הן עבדו במלחמת־העולם הי־2 עבודת־כפייה במפעלי תחמושת גרמניים. אכן, הוא היה מוכן לשלם — ומדוע לא? הרי קרופ ומפעלי המתכת של הרייך, סימנס וא.א.ג. וכן אי.ג'. פארבן כבר שילמו כמה מיליונים לקרבנות של מחנות הריכוז. אך ראש הקונצרן פליק עמד, כפי שנודע רק עתה, על תנאיו בעסקה: בטרם ישלם פיצויים, על היהודים לטהר את שמו.

רגש הכבוד שלו לא הניח לו לשכוח, כי האמריקנים העמידוהו ב־1974 למשפט בנירנברג כפושע מלחמה, ודנוהו לשבע שנות מאסר. הוא חש עצמו חף מפשע, שכן — ובכך היה משוכנע — אסירי־המחנות היהודים המעטים שעבדו במפעלי קונצרן הענק שלו זכו תמיד ליחס הוגן; על־כן לא ראה כל סיבה משפטית או מוסרית המחייבת אותו לשלם פיצויים.

וכך חלפו אחר המו"מ הראשון עוד 22 שנים עד שלפני זמן־מה ציווה הבנק הגרמני, כבעליו החדש של הקונצרן, למסור לידי „ועדת התביעות" היהודית בניו־יורק, המייצגת את הקרבנות, את הסכום הנ"ל. זה היה בדיוק אלפית הסכום, שתמורתו מכר פרידריך קארל פליק הבן את ירושת אביו.

הבנק הגרמני מסר את הפיצויים לאחר שמהומה פוליטית איימה על שמם הטוב של הבנקים הרב־לאומיים גם במערב־גרמניה: עמדו להתקיים דיונים בבונדסטאג ובפרלמנט האירופי, ביטויים האנטישמיים של דובר הסיעה הנוצרית־סוציאליסטית, הרמן פלנר, עוררו את זעמה של המועצה המרכזית של יהודי גרמניה, וממשלת קוהל היתה על הכוונת.

הכחשות ועובדות

כל שהתתיע „הפתרון ההומאניטרי" מצד יורשי פליק, הם לא קיבלו על עצמם אפילו אחרי 40 שנה, את מלוא האחריות לפגיעה בזכויות האדם של מיליוני עובדי כפייה ושבויי מלחמה מכל רחבי אירופה. „ההאשמות נגד מר פליק מבוססות על הנחות בלתי־נכונות", הכריזה „חברת פלדמיהלה נובל", לשעבר מחברות הקונצרן פליק, שהיא עתה בבעלות הבנק הגרמני (ושילמה את הפיצויים בשמו). בטענה הזאת הסתמכה החברה על סילופים היסטוריים:

● היא טענה, כי פליק וחמשת שותפיו זכו במשפטי נירנברג מהשתתפות בתכנית עבודת־העבדים של הרייך השלישי. אך העובדה היא שפליק נמצא אשם בשלושה סעיפים: עבודת־עבדים, ביזת השטחים הכבושים וקשרים עם הס.ס. בית־המשפט אמנם אישר שהנאשמים לא הכינו, ואף לא הפעילו, את תכנית עבודת־העבדים של הנאצים. אך פליק, ושותפו וייס, הורשעו בהעסקת שבויי־מלחמה סובייטיים במפעל למשאיות, ולא מתוך מצוקה לאומית או מתוך־פחד מפני הטרור של הגסטאפו, אלא אך ורק „במטרה לקיים במפעליהם ככל האפשר תפוקת שיא".

● נטען, כי חברת „דינאמיט־נובל" היתה שייכת בימי המלחמה לתחום הקונצרן אי.ג'. פארבן, ונרכשה על־ידי פליק רק בשנת 1959. טענה זו עוברת בשתיקה על העובדה כי פליק ישב אז במועצת המנהלים של ה„דינאמיט."

● הטענה השלישית היא שהאסירים הועסקו על־ידי חברת־בת, ש„סדנות הייצור" שלה היו בבעלותה של חברה ממשלתית, ו„הופעלו בהוראות רשויות הרייך ותחת פיקוחן".

„חברת בת" — הכוונה היא ל„חברה לעיבוד מוצרים כימיים בע"מ", אחד הספקים הגדולים ביותר של תחמושת לצבא הגרמני, ושעליה היה מופקד „אוצר של צבא הרייך" באמצעות המטה הכללי. ואולם בטיוטת ההסכם עם „ועדת התביעות", אשר נוסחה ב־1964 על־ידי מיופי־כוח של חברת דינאמיט־נובל ושל הארגון היהודי, נאמר בסעיף ג', כי חמשת המיליונים ישמשו „להקטנת הסבל שהיה מנת־חלקם של עובדי־הכפייה היהודים בעת העסקתם בחברת דינאמיט־נובל".

גם החברות האחרות...

הצהרות המיתממות של „פלדהילה" תואמות להפליא את קו ההגנה שאימצו גם חברות גרמניות גדולות אחרות בעניין הפיצויים. אף לא אחת מן החברות הללו לא הכירה בהתחייבותה משפטית לפיצוי עובדי־הכפייה לשעבר — לטענתם שילמו רק מטעמים מוסריים או הומניטריים. הכתובת הנכונה לתביעות הפיצויים — טענו — היא המדינה, כיורשת חוקית של הרייך הגרמני לשעבר. אך הממשלה הפדרלית הכירה בעקביות רק בתביעות אינדיבידואליות, ולא בתביעותיהן של קבוצות שלמות. על־כן נשאר עד־כה כל הצבא העצום של עבדים זרים (פועלים זרים, שבויי מלחמה ואסירי מחנות הריכוז) כידיים ריקות. בשנה האחרונה למלחמה עבדו למען המשק הגרמני 7.1 מיליוני עובדים זרים, בחלקם המכריע בעבודת־כפייה.

מצב משפטי זה נקבע בפסיקה של בית־משפט ברליני בשנת 1959, ולא שונה עד עצם היום הזה. תביעות הנובעות מעבודת־כפייה יש לראות כתביעות פיצויי מלחמה, ויש, אפוא, להשהותן עד לחוזה שלום. רבבות אסירים, אשר שוחררו ב־1945 על־ידי בעלות־הברית ממחנות הריכוז, פנו במצוקתם אל „הוועד לתביעות חומריות יהודיות נגד גרמניה" (בקיצור „ועד התביעות"), אשר בה התאגדו 23 ארגונים יהודיים גדולים. על־פי הוראותיו ניסו, מאז שנות החמישים, כמה מתווכים להגיע למו"מ עם חברות פרטיות גדולות בגרמניה.

אחד מהם, האמריקני בנימין ב.פרנץ', לשעבר תובע ראשי במשפטי נירנברג נגד פושעי מלחמה, סיפר לפני שנים־מספר בספר הנוגע ללב („שכר האימה", הוצ' קאמפוס 1981), אילו מאמצים וזינוקים לאין־סוף היו דרושים, כדי להניע כמה חברות גרמניות גדולות להעניק פיצויים לעבדיהן היהודיים לשעבר. הגנראל טלפורד טיילור, התובע האמריקני הראשי בנירנברג, מכנה את הספר, בהקדמתו, עדות ל„יחס צונן ולקמצנות".

מאות פרמות גרמניות, ובעלי־מלאכה וחקלאים לאין־ספור, הרוויחו בעת המלחמה מעבודת עובדי־כפייה, ביניהם אסירי מחנות־ריכוז רבים אשר „הושכרו" על־ידי הס.ס.; כל פועל חמישי ברייך בא מבריה"מ, פולין, צרפת, איטליה, ומיתר הארצות הכבושות. לאלה לא היתה „שרולה" כמו לאסירים היהודים שנותרו בחיים אשר אכן סבלו — לצד הצוענים — יותר מכל היתר: שכן המטרה היתה להשמידם על־ידי עבודה, או, כפי שנאמר באחד המסמכים, „לשחוק" אותם. אלה שלא היו כשרים עוד לעבודה — נשלחו מיד אל תאי הגאזים.

נדבות ל„מקרים קשים"

כל שהצליח „ועד התביעות" להוציא מן החברות הגרמניות הגדולות היה סכום של לא יותר מ־13 מיליון דולר (בלי המיליונים של פליק, שבסך־הכל 15,000 יהודים זכו לחלק מהם) פרנץ' חישב ומצא: „אפילו המקרים הקשים ביותר מבין הללו ששרדו בחיים מן העבודה באי.ג'. פארבן, קיבלו כל אחד לא יותר מ־1,700 דולר. העבדים של קרופ, ואלה שעבדו בפרך למען סימנס, נאלצו להסתפק ב־825 דולר. עבדיה של ‚אא"ג־טלפונקן' לא קיבלו יותר מ־500 דולר, והיהודים שעבדו ‚בחברת המתכת הריינית' קיבלו עוד פחות".

התביעות היהודיות זכו מן העובדה, שהחברות הגדולות היו תלויות, בימי השיקום ו„הנס הכלכלי", באקלים נוח בעולם המערבי, ובעיקר בארה"ב. אי.ג'. פארבן היתה זקוקה לתנאים נוחים להליכי פירוק הקארטל; קרופ אנוס היה להתחיל מחדש בתנאי זינוק קשים; הקונצרנים למוצרי חשמל חיפשו שווקים חדשים; חברת המתכת הריינית ביקשה להיכנס, יחד עם האמריקנים, לעסקי נשק.

מכל מקום, אי.ג'.פארבן שילמה לוועד התביעות 27 מיליוני מארקים — אך חברה זו גם היתה המעורבת ביותר בתולדות האימים של התקופה הנאצית. שכן בקרבת מתקן ההשמדה ההמונית של אושוויץ הקימה מפעל גדול לייצור גומי סינתטי („בונה"). כיצד נהגו שם באסירי המחנה — זאת תיאר עו"ד הפיצויים אוטו קיסטר בצורה מזוועת במשפט הראשון נגד החברה. מאוחר יותר, כאשר ההפצצות איימו על הייצור התעשייתי בגרמניה, פתחו גם פירמות אחרות מפעלים באושוויץ, גם קרופ.

כאשר אלפרד קרופ — אף הוא, כמו פליק, משוחרר על הרשעתו בנירנברג — בנה מחדש בשנות החמישים את האימפריה התעשייתית שלו, פנו אליו עד־מהרה עורכי־הדין של עבדי אושוויץ. הודות להמלצת מיופה־הכוח הכללי שלו, ברתולד בייץ, הכריז קרופ על נכונותו לשלם עשרה מיליונים. בייץ מדגיש עוד היום כי הפיצויים האלה ניתנו אך־ורק מתוך רצון טוב, ומטעמים מוסריים. יש להניח כי בכך ביקש קרופ לקבוע סוף פסוק לעברו.

פליק עומד בסירובו

מעתה היה זה בלתי־נמנע, שגם פליק יואלץ לפתוח את כיסו. פרידריך פליק הקים, לאחר שחרורו בטרם־עת מן הכלא, בפעם השנייה בחייו, קונצרן ענק, שאולו ה[illegible] היתה היימלרבנק. קונצרן. הנייר. „פלדהמולה" [illegible] „דינאמיט־נובל", ש־82 אחוזים ממניותיה נרכשו על־ידי [illegible] היתה זו סיבה מספקת לוועד התביעות לבקש ממנו [illegible] בעקבות יתר החברות, ולשלם לכל אחת מן הנותרות [illegible] ממפעלי התחמושת של נובל פיצויים בסך 5,000 מארק [illegible] המגעים הראשונים עם פליק קשר הבנקאי ההאמבורגי [illegible] ווארבורג, באמצעות ידידו, העו"ד פאביאן פון שלאבו[illegible] לוחם־התנגדות אמיץ מקבוצת שטאופנברג [illegible] שלאברנדורף, כנציג של נובל, נועד ביוני 1963 [illegible] ווארבורג, עם נציג ועד התביעות ארנסט קאצנשטיין. [illegible] ספורות הם הכינו טיוטה של חוזה — בימים ההם [illegible] בפיצויים בסך כולל של חמישה עד שמונה מיליונים.

אך שמחת היהודים היתה מוקדמת מדי. הנהלת קונצרן [illegible] העלתה כל מיני הסתייגויות. ב־1964 שונתה טיוטת ה[illegible] הסכום הסופי נקבע כחמישה מיליון בלבד, שיש לשלמם [illegible] במאי 1964. קאצנשטיין כבר חתם, אך פליק לא יכול [illegible] להחליט במשך שנים. והרי יכול היה — כמו שנאמר [illegible] ווארבורג — „לשלם את הסכום מן הכיס השמאלי של [illegible] שלא לדבר על הצד המוסרי", רכושו האישי של פליק [illegible] בימים ההם ביותר משני מיליארדים..

אחת מנקודות המחלוקת, שהועלתה אף במו"מ עם הנ[illegible] האחרות, היתה השאלה מי היה אחראי לעבודת אסירי ה[illegible] במפעלים. כבר במשפט נירנברג טען פליק, שהם נשלחו [illegible] על־ידי לשכות העבודה, ולא היתה לו כל אפשרות לסרב [illegible] לא־כן היו מאשימים אותו בחבלה ובערעור המורל [illegible] היתה כל תועלת במות קדושים. „מה יכולתי לשנות [illegible]" קרא פליק בחקירת שתי־וערב.

עסק כדאי

בית־המשפט קיבל את הטענה הזאת. אך גזר הדין [illegible] שהטילו עליו שופטי נירנברג (אשר הוצא בשעה [illegible] ברור היה כי בדעת מעצמות המערב לייסד מדינה [illegible] נפרדת, ולשלב את עצמתה הכלכלית של גרמניה במערב [illegible] אין בו כדי לסתור את המציאות: שורת עדויות במשפטי נירנ[illegible] מפריכה את הטענה שהחברות [illegible] אסירי מחנות הריכוז, והעדויות [illegible] בפני ועד התביעות. בעלת 'משקל' היא גם עדותו של [illegible] לשעבר, אלברט שפר, שקיים יחסים טובים עם התעשייה, ונעלה מכל ספק היא אף העדות־בשבועה שמסר מפקד מחנה אושוויץ לשעבר, רודולף הס: „מחנות הריכוז מעולם לא הציעו כוחות עבודה לתעשייה. האסירים נשלחו למפעלים אך־ורק לאחר שהללו הגישו בקשה לכך". בעלי המפעלים חויבו לבנות בעצמם מקומות מגורים ולהקים גדר תיל. מנהלי המפעלים אמרו תמיד, כי הם זקוקים ליותר אסירים — אמר הס. אגב, זה היה עסק לא רע בשביל החברות: בראשית המלחמה נדרשו לשלם מארק אחד ליום על כל עובד כזה, ובסוף המלחמה — בעד פועלים מקצועיים — עד ל־5 מארקים. את השכר גבה הס.ס...

40,000 שבויים סובייטיים

העיתון „די וולט" נפל עוד השנה בפח של אגודת פליק, כאשר טען כי „במפעלים שהיו בבעלותו בימי המלחמה, מעולם לא הועסקו עובדי כפייה". מחבר המאמר התעלם כנראה מן „העובדים מן המזרח" ומשבויי המלחמה הסובייטיים. התובעים במשפטי נירנברג העריכו — בלא שבית־המשפט סתר את טענותיהם — כי 30 עד 40 אחוז מכוח העבודה במפעלים של פליק היו זרים, ובממוצע הגיע מספרם ל־40,000. ואולם צריך היה להוסיף ללא־הרף למפעלים עובדים זרים חדשים, מאחר ששבויים ואסירים רבים חלו, או מתו מטיפוס הבהרות ומשחפת, או הוחזרו בשל תת־תזונה כ„שברי אדם מתים־למחצה" אל המחנה.

ממסמכי נירנברג אף עולה, כי „תת־בני־האדם" הסלביים הוחזקו, על־ידי המפעלים של פליק, בתנאים בלתי־אנושיים. אך בית־המשפט קיבל את „ההוכחות" כאילו דאג קונצרן פליק לתנאים אנושיים לעובדיו הזרים.

הסניגור של פליק הרחיק לכת בבית־המשפט. עד כדי טענה שקיימים שני סוגים של חוק בינלאומי: אחד בשביל הגרמנים והשני ליתר העולם. התובע הכללי האמריקני, הגנרל טלפורד טיילור, הרים את הכפפה הזאת באמרו כי במשך 5 שנים היה [illegible] קיים באמת חוק אחד לגבי הגרמנים והגה אחד לגבי הפולנים, היהודים ואחרים. ולזכותו של טיילור, אכן, יש לזקוף את העובדה, שפליק בכל־זאת הושב בבית הכלא (שלושה מבין ששת התעשיינים הנאשמים זכו): אף השופט הרך ביותר לא יכול היה להתעלם מכך, כי העסקת שבויי מלחמה היתה הפרה של אמנת האג.

כאמור, פליק מעולם לא קיבל את הטענה כי העסיק עבדים.

מקלווי חש ברע מן התגובות

הנשים היהודיות שנשלחו ממחנות הריכוז אל מפעלי התחמושת בהסן, נאלצו ללכת שעה מדי יום אל מקומות העבודה שלהן שמתחת לפני הקרקע. שם נאלצו לעבוד בשתי משמרות — 12 שעות כל משמרת: לשקול חומר נפץ ולמלא בו פצצות ופגזים.

ארבע שנים לאחר מאמציה הראשונים פנה „ועד התביעות" לאישים אחרים שישמשו לו כ„שתדלנים" אצל פליק: הבנקאי הרמאן אבס מן הבנק הגרמני, נחום גולדמן מן הקונגרס היהודי העולמי וג'ון מקלווי, הנציב העליון האמריקני לשעבר בגרמניה, שפעל בשעתו רבות כדי שאילי התעשייה שנידונו בנירנברג, יזכו בחנינה, ושקרופ יקבל בחזרה את רכושו. כאשר הוא, שכבר אז היה מצב בריאותו מעורער, פנה אל מצפונם של מנהלי הקונצרן, אך תשובתו של פרקליטם גרמה לו לצאת מן החדר כמה פעמים, שכן חש ברע..

בנימין פרנץ', הנזכר לעיל, שאל פעם את אלברט שפר, אם פליק צודק בטענותיו והלה השיב: „לא, פליק אינו צודק"..

באותה דעה היה גם רוברט קמפנר, אף הוא מבין התובעים האמריקנים הראשיים בנירנברג. המשפטן הלוחם הזה, שהוא כיום בן 86, עורר ב־1982 מחדש את התביעה הנושנה, שלכאורה ירדה ב־1972 עם פליק לקבר. הוא לא זכה לתגובה. רק כאשר פליק הבן נפרד לפתע מעסקיו, ראה קמפנר מחדש הזדמנות לחסל את ירושת־הרשע. „לבל יידבק במניות החדשות ריח של זיעה ודם" (כדבריו אל דובר הנהלת הבנק הגרמני פ.ה. כריסטיאנס): ב־18 בדצמבר לאחר־מכן פנה „ועד התביעות" לבנק הגרמני בהתרעה: „מאחר שאלה ששרדו מרדיפות הנאצים הינם כיום בגיל מתקדם, תובעת הבעיה פתרון דחוף".

חלקו של הבנק הגרמני בפשעי המלחמה

לפתע עמד הבנק הגרמני בפני הנושא של „עבודת־העבדים". אך לא היתה זו הפעם הראשונה. כבר בסתיו פרסמה „הספרייה האחרת", בהוצ' האנס מאגנוס אנצנסברגר, כרך מיוחד בשם „הוכחות נגד הבנק הגרמני", הדפסה־מחדש של דו"ח המחלקה הפיננסית של הממשל הצבאי האמריקני, מן השנים 1946־1947. שמונת הקצינים של המחלקה המליצו אז (לשווא) לחסל את הבנק הגרמני ולהעמיד את מנהליו האחראיים לדין, כפושעי מלחמה, כמו את קרופ ואת פליק. אחד הפרקים בדו"ח דן בהתעללות בעובדי הכפייה במפעלים, שהיו בפיקוחו המלא של הבנק הגרמני. גם במפעלים של הבנק הועסקו, לדברי הדו"ח, אסירים ממחנה הריכוז דאכאו..

המחווה הסמלית של הבנק הגרמני, לעשות במאוחר מה שפליק סירב לעשות בשעתו — (והוא לא גרע, אך גם לא הוסיף, אפילו פרוטה אחת) טיהרה במקצת את האווירה בעולמם של אילי ההון הגרמנים. אך בכך הועלה בגרמניה לראשונה הנושא של „עבודת העבדים ברייך השלישי" לדיון ציבורי, והוא לא ירד במהרה. כבר העלו קבוצות שונות של נותרים־בחיים תביעות לפיצויים. וה„ירוקים" הציעו ב„בונדסטאג" להעניק רנטה לכל אסירי מחנות הריכוז שעדיין חיים: גם אל הממשלה הפדרלית הופנו תביעות של יהודים. אמנם, כדי להקדים רפואה למכה, הכריז קוהל בפני העיתונות: „הפוליטיקה עשתה את שהיתה חייבת לעשות". ואכן שולמו עד־כה ליהודים 86 מיליארדי מארק פיצויים, ועד שנת 2,000 יגיע הסכום, יחד עם הרנטות, למאה מיליארד. אך יש עדיין קבוצות קטנות וגם גדולות שלא קיבלו כל פיצוי על סבלם.

שוב על ממשלת גרמניה, הרואה עצמה כיורשת שנות החמישים, ללמוד לקח מר: דווקא בשל היעדר התמודדות כוללת עם העבר הנאצי — תשיג ההיסטוריה את נכדיו של קונראד אדנאואר. אין דור גרמני שיוכל להתעלם מאושוויץ. או כפי שכתב מארטין ולזאר: „באושוויץ שיתפה פעולה כל החברה שלנו".

די צייט

פרידריך פליק מקשיב לגזר דינו, שבע שנות מאסר, במשפט נירנברג

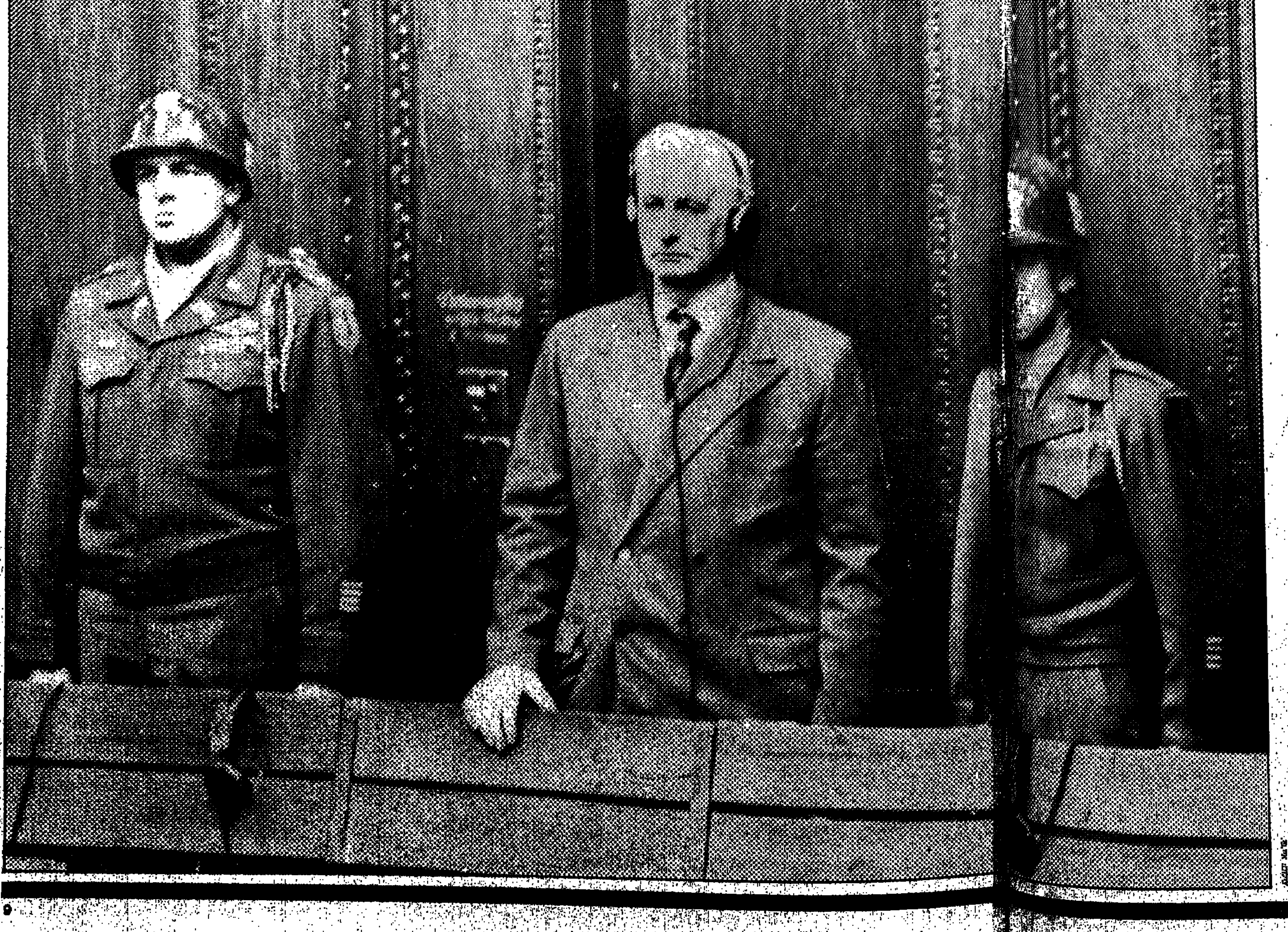

מתי יבוא היום?

מאת עופר ניר **צילם בועז לניר**

זה קרה גם השנה. 12 שירים, בעזרת זמרים, עלו על הבמה, כדי לעבור עוד מכשול, הפעם בדרך לנורבגיה. אחד זכה. קשה לדעת מדוע. גם אלה שהסתובבו מאחורי הבמה לא פענחו את החידה. נשארו עם הסיפורים והצילומים המתפרסמים כאן על ה„קדם" מאחורי הקלעים

צביקה פיק לוחש

שרי צוריאל צובעת

ריטה והוריה מקדימים לשמוח

מעולם, בתולדותיו הקצרות של האירוויזיון, לא הייתה אווירה כזו של פירגון לשיר אחד, מבצעת אחת בקרב האנשים שמאחורי הקלעים. מעולם, קודם לכן, לא הוכח כמה נחרצת ובוטה כל־כך שלא צריך שיר טוב, קול גדול ונוכחות מרשימה כדי לזכות באירוויזיון. צריך... מי יודע בעצם, מה צריך. גם שרי צוריאל ומוטי גלעדי לא ידעו, והם מה צריך. אבל הם זכו. הם נהנו מאהדה של המפלצת הנוראה הנקראת קהל, או מי שאמור לייצג אותו, בנקודות הבחירה. הם זכו, ריטה הפסידה. זה הסיכום.

מאחורי הקלעים, ביום ראשון בערב, ועוד לפני כן, בזמן החזרות והצילומים, ריכזו את ריטה. כולם, אבל כולם, אהבו אותה. לא שהשיר שלה היה גדול. אבל היא הוכיחה את העובדה שקמה לנו זמרת חדשה, מצויינת, ש„תדבר" הרבה בזמן הקרוב. היא עשתה לעצמה את ההעמדה שלה על הבמה, שהיה מרענן. ביחס למתקתקות הנשפכת שהציגו רוב המשתתפים האחרים. היא לא הייתה זקוקה לרקדנים גברים שיפגינו נתונים מרשימים באזור הבטן התחתונה, או חוזה־אדירים שיר. היא נתנה מה שיש לה. זה מספיק. זה הרבה. פירגנו לה. מאחורי הקלעים, לשם נכנס כל אמן לאחר ביצוע השיר, שרר שקט כמעט מוחלט, למעט הערות ציניות. אנטי־פתיות. אבל כאשר היא שרה, התפרצו במחיאות כפיים סוערות, אמיתיות, כפי שלא עשו בשום שיר אחר. ריטה, אגב, לא נשארה לשבת עם השאר, בהמתנה לספירת הקולות. שרה, נכנסה לשנייה ונעלמה, עד שחזרה, לשלב האחרון.

את האמנים ומלוויהם, הכניסו למין מתחם חשוך, עלוב, צבוע צהוב. שום סידור־פרחים, שום נוחיות. כמה שורות של כיסאות מול מסך טלוויזיה. חדר המתנה שנראה כמו אולם המפגשים בין אסירים למשפחותיהם, בבית הסוהר. כל־כך מרכא, כל־כך לא [illegible] שונה מן האווירה שניסו המארגנים להעניק. על הכרטיסים נתבקש הקהל לבוא בלבוש מהודר, כדי שיצטלם טוב לטלוויזיה. את חדר ההמתנה של האמנים, איש לא טרח לייפות מעט.

וכרגיל, לא נעדר העימות המקובל עיתונאים־ביטחון. אנשי ביטחון שמרו כמעט בצורה על דלת חדר האמנים. לא עזרו התגים. אבל לאט־לאט, בסיוע לשכת דוברת רשות השידור, החלו להסתנן פנימה, לקודש הקודשים. לשבת? תלוי מאיזה עיתון אתה ותלוי מה מידת החוצפה שלך. אסור לך, אבל לא יעשו לך דבר, אם תשב בין האמנים עצמם. אחרת, תעמוד לך מאחור, משקיף על שורת הכיסאות, נשען על ארגז־עץ גדול ומסתכל בשאריות ספגטי ברוטב עגבניות, שאיש לא טרח להזיז משם, או לנקות. אהוד מנור, אגב, לא כל כך נלהב לשבת בין האמנים. הוא כבר ישב בפוזיציה הזאת מאז ה„קדם" הראשון ששלח את השיר שלו לגמר [illegible] זוכרים את „אבאניבי"? יש לו בעיה נוספת: היכן יישב? ליד בועז שרעבי או להקת „ארבע לב ארום"? שהרי, הוא כתב שירים לשניהם, אבל הושיבו אותם בנפרד, כך שהוא לא יכול לשבת ביניהם...

יחסי ציבור מעל לכל

מנור לא יושב, אבל את המשפט הזה תופס מישהו אחר. לכאורה, עיתונאי, כתב בידור, רכילות, מה שיש. לא רק, הוא גם עושה יחסי־ציבור לאחד המשתתפים, ולא בשקט. ברעש־גלי, בקול רם ונישא. הוא [illegible] מכיר את התקנון של אגודת העיתונאים והתקנון מעניין אותו כקליפת השום. [illegible] בשבוע הבא, בעוד חודש, הוא יכתוב [illegible] בעיתון על הקליינט שלו, דברים [illegible] כמובן, שהרי הוא גם איש יחסי־ציבור.

ואם אמרנו יחסי־ציבור, הנה [illegible] עוד אחת, מגוסה מאוד, [illegible] שהיא מרשה לעצמה לומר [illegible] ולא בעד הקליינט שלה [illegible] שגם ריטה וגם מי שהיא [illegible] יזכו. אז היא מרשה לעצמה את [illegible] פנות.

העיתונאים נמצאים מאחורי [illegible] שם האקשן האמיתי, צריך [illegible] ציטוטים. כמה אמרות שפר [illegible] ציניים על חשבון הקולגות. הצלמים [illegible] בשביל לתפוס את הפרצופים [illegible] מאשר את פני המנצחים. אותם [illegible] לצלם תמיד. קל לשים הבעה [illegible] הפנים, לך תעטה על פניך פרצוף [illegible] אומלל, אותנטי, זה קשה. מכאן [illegible] שהצלמים מכוונים לריטה, מי [illegible]

מי שאוהבים את השיר שלו כל־כך, מי שמפרגנים לו — בטוח שיפסיד.

סבב השירים נגמר. האמנים מרוכזים, כולם, בחדר ההמתנה. החבר'ה של הלהקות הצבאיות מזנקים לבמה בהסתערות מפחידה. אפשר לשלוח אותם לנורווגיה. הם יכניסו בקהל אימת־מוות, והוא יעשה הכל כדי להיפטר מהם, אפילו פירוש הדבר הענקת מקום ראשון. לא רואים ציפורניים כסוסות בקרב האמנים. מתח, כן. עצבים, לא.

אין עצבים גם כאשר מתחילה ספירת הקולות ועוברים לתחנה הראשונה, בתל־אביב, רק כדי להיקטע באכזריות בשל איזו תקלה טכנית. אחת העיתונאיות, חכמה שראתה את הנולד, צמודה לטרנזיסטור. ולרגעים אחרים, מחוסר קול ותמונה על המסך הקטן, היא מרכז העניינים. יהודה תמיר, הידוע לקהל כ„שיר מס' 1", לא יודע כמה נקודות קיבל. „מה עשיתי?" הוא צועק בייאוש מעושה. „איפה חזי קוקה? קוקה?" אומרים לנו, מסתובב באולם, אבל אין לו יד בדבר, כך אנו מבינים. שמואל אומני, בעלה־מנהלה־הכל־בשבילה של מירי אלוני, לבוש חליפה, מזכיר את לאקי לוצ'אנו מהטלוויזיה, תורם גם הוא לעסק: „זו לא שביתה איטלקית," הוא מבהיר, „זו שביתה נורווגית"...

רגליים חשופות

מתקנים את התקלה, ממשיכים בשידור, ממשיכים בספירה. על ארגז העץ המטונף, כבר מונחים כמה זרי־פרחים, שיהיה מה לתת למנצח. נותר רק לקוות שמוטי ושרי קיבלו את הזרים ללא תוספת הספגטי המרוח. „ארבע לב ארום", להקת פסטיבלים, שמחים לקבל שתי נקודות באילת. אבל השמחה האמיתית, מאותו מקום נחמד, מלוא הנקודות לריטה. מכאן והלאה, היא מקבלת שביעיות. שבע אחרי שבע נקודות. פניה חתומות. קשה לומר שהיא עצובה. אולי מאוכזבת, טיפה. לא הרבה. היא הרי יודעת כמה היא שווה. בירושלים, לעומת זאת, השופטים לא אוהבים את מירי אלוני. אומני לא אוהב את העובדה שהשמלה שלה חושפת רגל גבוהה מדי. הוא מכסה, הרגל נחשפת, שב ומכסה. מי שעומד מול האמנים, כמונו העיתונאים בשעת ספירת הקולות, רואה הרבה רגליים חטובות, הרבה גרביים עם תפר. בחורות סקסיות יש באולם הזה.

לפני נקודת השידור האחרונה, כבר ברור מי זכה. חנוך חסון מאיץ בשרי ומוטי להתכונן לבמה. בועז שרעבי זוכה, סופ־סוף, בנקודה אחת. אין דבר. את השיר הזה עוד ישמעו הרבה, מאוחר יותר, בלי קשר לתחרות. שירים אחרים, ששמענו ביום ראשון, ייעלמו וטוב שכך. הוא יישאר אתנו. הם על הבמה. הם הזוכים. הייתם מאמינים? גם הם לא. בעצם, שרי אומרת שכן. „הרגשתי טוב כשהופענו על הבמה," היא אומרת לעיתונאים שמקיפים אותה ברגע המאושר שלה. „אבל חשבתי שאולי אני סתם מחממת את עצמי. רגע, אל תכתבו מחממת. אחרי הכל, אני קיפי של הילדים..."

מוטי גלעדי, לצרה, בדרן שיצטרך להיות קצת רציני, נרגש מאוד. לפני שנים, שלח שיר לפסטיבל הזמר והשיר הזה „את ואני נולדנו בתש"ח", זיכה את המבצעת שלו, ערנה לב, במקום הראשון. אבל פעם ראשונה שהוא, מוטי גלעדי, שר וזוכה. מה שהחל כבדיחה, ספורט, שעשוע — הפך עכשיו לפרויקט רציני. „מה יכול להיות טוב מזה?" אומר אחיו והמפיק שלו, אהר'לה גלעדי.

„אני מתרגש כמו ילד קטן," אומר מוטי ומתחיל לקשקש „נורווגית" שהמציא על המקום. הצלמים מקיפים אותו. תעשה פוזה כזו. תחבק את שרי. תעשה זה. תעשה כך. מאחורי הקלעים, האמנים האחרים על אזרחי. משוחררים מתלבושת ההופעה. הנתונה בקולבים בידיהם. הסיפור הזה נגמר. חלקם ישוב לכאן בשנה הבאה. מקסימום בעוד שנתיים. במסדרון, ריטה עם המשפחה שלה ובעלה. מנוחמת, לא עצובה. לא מרוכאת. היא עשתה את שלה. אבל הקהל, מה לעשות, העדיף אחרת. בשבילנו, אמרנו לה, היא במקום הראשון. יבוא יום עוד תראו.

בועז שרעבי מראה בדיוק

הרקדניות של צביקה פיק מתארגנות

חשיפה

מאת עמירם כהן

צילם חוני המעגל

ליילה שוורץ, שבע־עשרה שנה מודליסטית עירום, ממשיכה לחפש את עצמה. אולי בסוף היא תמצא. „במקור השראה לאמנים" המגישה לעולם את „האינ־פורמציה הכי חשופה על עצמי" היא הולכת לפרוייקט חדש. חשיפה מסוג אחר. חשיפה עד הקרביים. תרתי משמע.

היא קוראת לפרוייקט הזה „חשיפה אובייקטיבית מדעית שאינה תלויה במודל". חשיפה „שאין לי שליטה עליה".

לפני זמן קצר פנתה לשלושה פסיכולוגים, שלושה גרפולוגים, שלושה אסטרולוגים, „שלושה יוצרים" (צלמים וציירים) ושלושה רופאים, ואולי תפנה גם לסקסולוג. היא תיבדק על ידם לפני ולפנים, תקבל דו"ח על מצבה. „אני אדם שמורכב מכל־כך הרבה חלקים, אז לקחתי את עצמי כנושא לעבודת מחקר".

היא לוקחת שלושה מכל דיסציפלינה, כדי שלא תיתכן טעות והתוצאה תהיה חד־משמעית. תהיה הכרעה מי היא ליילה שוורץ. מהדו"ח שתקבל תוציא ספר: „התרגומים שיתרגמו אותי יהיו בסיס לספר. הכל יהיה בספר הזה. חשיפה טוטאלית".

המחקר שעושים החוקרים על מודל העירום המצויר והמצולם ביותר בישראל כבר בעיצומו, ויארך בערך שנה. בין היתר נעשים צילומי רנטגן, בדיקות שיניים, דגימות שתן, צואה ודם.

אצל ליילה החשיפה היא תהליך אבולוציוני שאינו נעצר בעור הגלוי:

„זרקתי את עצמי לכיוון מסוים ואני הולכת עם זה עד הסוף".

הרציונלי שמאחורי הפרוייקט הוא בערך: „אנחנו מין מנגנון, המורכב ממצב פיסי וממצב רוחני ונפשי מסוים, ואנחנו לא מבינים את הקשרים ביניהם. מתוך חיפוש עצמי ועבודה על החלק הפיסי והנפשי, הגעתי למסקנה שעל־ידי הפרוייקט הזה אני אגלה את הקשרים האלה".

לראשונה התערטלה בעין הוד כהיותה בת עשרים. שם גילו אותה האמנים אורה ושאלתיאל:

„נסעתי לשם מתוך משיכה בלתי מוסברת, תחושה של רצון להתנסות במשהו שעוד לא חוויתי".

אחר־כך עמדה לפני גרשון קניספל וקבוצה מתלמידיו בחיפה, וברבות השנים עמדה לפני מרבית אמני ישראל.

„לא אכפת לי", היא מבטאת את ההבדל הדק, „לעמוד עירומה לפני מאה ציירים, אבל אני במבוכה כשמציצים... אנשים לא מבינים," אמרה בראיון ל„עיר", „שבזה שאת מסירה את בגדייך עוד לא נחשפת לזולת. להיפך, כשאנחנו מתפשטים, אז באופן אינסטינקטיבי אנחנו נסגרים. תהליך החשיפה הוא ארוך, איטי וקשה. אילולא הייתי צריכה לעבור בעירום, הייתי מעדיפה לדגמן בבגדים. אין פה בכלל עניין של אקסהיביציוניזם. מה שמעניין אותי זה מהות האדם באמנות. פעם שאל אותי תלמיד של קניספל, שאלה, שמאז חזרה ונשאלה כמה וכמה פעמים: האם אני לא מרגישה כמו זונה. נדהמתי מהשאלה, ורק אחרי הרבה שנים היתה לי תשובה: שאם אני זונה, אז הצייר הוא סרסור".

שלוש שנים היתה לליילה ב„דיכאון קשה". את היציאה החגיגית ממנו ציינה לא מכבר במיצג בכיכר המיצגים ע"ש דיזנגוף, ומי שהיה ראה את ליילה עטופה בסדין שחור, משליכה מאחורי גווה את כל הדיכאונות, לצלילי הבולרו של רוול.

המודליסטית המתפרסמת ביותר במדינה עשתה כבר בחייה כמעט את הכל, ובאוטוביוגרפיה שלה מוצאים אב שהתאסלם במצרים, אם שנפטרה בדמי ימיה, משפחות אומנות וחברת־נוער בקיבוץ (בית זרע). מאז היתה, בין היתר, מדריכה ב„שומר הצעיר" (בטבריה) הגיעה בהחלט רחוק. מתקופת שהותה בקיבוץ, היא זוכרת חשיפה מסוג אחר, חשיפה שהיתה לה „חוויה קשה, אך חיובית, שעזרה לי בעיצוב אישיותי": אחת לכמה חודשים, היא מספרת, היה מגיע תורו של חבר בקבוצה, והיו מנתחים אותו בנוכחות הקבוצה מכל הזוויות והתחומים".

מלבד אלפי שעות עמידה לפני יוצרים למיניהם, כולל ילדי־גן בני חמש, יזמה קורס למודליסטיות ולמודליסטים — „קורס יחיד במינו בעולם" — היתה מדריכה „תיירים שוחרי אמנות", מתכננת אופנה, בת לוויה של מיליונרית בפאריס, עבדה עם חולי נפש באופסלה שבדיה, היתה מנקה בבית־זונות בבריסל ומחללת ברחו־בות ויש לה אפילו דוקטורט: „עשיתי דוקטורט על נסיעה בטרמפים וחוקי־החיים ברחוב".

גוף עירום בנוף עירום

בשנתיים האחרונות, במסגרת החיפוש העצמי האובססיבי, שהיא שרויה בו, שימשה נושא לשתי תערוכות יוצאות דופן: בראשונה יצרו את בבואתה האמנותית ארבעה ציירים (ידיד רובין, בר־קדמא, בידרמן והרולד רובין), פסלת (סוניה נטרא) ומלחין (סרג'יו נטרא): „אחרי פעמים רבות וחוזרות, שבהן שימשתי כמוסר־ידע (בלתי אמצעי) על מצבי בזמן העבודה ובכלל, נצברו בתוכי ניסיון, ידע ורצון למסור את כל־כולי לקבוצת האנשים".

בספטמבר 84' גייסה קבוצה של חמישה אמנים לפרויקט שקראה לו „מפגש 84"; חלק מהפרויקט כלל סוף־שבוע של גוף עירום, ליד גוף עירום, במדבריות ים המלח. צירוף שהניב תערוכה קבוצתית נוספת של ליילה ועוד ליילה.

ליילה מאשרת את הידוע מכבר, שמודל אינו חייב להיות יפה, אפילו להיפך. ובכלל, מודל יכול להיות כל אחד, אפילו איש טיפש: „אבל אז ייצא ציור עם ביטוי טיפשי".

„מודל צריך שתהיה מתוכו זרימה. זרימה המורכבת מהקול, התנועות, המחשבות והטעם האישי. אני סוחבת את האמנים כלפי פנימיותי על ידי הפשטות שלי והוסר אמצעי־עזר, כגון תכשיטים וצבעים. יותר מזה, למודל לאמנים מתאים מישהו, שיהיה בו איזה שהוא עיוות גופני, חסר פרופורציות. יש לי ישבנים גדולים, רגליים קצרות, אף נשרי וחלק עליון דק. לקחתי את התסביכים שלי בנושא הזה והפכתי אותם למקצוע וכוח".

ליילה שוורץ (37) לא רואה בגילה סיבה לדאגה: „אין שום מקצוע בעולם שיותר מתאים לעסוק בו בכל גיל, כמו המודל".

אין מניעה שאדם שהגיע לגיל 100 יפסיק מלשמש נותן אינפורמציה. ככל שהאדם מזדקן וחי את חייו הוא הולך ומוצא את עצמו. וזו התכונה שמודל צריך. מודל אינו צריך להיות צעיר, מודל צריך להיות מעניין. מודל צעיר לא תמיד מעניין. מודל, לכן, הוא מקצוע לכל החיים".

מודל עירום, בדרך הטבע, מושך אחריו שאלות אירוטיות. לליילה, שלא יהיו אי־הבנות, יש גבולות ברורים: אני אוהבת לראות אנשים מתבוננים בי. ההתבוננות הזו זה הדבר היפה ביותר שקושר את המודל והאמן. אבל אני לא נענית לדרישה של צייר שרוצה לראות אותי בתנוחה לא־טבעית. אתה לא תקבל ממני דבר כלשהו שלא קיים בי".

„אך מי שנחשף באמת", היא מרגישה, „הם האמנים שמציירים אותי. אני מתפשטת בכדי לעזור להם לדעת היכן בדיוק מתחברים האברים. אבל את החשיפה האמיתית — עובר האמן".

מודל עירום הוא גם מודל לסקרנות ומציצנות, לכל המסתקרנים. ליילה שוורץ מוכנה לחשוף גם את הטפח הזה מחייה והוא מפתיע, בהחלט שונה מהדימוי: „אני חיה כמו נזירה".

ליילה שוורץ, מודל עירום הכי מפורסם בישראל הולכת עם החשיפה עד הסוף.

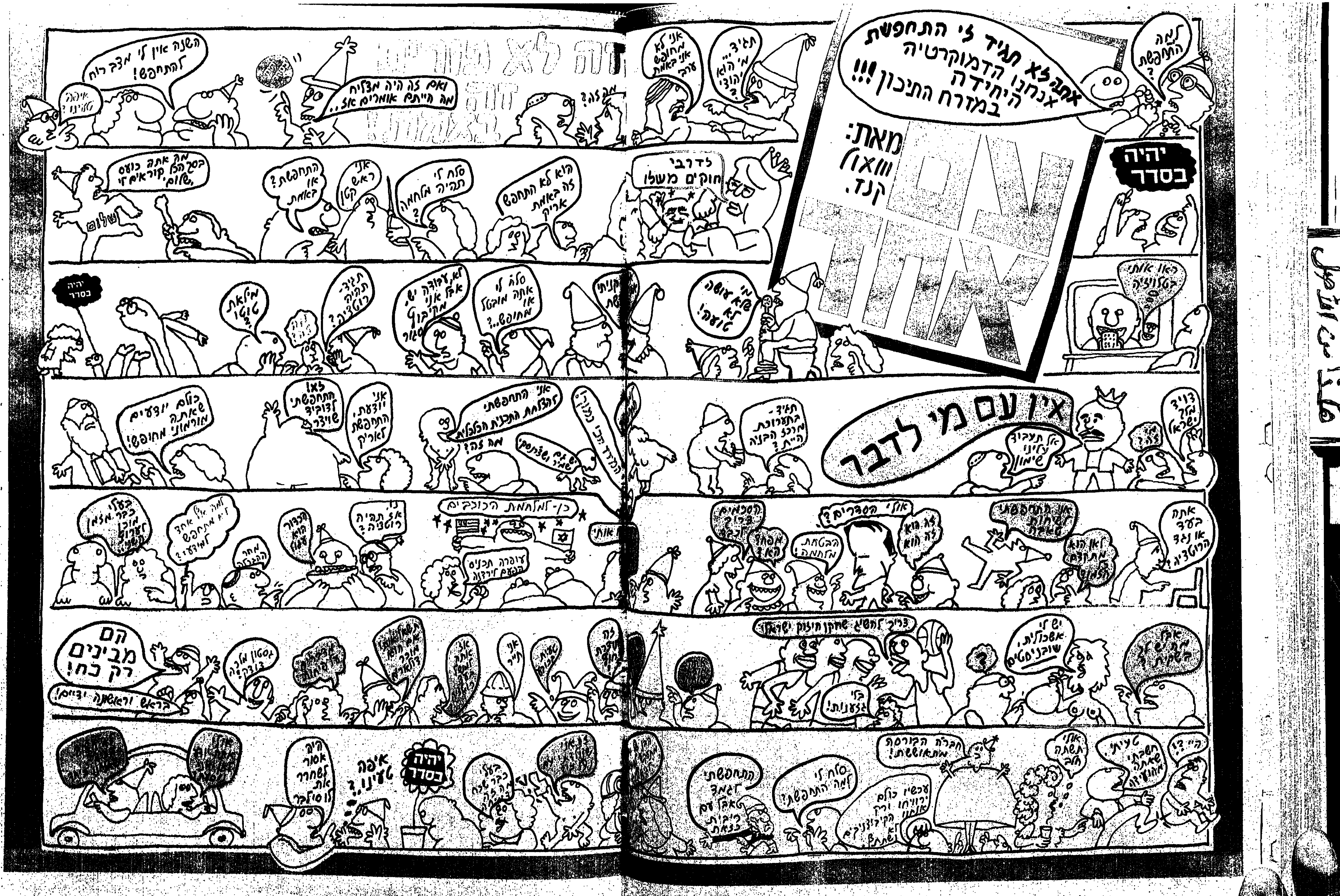

למה התחפשת?
אתה לא תגיד לי התחפשת אנחנו הדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון!!!
עם אחד
מאת: וואון קנד.
תגיד... מי הוא יהודי?
אני לא מחופש אני באמת ערבי
מה זה?
ואם זה היה מצליח מה הייתם אומרים אז..
השנה אין לי מצב רוח להתחפש!
יהיה בסדר
לדרבי חוקים משלו
הוא לא התחפש זה באמת אריק
סלח לי תהיה מלחמה?
אני ראש קטן
התחפשת? או באמת
מה אתה כועס בסך הכל קוראים לי שלום,
שלום
ראו אותי בטלויזיה
סלח לי אתה מובטל או מחופש...?
לא, עבודה יש. אבל אני מקיבוץ גזר
תגיד - תהיה רוטציה?
מילאת טוטו?
יהיה בסדר
דויד מלך ישראל
אין עם מי לדבר
תגיד - בהתערבות מרכז הבניה היית?
אני התחפשתי להצלחת התכנית הכלכלית
מה זה?
אני יודעת, התחפשת לאריק
כולם יודעים שאתה אורמוני מחופש!
אתה בעד או נגד הרוטציה?
אני התחפשתי לשיחות סודיות
זה הוא זה הוא
אולי הסדרים?
הבטחת מלחמה?
כן - למלחמת הכוכבים
כן, אז תהיה רוטציה?
מחר ההצגה
צריך להשיג שחקן חיזוק ישראלי
יש לי אשכוליות, שובניסטים
הם מבינים רק כח!
בראש וראשונה ידיים!
אני תייר
חברה הקורסת מתאוששת!
סלח לי למה התחפשת?
איפה טעינו?
יהיה בסדר

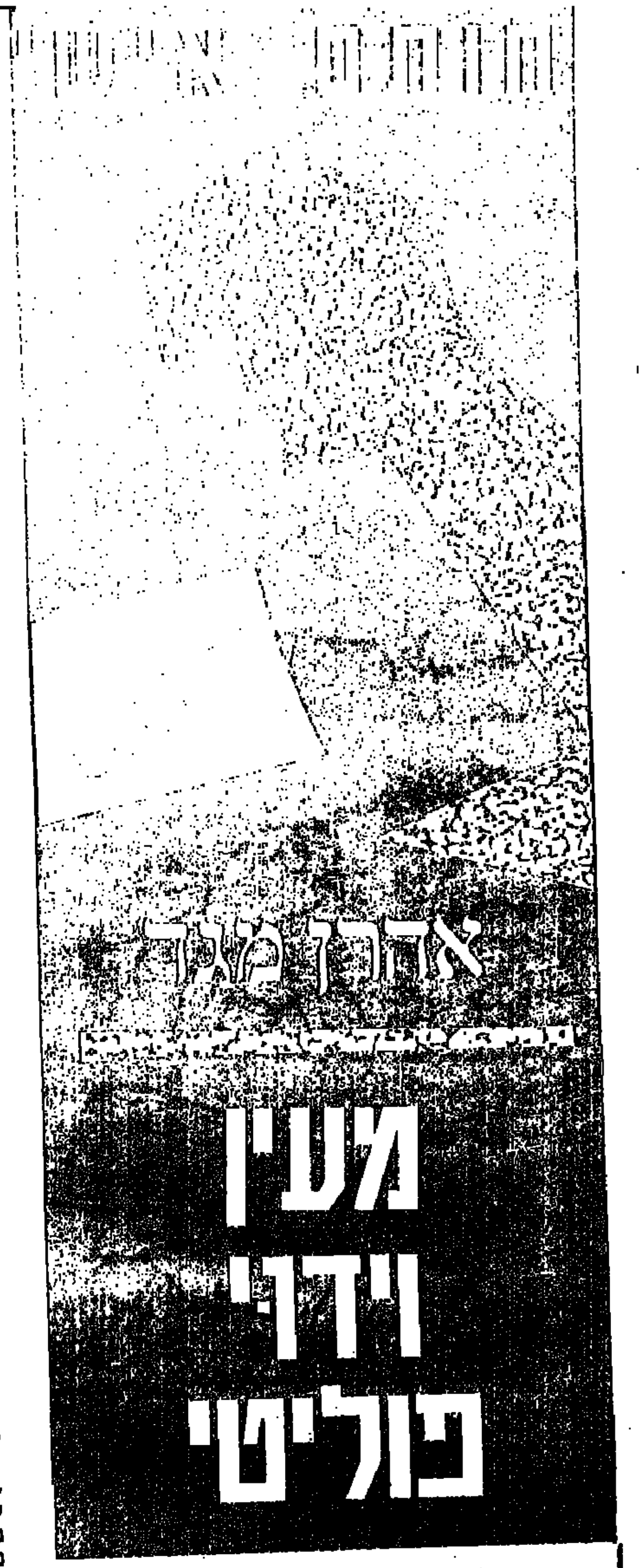

מעין וידוי פוליטי

אהרן מגד

שום שמחה לאיד לא חשתי למראה מה שהתרחש בוועידת חרות. רק תדהמה ועצב. כל המחזה המביש של ההתפרעויות וההתגוששות, ו"הפיכת השולחן" (הפיכה סמלית, אם נרצה, מעין הפיכת שולחנות החלפנים בעזרת בית־המקדש...) – לא היה בו כדי לעורר בי שמץ מאותו סיפוק שחש אדם למראה מפלת אויביו, ולומר: הנה, עכשיו נתגלה לעין־כל מי הם אלה הרואים עצמם כבחירי אלוהים לשלטון! "המלכים" האלה לא רק עירומים, אלא גם מכוערים! לא, לא "הם". זה העם שלך, ואלה "פני הדור". כי "חרות" של שנות השמונים איננה מפלגה של מאחורי הגדר, כפי שהיתה המפלגה הרביזיוניסטית בארץ לפני קום המדינה, או אפילו "חרות" עצמה בשנותיה הראשונות. זו מפלגה המונית, עממית, בה משתקפים פניו של חלק גדול של העם בישראל כיום. כזה הוא.

ומה שהתגלה שם, בבנייני האומה ובגני התערוכה – אמרתי בלבי – אינו אלא התפרצות אל אור היום של זרמי מעמקים חוקים, שזה עשרות בשנים הם מזחלחלים וזורמים במחשך, מתחת לפני השטח, והנה, כמו בשדה שחמים חותרים תחתיו, כל קליפת־האדמה מתמוטטת תחתיה. כן, זהו "מרד".

מרד של מיל נגד מיל – הדברים כבר גלויים וידועים ואין צורך לחזור ולפרש. מרד שתאוצתו לא נעצרה עם הפלת הקו הראשון, לפני כתשע שנים, אלא הוא ממשיך ופורץ לו דרך, כורס־מים כביר, להרוס אל הקו השני, שבעורף הראשון. ואין זה משנה כלל אם בדרך ממליכים אדם ממעמד "לא שלנו", באריק שרון, כשם שקודם לכן המליכו את מנחם בגין, מארבס ולנין לא נולדו למשמרות

אהרן מגד, תושב תל־אביב, יליד פולין, עלה ארצה בגיל 5. היה חבר קיבוץ שדות־ים במשך 12 שנה, עורך ספרותי של "משא" והמוספים הספרותיים של "דבר" ו"למרחב", במשך 18 שנה, חיבר כעשרים ספרים, זוכה פרסים ספרותיים חשובים (אוסישקין, ברנר, ביאליק ועוד), בעל טור ב"דבר" במשך 15 שנה. ספריו האחרונים: הגמל המעופף ודבשת הזהב; מסע הילדים אל הארץ המובטחת; אזור הרעש (קובץ ממבחר מאמריו); בקרוב יופיע קובץ של שלוש נובלות בהוצאת "עם עובד"

פרולטריות. הרצל ונורדאו לא באו מעיירות יהודיות סחופות פוגרומים. ואם נרחיק לכת אל נבכי המיתוסים העתיקים – גם משה רבנו לא גדל בבית־עבדים.

מה שהתרחש בוועידה זו – לא התרחש מעולם בארץ, בשום ועידה של שום מפלגה, זה כשמונים שנה. כל המפלגות ידעו מלחמות פנימיות מרות ונִשכניות בין סיעות וכיתות בתוכן, שבהן מנהיגים ועסקנים "שפכו איש־איש את דם רעהו" – אמנם על דרך הדימוי בלבד – אלא שהיו אלה מלחמות על דעות והשקפות, ועל במות הנואמים התנצחו יריבים בלשון הלכות ופירושיהן, כמו הלל ושמאי, אביי ורבא, או קאוטסקי וברנשטיין, או וייצמן וז'בוטינסקי. ועידה זו, שבה הורמו אגרופים מבלי שייאמר בה חצי משפט בענייני הלכה ציונית, או חברתית, או כלכלית – כאילו הציבה תמרור קודר על דרך החיים הפוליטיים בישראל: קץ עידן האידיאולוגיה! מכאן והלאה – מתחיל עידן המאבק העירום על עמדות הכוח והשלטון, ללא כחל וסרק.

ציונים בלי ציונות והיהודים בלי יהדות

המוני הציבור הגדול, הרועש ומשתולל, שנחשפו שם באולמות הגדולים – הם כבר גלגול חדש של העם היושב בארץ, שידע כמה וכמה גלגולים. בין "שבעים צלמי פנים" של האומה, שעליהם שר נתן אלתרמן ב"עיר היונה" – הצלם הזה נעדר. כמה רחוקים נשמעים היום הדברים שנכתבו – בהגזמה רומנטית כלשהי – מתוך השראה של הרנסנס הלאומי שלאחר מלחמת־השחרור, עם התקבצות הגלויות ממזרח וממערב:

> **ישות־לאום פלאית וחדשה**
> **ולא נשנית. אומה אשר פניה**
> **קמים כפני האיש והאישה**
> **ולא כפני מלכות והמוניה.**
> **אומה אשר טיבה ופירושה**
> **ומשאה וכוח מניעיה**
> **שונו מכול: נמחה מנה כליל**
> **צלמם של המכונה והאליל.**

אבל לא רק גלגול חדש של היישוב בן מאה השנה הוא זה, אלא גם גלגול חדש של היהדות בת שלושת־אלפי השנים: לא עבריות של שבטי רועים ועובדי־אדמה, שבה אל אחד, מופשט, נאבק ללא־הרף בבעל, באשרה ובמולך; לא יהדות של חנאים וקנאים־מתמרדים וכיתות חסידים ומתנזרים; לא יהדות של לומדי־תורה ב"בית־המדרש הישן והנושן", הוגי־דעות ופילוסופים ומשוררים, והוגים נבירוח וסוחרים נכבדים; גם לא יהדות של חלוצים ומגינים גאים "בני עם עברי חדש". יהדות אחרת – שאין בה לא מן הרוחניות של אלה שיש להם רק "ירושלים של מעלה", ולא מן השורשיות של אלה הבונים את "ירושלים של מטה". אלא מין יהדות שחיים הזו חזה אותה מראש עוד בשנות השלושים, בשימו דברי נבואה בפי גיבורו דרבקין: "תרבות שמלה, חדיוטח וריקנית... ציונים בלי ציונות ויהודים בלי יהדות, ערטילאים וריקים... עולם המקרו"

ושוב נתלית בחלל השאלה הנושנה: "לאן?" לאן יפנה האיש הישר, אוהב־עמו, שוחר הטוב לו ולשכניו, לארץ, לאנושות? – האם החץ מורה לו "שמאלה"?

השמאל – המשכיל, האינטליגנטי, בעל אמות־ההומור, "מלח הארץ" בעיניו – נראה עתה כעין מיעוט אריסטוקרטי קטן, חלקו בעל ייחוס־אבות, חלקו בעל ייחוס תארים, מורם מעם, וכמו כל אריסטוקרטיה – הוא לוקה במחלותיה: ניתוק מהמונים, התנשאות, וסכנת התנוונות מחמת "חיתוני־משפחה" וחיבוק־ידיים.

השחיקה הנמשכת והולכת של השמאל הישראלי

דבר רע קרה לשמאל הישראלי: הוא נטש את עמדות־החלוץ של העשייה הציונית והפקיר אותן לאחרים. ההגמוניה שהיתה כאן לתנועת־הפועלים – תנועה מעשית ואידיאית כאחת – מאז ראשית ההתיישבות ועד לפני שנים לא רבות – לא בכוח באה לה, אלא בזכות. בזכות זה שנטלה על שכמה את כל העבודה השחורה של הגשמת הציונות, בחומר ובבוץ, באומרה – "הציונות זה אני!" היא לא ראתה עצמה כנבחרת לשלטון, אלא כנבחרת להגשמה – ובשכר זה זכתה בשלטון. נעשתה המנהיגה "הטבעית", המובנת־מאליה, של התנועה הציונית ושל היישוב בארץ. זה היה "שמאל" – אבל הוא היה במרכז.

מה שמכונה היום "שמאל" – חלק קטן מן ה"שמאל הישן", הרחב, העממי, ששאף לחיות "ממעמד לעם" – זנח את הקווים החם והוא עומד להם מנגד, כביכול מרוב ניקיון־כפיים הוא נזהר שלא ללכלך אותן. במקום לחצוב אבנים – הוא חוצב להבות: בנאומים, במחאות, בהפגנות, בהכרזות. כאילו ירש במהופך את הפאתוס הרביזיוניסטי, ששם יהבו על כוח המלים, בנגד פוח המעשים.

לא בבוז אלא בעצב אני רואה היום את ההעדר־הממושך של השמאל מן המקומות שבהם מתרחשת עשייה כלשהי. את אנשיו אפשר למצוא בגליל התחתון והעליון בהפגנות ל"יום האדמה", אבל לא בין מקימי המצפים, המושבים והעיירות: להבאת עולים מארצות־הברית לא יוצאים עוד אנשים ממפלגות הפועלים – ובוודאי לא מסיעות השמאל – אלא מ"גוש אמונים" ומהמקורבים להם, והם־הם אלה שבמסירות נוסח שנות הארבעים מקימים את מפעל ההתנדבות לעבודה בסדנות צה"ל, המקיף אלפים, שחלק מהם נשאר פה לצמיתות; במאבק על עליית יהודי ברית־המועצות נוקט השמאל עמדה של אדישות הגובלת בניכור, כאילו אמר: עניין זה נשאיר להם, לנו יש מאבקים בעלי עדיפות גדולה יותר –

כן, לפני שבועות אחדים הגיע ארצה אנטול שצ'רנסקי. פרשת סבלו ומאבק־היחיד שלו נגד השלטון במשך תשע שנות כלא וצינוק – היא "פרשת גבורה", על־פי כל אמות־מידה של לוחמי־חרות מאז ומעולם. אבל השמאל הישראלי – המקדש מאבקים כאלה בצ'ילה או בדרום־אפריקה – לא רק שלא "אימץ" אותו ולא הקביל את פניו בכבוד ובשמחה, אלא שם אותו מטרה לשאלות מתגרות (נוסח: "נראה אותך כאן, אם יש לך דם!") ולחקרי־לב מעמיקים על אורח חייו לעתיד, ברשות הרבים וברשות היחיד. מדוע מחוץ שצ'רנסקי אינו "איש־מופת" גם לשמאל? רק מפני החשש שמא יחבוש כיפה חלילה־וחס ויישבו אתו "בחזות השחורה"?

היכן אני עומד? ה"ימין" על כל מפלגותיו – רחוק ממני ת"ק פרסה, בהשקפה, בנפש, בהוויה. עולם זר לי לחלוטין כל השנים, מאז 1968 ועד היום, דעתי היא – שהבעתי אותה חזור וכתוב פעמים רבות – שאת הסכסוך בינינו לבין הערבים הכרח לפתור בדרך של פשרה ושל חלוקת הארץ. לא זו בלבד, אלא שאני חושב לאבסורד חסר כל היגיון ולאיוולת פוליטית, את הסירוב העקשני לשבת למשא־ומתן עם אש"ף. האם מקומי ב"שמאל"?

כן, השמאל – שלא כל אנשיו צדיקים גמורים – לוחם לעניינים צודקים בהחלט; הוא – שלא כל אנשיו הומניסטים ביחסי יום־יום – לוחם למען המטרות ההומניסטיות בוודאי: נגד גזענות, נגד כפייה דתית, נגד דיכוי ערבים וקיפוח זכויותיהם, בעד צדק חברתי ושלום.

אבל כשאני רואה איך השנאה היוקדת שלו לאויביו מבית לוהטת כל־כך, אוכלת כל־כך, מסנוורת כל־כך, עד שאינה משאירה לשון־אש אחת כלפי האויבים מחוץ, עד כדי התרפסות והתבטלות בפניהם; כשאני רואה איך מצטור הכשרונות הגדול האצור במחנה הזה – בהגות, במחקר, בסאטירה, במחזות ובסרטים, בציור ובשיר – מכוון כולו, במשך שנים, להחדיר עמוק יותר ויותר את רגשי האשמה העצמית, לא רק לגבי "אשמת שומרון" אלא גם לגבי "אשמת ציון"; איך יותר ויותר הוא מלקט, בתשוקה חולנית, הוכחות עד כמה אנו הגרועים שבעמים, כמעט לנאצים נדמינו, ולא מהיום בלבד, אלא מאז בואנו הנה (כן, עם כבד־עוון!) חטא העבודה העברית, חטא הנישול וגאולת האדמות מאז ימי "גאולת הקרקע", חטא גירושי הערבים במלחמת־השחרור, חטאי ההגנה והצבא בכל המלחמות – כתיבה זו, מחדש, של כל ההיסטוריה הציונית) – כי אז אני אומר לעצמי: לא, איני מצטרף אל השחיקה הזאת הנמשכת והולכת, של כוח ההתגוננות־העצמית המוסרית, הקוטלת את הנוגדנים, המרפה ידיים, המערערת את האמונה שבלעדיה אין לנו שום קיום בארץ הזאת.

מה נותר לי, אפוא? – זכות הספק, והזכות לבחון אמיתות בכל יום מחדש, ללא השתעבדות לסיסמאות ולדוקטרינות; וגם – כן, גם איזה "אף־על־פי־כן", לא רציונלי, של אמונה בכוח הגנוז בעם הזה, שנצבר בו מכל תולדותיו, ושלמרות כל מה שקורה בו, גם ב"גלגולו" הנוכחי – הוא לא יכזב.

יעקב רבי

מלים לשימוש ומלים למילון

קיבלתי בימים אלה את ארבעת העלונים האחרונים של "לַמֵּד לשונך", היוצאים לאור מטעם המזכירות המדעית של האקדמיה ללשון העברית, בעריכת שושנה בהט (ההפקה: "רכס — הוצאה לאור", אבן־יהודה). כל עלון הוא מיקבץ מונחים תיקניים בתחום מסויים, בעיקר של ריאליה. "למד לשונך" מס' קמ"ג מוקדש לפריטים אדריכליים, שהצד השווה לכולם הוא היותם נספחים חיצוניים למיבנים.

עיינתי בעלון זה ובשלושת העלונים האחרים והייתי תוהה על נסיבות טביעתם של מונחים עבריים חדשים, או אימוצם של מונחים עתיקים שיצאו מכלל שימוש והיו ספונים בספרים דורות על דורות עד שלאחרונה נמצאה להם תקנה בהתאם לצורכי הזמן, אם כמשמעם הוודאי או המשוער שבימי קדם (או בימי הביניים) ואם בקירוב לאותו משמע. כן שבתי ותהיתי על מזלן של מלים מחודשות, שמקצתן מתקבלות חיש־מהר על־ידי ציבור הדוברים, משעה שניתנים להן מהלכים על־ידי לשונאים מחודשים או על־ידי האקדמיה, ומקצתן מתועדות מכאן ואילך במילונים מקצועיים ואף כלליים, ומידת־מה בספרות המדעית־מקצועית, אך בפועַל הן "אילמות": סתם בני־אדם אינם מעלים אותן על דל שפתיהם ואינם משתמשים בהן בכתב. יש אשר סיבת הדבר היא נחשלותה ורדידותה של התרבות האומרית בישראל החדשה. אוצר־המלים האדריכלי שבפי רוב הבריות, למשל, הוא דל, והוראותיהם של כמה מונחים אינן ברורות — להבדיל הן מהמצב בלשונות אירופה והן ממעמדה של העברית הקדומה, של המיקרא ושל ספרות חז"ל גם יחד. כל עברי משכיל, שיש לו מושג־מה באמנות־הבנייה הקלאסית, שמע או קרא את השם סטיו, מן stoa ביוונית, מה שנקרא באנגלית arcade או partico: "מיבנה מקורה שלאורכו שדרת עמודים", כמוגדר ב"למד לשונך". אבל עד כמה שיודע דובר־העברית הישראלי מה עניינה של פרגולה, הוא יקרא לה פרגולה ולא ישער מן הסתם שנמצאה לה מקבילה עברית, ע ר י ס. פרגולה או עריס הוא "מיבנה בעל שלד מסורג המכוסה גפן או צמחים מטפסים אחרים". עריס מניין? ממסכת כלאיים ו, משנה א: "איזהו עריס? הנוטע שורה של חמש גפנים כנגד הגדר". ההגדרה במילון אבן־שושן היא: "שורת גפנים המודלות על גבי עמודים או גדר ושריגיהן יוצרים כעין סוכה" — אכן, משהו ברומה לפריט־הבנייה הנקרא בימינו פרגולה.

מי שמצוי אצל הבנייה במושבות הוותיקות, וגם בתל־אביב בעשרים שנותיה הראשונות, זוכר את המבוא שהיה צמוד לבתי־מגורים רבים, מבוא מקורה בדרך כלל, אשר שימש מחסה לבאים. קראו למבוא הזה (או ג ם לו) "מירפסת" (ראה להלן). פריט זה אופייני לבניית־מגורים בפרברים ובבתי־מגורים באמריקה, ושם הוא נקרא porch. בעלון "למד לשונך" מופיע המונח איתון, על־פי יחזקאל מ', 15, ואכן שם הוראתו מבוא. איתון, מן השורש את"י, המצוי בעיקר בארמית במובן לב ו א, כמו בצירוף "אתי שפיר" — הולך למישרין.

היום כמעט שאין בונים עוד מירפסות בישראל, וכל־שכן גזוזטראות. אבל רבים מתגוררים עדיין בבתים שפריטים אלה נספחים להם. מה ביניהן? גזוזטרה היא "מישטח לא מקורה, הבולט מן הקיר החיצוני של הבניין ולו מעקה סביב". מירפסת היא כמישטח מקורה הצמוד לקיר החיצוני של בניין ולו מעקה סביב" (בארץ ידועה המירפסת גם בשמות־הלעז וראנדה או טראסה).

לא רבים יודעים לאשורו את עניינה של אכסדרה: זו "רחבה מקורה הצמורה לקיר הבניין ופתוחה כלפי חוץ, בעיקר כלפי גן".

המונחים שהובאו עד כה שייכים לרשות היחיד, או למעבר שבין רשות הרבים לרשות היחיד. הוא הדין בקומה מפולשת, שהיא "קומת עמודים בלי קירות". ואולם המיפלש, אף־על־פי שיש מעליו תיקרה, שייך לרשות הרבים. מיפלש, פאסאז' בלעז, הוא "מעבר מקורה שבין רחוב לרחוב". בתל־אביב מחבר מיפלש אחד את רחוב אלנבי עם רחוב יבנה, ומיפלש אחר מוליך מרחוב דיזנגוף לרחוב פרוג, מתחת לבניין ששוכן בו התיאטרון הקאמרי.

חיתוך דופן

"לַמֵּד לשונך" קמ"ד מונה כמה מונחים של רפואת נשים ולידה ומיילדות. נציין ממנו את האזהרה המובאת בהערת־השוליים. אזהרה מפני טעות נפוצה: "המקצוע שעניינו רפואת נשים הוא גינקולוגיה ולא 'גניקולוגיה'. גינה ביוונית פירושה אשה. ומכאן שם המקצוע".

הידעת שליל מהו? במינוח הרפואי, שליל הוא העובר בשני השלישים האחרונים של ההיריון, שכן השם עובר ברפואה "יוצא לשני משמעים: התינוק בשליש הראשון של ההיריון, ובמשמע כללי — התינוק בכל תקופת היותו ברחם אמו". שליל הוא עובר בדרגת התפתחות מתקדמת, סמוך ללידתו. והוא קרוב לשם סליל בערבית, שהוראתו בה ולד שכבר נולד; ומעניין לעניין: יילוד הוא התינוק לאחר הלידה. במינוח הרפואי, יילוד הוא ולד עד חורש לאחר הלידה.

ל"ניתוח קיסרי" ייקרא בעברית תיקנית — חיתוך דופן. זהו ממש מונח "מתבקש", המיוסד על צירוף שורשי בלשון־חכמים. יוצא דופן — מי שנולד שלא כדרך הטבע. אף־כי בימינו משתמשים ביוצא דופן בעיקר כמובן מושאל לציון דבר משונה וזר, כגון "ילד זה תמהוני ויוצא־דופן". ובעצם לכל דבר או אדם יוצא מגדר הרגיל. גם לחיוב. כמו "ידידנו היה אדם נפלא. יוצא דופן". "זו יצירה גאונית, יוצאת־דופן" ואין שושנה בהט מביאה בהערת־השוליים שלה דוגמות כאלה של שימוש מושאל חיובי כ"יוצא־דופן".

כוונה אחר, מָצָג, מופיע בשני עלונים של "למד לשונך", בנינקולוגיה, עניינו "הופעת האיבר המקדים בתחילת הלידה, כגון מצג ראש, מצג עכוז" — מה ש"מציג" את עצמו תחילה"; בעלון קמ"ו, המונה כמה מונחים באלקטרוניקה, צג או מצג הוא "החלק במכשיר אלקטרוני שמוצג עליו מידע חזותי. הוא מצוי בסוף המחשב, במאונים ספרתיים, בשעון ספרתי ודיגיטאלי וכדומה". אם איני טועה, יש מישהו שמבדיל בין צג ומצג: צג הוא החלק המסויים במכשיר האלקטרוני, מצג הוא המידע החזותי המוצג עליו.

מה בין עליקולי לעל־שמעי? ב"לַמֵּד לשונך" קמ"ה עליקולי הוא מה שמהירותו עוברת את מהירות הקול, כגון "בום" עליקולי — קול ההתפוצצות הנשמע ברגע שמהירות המטוס עוברת את מהירות הקול. על־שמעי הוא שתדירותו גבוהה ממה שאוזנו של אדם מסוגלת לשמוע ומעל 20000 הרץ למעל. משרוקית על־שמעית להזעקת כלב.

רון כהלילי

פוחד מסרטן? תבטח!

אתה פוחד מאש, מים או רוח עזה? מה שבטוח — ביטוח.

אתה פוחד מפריצה, שוד או גניבה? מה שבטוח — ביטוח.

אתה ירא מפני תאונת עבודה או תאונת דרכים? מה שבטוח — ביטוח.

ועכשיו, גבירותי ורבותי, העיון חדש בביטוח: אתה פוחד מסרטן ממאיר שסיכויך לצאת ממנו חי, שלם ונושם הם קלושים ואולי אף אפסיים? מה שבטוח — ביטוח. מצחיק? אירוני? לא כל־כך בטוח.

קבוצות הביטוח "מגדל" ו"הראל שילוח" יצאו לפני זמן־מה בתכנית ביטוח חדשנית: ביטוח מאבק בסרטן — "ביטוח מאבק בסרטן מעניק גיבוי כספי המאפשר את מיטב הטיפול הרפואי והסיעודי, במיוחד זה שאינו מכוסה על־ידי הרפואה הציבורית, ומפסה הוצאות גדולות הנגרמות עקב טיפולים המצויים מיוחדים בארץ ובחו"ל [illegible] כתוב במודעה (ראה צילום) שעובדה ונוגשה בפרסום "רימה טמיר כהן (יעקובסון)". קשור הפרסום המטפל בתיק "מגדל". [illegible] של יוסיה (2.2.27) מגלה כי רק חלק מתאשת יצא לאור, [illegible] חברות הבשורה, עלבון לאמשה פלקצית חריפה ומלנות הכוללת הצדית בריאות בעלת 28 פעיקים (!) הנגעים לגנטיקה, העסקה, הרגלים (ואפילו בעיות וסת), ופי גם כמתן חמצון הכספי לבשולחה המבוטח חו"ח. קיימות אילו אי־בהירויות.

אבל נעבור לפרסום עצמו.

ניתן לאמר כי תוצאות פרסומי הברית [illegible]

הביטוח עלולות להיות לא־כל־כך מכשיות, כי ביטוח הוא מוצר פרובלטי למכירה: מוצר במסמך ערטילאי, אירו־שוות, המתעסק באירועים עתידיים, נמוגי־התגברות, הנושאים אופי של קטסטרופה.

לציבור הרחב, לך, קשה להבין את המוצר ממש, כי מדובר במוצר לא מוחשי ולא נול במוחו. לציבור קשה לפתח תחושת צורך במוצר ("אני חייב ביטוח חיים"), במובן שקל מאוד היה לשכנע לקוח על־ידי מסע פרסום אגרסיבי ומפחיד ("מחר אתה עלול להירשף...") אבל חברות הביטוח בארץ הגיעו למסקנה, ובצדק, כי זוהי פרקטיקה מוטעית המפעילה את מנגנוני ההגנה והמקהשה יותר מאשר את מנגנוני הפחד והאימה, שיביאו בסופו של דבר את הלקוח לחתימה על פוליסת הביטוח.

[illegible]

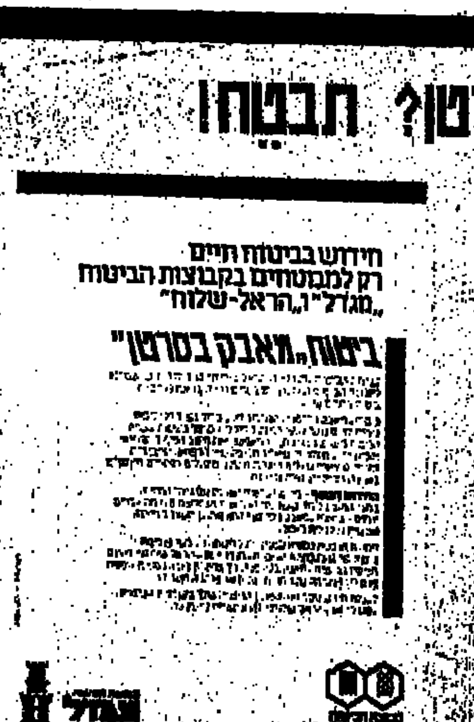

אם כן, שלוש מטרות עיקריות יש לפרסום הזה: ביטוח: לחזק את נאמנותם של הלקוחות הקיימים, למשוך קהל לקוחות חדש, ולמאבק במערך המוכנים, לחזק את גאוות החברה שלהם ו"כאי" סוכן ביטוח המגדל ואני [illegible] ולהחשיר להם את הקרקע לכשיווצר תכנית ביטוח חדשה (ביטוח המאבק באיידס).

האם פרסום זימר סמיר כהן (יעקובסון) השיג את שלוש המטרות האלה?

הערכה אישית: כן, השיג. חברת "מגדל" המאופיינת בציבור כחברה גדולה ואמינה מול אחיותיה שהתמוטטו וידדניה, אישיות, יצאה לפני מספר חודשים בתכנית ביטוח חדשה לעצמאים ולשכירים, "יותר" שמה. שוב כדאי לציין שהתקופה היא תקופה קשה בה היו התרסקויות גדולות של חברות ביטוח לא קטנות ושל מסעות פרסום אגרסיביים של חברות ביטוח גדולות [illegible]

[illegible]

(זימר טמיר כהן (יעקובסון) עשה עבודתו כהלכה, במקום פרסום אגרסיבי וכוחני יצא מקשר הפרסום במסע עדין והציג את [illegible]

תינוקות הגאות - בני 40

מאת לין רוזליני

שיא הילודה של כל הזמנים בארה"ב הושג שנה לאחר מלחמת העולם השנייה. מיליוני התינוקות שנולדו אז, הם הדור־העולה־על־הבמה של היום. כדאי לעיין ב„סימני הזיהוי" בתעודותיהם

סטיבן ג'ובס, נציג הדור, שעזב את מפעל מחשבי „אפל" עם 111 מיליון דולר בכיס

בחודש מאי 1946 — תשעה חודשים אחרי יום הניצחון על יפן — נולדו 233,452 אמריקנים. מספר ללא־תקדים בחודש אחד. עד סוף אותה שנה, הוצב שיא אמריקני: 3.4 מיליון תינוקות חדשים בשנה אחת. כך התחילה גיאות הלידות של ארצות־הברית. השנה מגיעים תינוקות־הגיאות ליום הולדתם ה־40.

בטרם חלה שוב ירידה במספר הלידות, ב־1964, השפיעו תינוקות הגאות על כל האספקטים של חיי האמריקנים. כשהיו תינוקות העלו את הרווחים מתעשיית החיתולים ביותר מ־50%; כשהיו תלמידים הגדילו ב־66% את מספר הילדים הרשומים בבתי־הספר; כשהתבגרו גרמו לתחרות חריפה על מקומות עבודה, עד כדי הורדת ההכנסה החיצונית לגברים צעירים ב־17%. עד 1990 יעמדו בני 25 עד בני 44 בראש 44% של משקי הבית. הם יוציאו 55% של ההוצאות הצרכניות, ויהיו רוב בעלי זכות הבחירה.

סובלני ושמרני

האמריקני הטיפוסי, בשנות ה־40 שלו, הוא סובלני מבחינה חברתית, שמרני בענייני כלכלה, ויש לו יותר נטייה לעצמאות מאשר לגילאים אחרים. הסנטור גרי הארט ממדינת קולורדו, שהתחרה ב־1984 על המועמדות לנשיאות מטעם הדמוקרטים, והעלה נושאים שדיברו אל לבם של רבים מתינוקות הגיאות, מסביר: „כיוונתי את המסר שלי לתחושה שאבדה בקרב המצביעים והיא: כי יש בחיים מטרות חשובות יותר מחמרנות, האדרה עצמית והצלחה."

הדמוקרט אדוארד מארקי, שיהיה בן 40 ביולי, אשר מחה, כמונו, נגד מלחמת וייטנאם, וניהל תעמולת בחירות בעד מועמדים שהתנגדו לה. כיום הוא חבר בית־הנבחרים ממדינת מסצ'וסטס, והוא מצדד בזכויות האזרח, בשוויון לנשים, בהגנת הסביבה ובהגבלת התערבות צבאית אמריקנית. לדבריו, כמעט הכול חושבים כמוהו: „המדינה מקבלת באופן כללי, את רוב העניינים שהיו שנויים במחלוקת בשנות ה־60".

גבוה יותר, קל יותר

גובהה של בת ה־40 של היום הוא בממוצע 160.5 סנטימטר ומשקלה 63 קילוגרם. 1.8 קילוגרמים פחות מאמא שלה באותו גיל, כמעט 2 סנטימטרים גבוהה ממנה. משקלו של גבר בן 40 מקביל לזה של אביו, אך הוא כמעט ב־2.5 סנטימטר גבוה מן „הזקן" כשהיה בגילו. האמריקנים של היום אוכלים מזון קל יותר מהוריהם. הם אוכלים יותר עופות ודגים, ושותים יותר חלב רזה. צריכת בשר הבקר ירדה.

האמריקני הממוצע בן ה־40 מעשן פחות משעישן בגיל 30. קצת למעלה מ־40% מהגברים בין הגילים 35 עד 44 מעשנים, לעומת 48.5% שעישנו ב־1976. מספר הנשים המעשנות בגיל זה ירד מ־37.5% ב־1976 ל־33.6% ב־1983.

כרס וישבן

כשהודיע השבועון „לייף" ב־1962 שהאסטרונאוט ג'ון גלן רץ 3 קילומטרים בכל יום כדי לשמור על כושרו, השתוממו כולם. כיום יש באמריקה יותר מ־20 מיליון רצים, רובם בשנות ה־30 וה־40 לחייהם.

מה טומן העתיד בחובו בשביל בני ה־40? בכל עשר שנים אחרי גיל ה־40, הם יהיו קצרים בסנטימטר אחד, בגלל התנוונות עמוד השדרה ובעצמות; זרועותיהם יתכווצו במקצת; כתפיהם יהיו צרות יותר; אוזניהם יתארכו בהדרגה; עורם יתייבש ויאבד את גמישותו; הם ישמעו ויראו פחות טוב; שריריהם יאבדו מכוחם, ותאי השומן יתרחבו ויתרכזו בסביבת הכרס והאחוריים; הלב יהיה פגיע יותר למחלות. אולם יש גם חדשות טובות: ד"ר רוברט ג'ארוויק, ממציא הלב המלאכותי, אומר שתשומת הלב לדיאטה ולפעילות גופנית עשויה להפחית ב־25% את מחלות הלב בעשור הבא. ג'ארוויק, שיהיה בן 40 השנה, אומר: „הלב המלאכותי יהפוך לשגרה".

יש תוחלת

אישה לבנה בת 40 יכולה לצפות לעבור את גיל ה־80. שחורה באותו גיל תחיה בממוצע רק עד גיל 77. הנתונים לגבי גבר לבן וגבר שחור הם 75 שנה לעומת 70 לטובת הלבן. ב־1946, השנה שפתחה את גיאות התינוקות, היתה תוחלת החיים של הילודים — 69.4 לנשים ו־66.7 לגברים.

התלונה החוזרת של בני ה־40 היא: „מדוע לא קיבלתי את מה שציפיתי לקבל?" ב־1966, כשאלה היו בני 20, היו באמריקה כ־16,800 פסיכיאטרים. כיום יש פי שניים ויותר, ועוד אלפי פסיכולוגים ועובדים סוציאליים שקיבלו הכשרה בפסיכיאטריה. אומרת ד"ר גדלסון, פסיכיאטרית ידועה, „נאמר להם שאפשר להגשים ציפיות באמצעות עבודה קשה. הם עבדו קשה, אך לא הגשימו את ציפיותיהם".

הכל הולך

ומחים אומרים שבני ה־40, בהשוואה להוריהם, נוחים יותר לילדיהם. מסקר דעת הקהל שנערך ב־1983 עולה ש־44% מבני ה־40 סבורים ש„זה רעיון טוב לחיות יחד לפני הנישואין." כן סבורים 29% מהם שיש להתיר חוקית את השימוש במריחואנה, ו־37% סבורים שיחסי־מין לא קבועים הם „קבילים".

הדור הזה נמשך לתנועה לשמירת איכות הסביבה, שהתחילה ב־1970, מאז נוצרה תעשייה חדשה, פיקוח על הזיהום, שיש לה מחזור של 70 מיליארד דולר בשנה, ועובדים בה 167,000 אנשים.

כשהיו בגיל הטיפש־עשרה התנסו חלק מבני ה־40 בסמים. כיום הם יוצאים נגד השימוש בהם. בשנות ה־60 ראו רבים מהם בשימוש בסמים משהו מסתורי, אפילו מועיל, זה היה „פולחן המעבר לבגרות", בדומה לשתיית אלכוהול אצל הוריהם. אולם כיום, כשיש להם ילדים בגיל־העשרה, הם תומכים במאמצים לפקח על השימוש בסמים באמצעות קווי טלפון פתוחים ופרסומת.

בחזרה לכנסייה

„בני ה־40 הם יעד מצוין לחזרה בתשובה," אומר כומר. בשנות ה־60 וה־70 חלה ירידה באחוז האמריקנים שהיו חברים בכנסיות. לשפל הגיע ב־1980, כש־59% בלבד מהאוכלוסיה השתייך לכנסיות. כיום, לדברי הכומר, הם אומרים: „הגעתי לגיל 40, ולמה יש לי לצפות עוד? יש לי וולוו, בעיות סמים ומשבר נישואין." ייתכן שהזמן בשל לתחייה דתית.

„החיפושיות", „האבנים המתגלגלות", יוג'ין מקארתי, ג'ורג' מקגוברן, אלה היו גיבורי בני הארבעים. כיום גיבורם הוא סטיבן ג'ובס, אחד משני המייסדים של חברת המחשבים „אפל". הוא פיתח את המחשב שלו בבית, קרא תיגר על חברת „אי.בי.אם" והצליח.

עוקפים את הרבי

הדור הזה קיבל חינוך פורמלי יותר מכל דור אחר של בני 40 בהיסטוריה של ארצות הברית. הם למדו בממוצע 12.9 שנים. יותר מ־48% מהם סיימו תיכון, 44.5% סיימו שנה אחת של לימודי המשך, ו־25.1% סיימו ארבע שנות לימודי המשך.

הם עברו את המהפכה המינית, תקופת הסלחנות הגוברת להומוסקסואליות, וליחסי־מין ללא נישואין. הסבירות שיתגרשו גבוהה פי חמישה מזו של בני 40 ב־1947. כ־80% מבני ה־40 ו־77% מהנשים בגיל זה נשואים, או נישאו מחדש. כ־13% מהנשים בנות ה־40 לא ילדו תינוק מעולם; 14% ילדו תינוק אחד; 33% ילדו שני תינוקות; 23% ילדו שלושה ילדים, ו־17% ילדו יותר משלושה ילדים.

גם אמא עובדת

כשנולדו בני ה־40 של היום, אבא עבד, ואמא לרוב נשארה בבית. שחורים לא למדו בבתי־הספר הטובים יותר, לא התגוררו בשכונות הטובות ולא עבדו במשרות יוקרתיות. כיום, כ־15% מהמשפחות בלבד יש אמהות הרתוקות לבית, לעומת 70% בשנות ה־50. מספר השחורים הרשומים במוסדות לחינוך גבוה הוכפל בשנות ה־70, אף לאחרונה חלה ירידה. אחוז השחורים בני 16 ו־17 בתיכון גדל מ־55% ב־1940 ל־90% כיום.

ראש משפחה ממוצע בגיל ה־40 מתגורר בעיר שאוכלוסייתה 50,000 או יותר, ויש לו בית ששוויו 46,000 דולר. מהכנסה ממוצעת של 37,700 דולר מצליחים בעלי־בתים בין הגילים 35 עד 44 לחסוך רק כ־3%. אחרי תשלום מסים. ראש המשפחה הטיפוסי משלם משכנתא או חייב תשלומים על מכונית או רכוש אחר.

לדברי הצייר ג'יימי וייאת: „האמנויות כיום הן פחות עניין של בידור מבעבר; הן נהפכו לחלק מהחיים." ב־1965 רק 58 תזמורות באמריקה היו ראויות מבחינה חוקית לקבלת מענקים ממשלתיים לאמנויות. בשנה שעברה היו 192. באותו פרק זמן גדל מספר להקות האופרה באמריקה מ־27 ל־102, מספר התיאטרונים מ־22 ל־389, להקות המחול מ־37 ל־213, ומרכזים לאמנויות מקרוב לאפס עד ל־100.

השערות נושרות

כ־40% מבני ה־40 של היום התחילו להתקרח. בין השנים ה־30 וה־50 לחייהם, מתדלדל והולך שערם של גברים ונשים כאחד. בעל חנות לפאות נוכריות בסאן פרנציסקו אומר: „מקור ההכנסות העיקרי שלי הוא מאנשים שנולדו בגיאות התינוקות. שער מלא מעודד אותם, ועושה אותם תוקפניים ובטוחים בעצמם כשהם מנסים להשיג משרות טובות או נשים יפות".

הספר המזוהה תכופות עם גיאות התינוקות הוא זה של ד"ר ספוק, העוסק בטיפול בילדים, שיצא לאור בתחילת התקופה. ספר זה נמכר ביותר מ־30 מיליון עותקים, והוא הרב־מכר של אמריקה, אחרי התנ"ך כמובן. כתב ספוק: „נחוצים לנו ילדים אידיאליסטים. תקוותנו היחידה... היא לחנך את ילדינו שהם נמצאים בעולם זה בעיקר כדי לשרת אחרים, ולא כדי לבוא על סיפוקם האישי בלבד." אולם ספוק אומר שהדור הזה, שהגיע עתה לגיל 40, איבד את האידיאליזם שלו: „אנו חיים כיום בחברה חולה יותר. שיעורי הגירושין גדלו פי שלושה, שיעור ההתאבדויות בקרב צעירים בשנות־העשרה לחייהם גדלו פי שלושה, ואנשים חוששים מפני הפשע ומפני שואה גרעינית. אנו בתקופה שנשללה ממנה האמונה. כבר אין לנו נשמות."

מה יהיה?

כשהתפטר הנשיא ריצ'רד ניקסון מן הנשיאות ב־1974, פרסם המגזין „רולינג סטון" את תמונתו תחת הכותרת „נוטש את המערכה". בשנה שעברה השתמש המגזין בתמונתו של נשיא אחר — רונלד רייגן — מסע הפרסומת שלו, במטרה להגדיל את תפוצתו. „אני לא אשם," אמר העורך והמוציא לאור ג'אן ונר, שנעשה בן 40 לאחרונה, „שרוב הקוראים שלנו הצביעו בעד רייגן."

איפה הם יהיו בגיל 50? „כשיהיו מיושבים ואמידים, יחזרו שוב לענייני חברה," מנבא מייקל שמברג (41), שהפיק סרט על צעירים פעילים בתחום הפוליטי, שהגיעו לגיל העמידה. „ברגע שישיגו את הביטחון שהם מחפשים, ישובו לענייני חברה," הוא אומר, „אך באמצעות הקלפי — לא באמצעות הפגנות."

עד 120

בני הדור הזה יפרשו מעבודתם כשיהיו בני 70 בערך, אומר העתידן מארווין סטרון, עד אז יהיה שבוע עבודתו של 25 שעות בערך. ב־2030, כשיהיו ילדי הגיאות הראשונים בני 84, יהיה אחד מתוך 5 אמריקנים מעל ל־65. ו־65 מיליון אמריקנים אלה יהיו 21% של האוכלוסיה. (רק 12% מהאוכלוסיה הם מעל גיל 65 כיום.) הזקנים האלה יהיו קבוצת לחץ חזקה מאוד.

סטרון מנבא שנכדיהם של תינוקות תקופת הגיאות יחיו עד גיל 100 או 120.

(יו. אס. ניוז אנד וורלד ריפורט)

הלן קלר

לא ראתה ולא שמעה והייתה עולם ומלואו

הלן קלר נולדה ב־27 ביוני 1880, בעיר קטנה, טוסקומביה, ארצות־הברית. אביה, ארתור קלר, כיהן כקצין בדרגה גבוהה בצבא ארצות הברית. אמא של הלן הייתה אשתו השנייה, וצעירה מבעלה בשנים רבות. בהיותה בת 19 חודשים חלתה, ובעקבות מחלתה איבדה את שמיעתה ומאור עיניה. עד גיל שבע הייתה שקועה בעולם של חושך ודממה, והוריה ורופאיה לא ידעו איך אפשר לעזור לילדה. סיפורה של הלן קלר, חייה ומלחמתם של קרוביה ומוריה למצוא לה דרך מן הדממה החשוכה לחיים ערים וקשר עם הזולת — נחשב לאחד הנצחונות האדירים של אדם בגורלו.

בשנת 1887 הגיעה לבית קלר אנה מאנספילד סליבן, שסיפורה לא פחות מרגש מזה של הלן קלר עצמה. גב' סליבן כיהנה כמורה במוסד פרקינס, בית־ספר לעיוורים שבבוסטון, ארצות־הברית. הוריה הגיעו לארצות הברית מאירלנד, וכמו רוב המהגרים האיריים הם היו עניים, ולא יכלו לתת לילדה אפילו את המינימום של חינוך ומזון. בגיל 10 נשלחה לבית־ילדים למחוסרי בית. הייתה לה ילדות קשה, ורק בסיפודי זוועה אפשר למצוא כל כך הרבה אכזריות. אנה סיפרה שרק כוחה הפיסי אפשר לה להתגבר על תקופה נוראה זאת.

את סיפורה של אן סליבן שמעתי בשווייץ מפי מורתי, הגב' מימי שייבלאו, שהייתה חברה טובה של אן סליבן. היא חלתה בילדותה וסבלה מעיוורון חלקי, וכוחה הנפשי וכוח רצון אדיר עזרו לה להתגבר על חולשותיה. מניסיונה האישי, והשיטה של מוסד פרקינס שבו למדה — פיתחה שיטה ללימוד והדרכת עיוורים וכבדי שמיעה.

הלן קלר הייתה ילדה פראית ואומללה בתוך החשכה בה הייתה שקועה; היא קיבלה את המורה באי־רצון ובהתנגדות פיזית ונפשית. אנה ניסתה ללמד אותה לכתוב, והתרגיל הראשון שלה היה לכתוב אות לתוך כף ידה. רק שלוש שנים מאוחר יותר הצליחה להוציא מהלן קולות, ולאט־לאט למדה לבטא אפילו מלים. עד סוף ימיה לא שלטה בדיבור, והשתמשה יותר בתנועות אצבעות.

כדאי לקרוא את האוטוביוגרפיה של הלן קלר, שיצאה לאור בשנת 1959 בהוצאת „הודר־וסטוטון" אנגליה, סיפור אהבה, מלא תוכן אנושי ועדינות, שכלולות בו מלחמות קשות בין שתי הנשים, המורה ותלמידתה, אשר ניצחו בסופו־של־דבר את הגורל שנראה היה שלעולם לא יוכלו לו.

הלן קלר התגלתה כסופרת, פילוסופית ואישיות דגולה, מכתביה וסיפוריה הם יצירות כוכות עצמם, שהגדול בהם הוא שהלן קלר למדה לבטא את עצמה. כפות ידיה וכף יד של הזולת שימשו לה כאמצעי תקשורת. היא לא ראתה מימיה לא פרפר ולא ילד, ולא את הצבע המופלא של פרח או ענן. אך אן סליבן ידעה להמחיש לה צורה ותוכן, צליל וצבע.

הוריה ומשפחתה של הלן עטפו את הילדה בחום של אהבה, ומורתה אן סליבן נהגה לא פעם, מתוך אהבה ומתוך דאגה, אפילו בשיטות קשות. בלי אהבת משפחתה, ובלי אהבתה של מורתה שידעה מתי לעמוד על שלה ולא לוותר לילדה העקשנית, לא הייתה הלן קלר מנצחת את גורלה. ולא הייתה נותנת לנו דוגמה לכך שאכן, אפשר להתגבר אפילו על עיוורון וחירשות.

לקראת יום ההתרמה למען החרשים... נזכור את הלן קלר ואת מורתה אן סליבן.

חיה יוסף

פורים שמח

יד לפה

אוזני המן אפשר להכין בכמה אופנים: מבצק פריך, בצק שמרים או אפילו מבצק אטריות. גם המילוי שונה בעדות השונות. בבית הורי, בגרמניה, עשו אוזני המן בלי שום מילוי, מבצק איטריות לגמרי חלק, מבלי להוסיף לבצק אפילו סוכר או תבלינים; לאוזני־המן המקובלים בארץ, קראו המן־טשן — כיסי־המן. כשהגיע חודש אדר ידעו כל השכנים, שרובם היו לא־יהודים, שכדאי להיכנס לבית הורי, כי יכבדו את כל הבאים באוזני המן. אנחנו, הילדים, הסתובבנו בבית, ובמקום לחם אכלנו את המאפה המיוחד. הרצפה הייתה מכוסה בפירורים, וסביב הפה היה „שפם של סוכר". ולמה שלא תנסו להכין את אוזני המן בנוסח שלנו?

מכינים בצק אטריות: מכניסים לקערה 125 גרם קמח וביצה אחת, מערבבים בידיים עד שמתקבל בצק חלק שאינו נדבק לאצבעות. אפשר להוסיף קמח לפי הצורך. כשרוצים יותר בצק — מוסיפים על כל 125 גרם קמח ביצה אחת.

מעבירים את הבצק לקרש, או משטח עבודה נקי. מרדדים לעלה דק, ומשאירים כחצי שעה לייבוש. חותכים לרצועות ברוחב של 5 ס"מ רוחב וכ־10 ס"מ אורך. מחממים שמן בסיר, וכשהשמן חם מאוד מכניסים לתוכו שתיים עד שלוש רצועות. כשהרצועות מקבלות צבע זהוב (זה לוקח רגע קט) מוציאים אותן מן הסיר, מניחים על צלחת גדולה, מפזרים עליהן אבקת סוכר, ויותר לא צריך לדאוג: אוזני המן אלה ייעלמו בין רגע, וכדאי להכין הרבה־הרבה. בתיאבון וחג שמח.

מי על המסלול

אופנה

זאת לא תחפושת, אם כי אפשר ללבוש ביגוד זה לכל נשף — אפילו לנשף פורים. גם הוא וגם היא לובשים סטין, משי, קטיפה והרבה נוצצים והפעם מעיל עליון מלורקס בצבעי כסף. את הדגמים האלה יכולנו לראות אצל מעצב האופנה: רפי יעקובסון.

ואם כבר דיווחתי על עיצובים חדשים, כדאי לדעת את החדש, והפעם לאו דווקא על פריטי לבוש, אלא על המי, אשר מציג את הפריטים. לפני כמה שנים הייתה זאת חוויה לראות על המסלול דוגמן, היום, אין כמעט תצוגת אופנה בה לא עוברים על המסלול גברים, ואם פעם חשבו שדוגמן הוא הומוסקסואל, למדנו להעת שאין למקצוע זה ולא כלום עם סטיות מיניות. רוב הדוגמנים הם תלמידי מכללות־ספורט או סטודנטים בבתי־ספר לאמנות, אשר זכו לגובה ומבנה גוף יפה. הם לא מתביישים להופיע לפני קהל סקרנים ולהציג את יופיים ואת עיצובי האופנה החדישים. מן השכר הם מממנים את לימודיהם בכבוד, וכיוון שרוב התצוגות מתקיימות בשעות הערב, ה„עבודה" לא מפריעה לעיסוקיהם האחרים.

גיל הדוגמניות יורד פלאים היום מחפשים את הצעירות ואנו רואים את בנות ה־15, 16 ובמקרים נדירים אפילו מתחת לגיל זה. רוב החברות מנסות לשלב ילדים בתצוגות האופנה שלהן, וכמובן שהקטנים האלה (בני 3־13, ילדות וילדים) גונבים את התצוגה בחינם. אבל... אנו, כותבי האופנה לבני רואים איך הם מתקלקלים, ואיך ילדות קטנות, שרק לפני חודשים הציגו את בגדי הילדים של חברה זאת או אחרת בחן ילדותי, מתחילות „לגנדר" את הישבנים, מחייכות את חיוכי הפרסומת הטפשיים, ומתחילות להציג אפילו את מה שעדיין אין להן. הכל, אפשר לפרסם בגדי ילדים גם על קולבים, או בובות ראווה.

לקוראים המעוניינים

פרטים נוספים על החברות והשיטה של קתרין הורוביץ „תרגילי פנים" יכולים לפנות לחוג ציבור „ענבל" תל־אביב, הרב בזל 6, טל. 08-468640.

ארס בדבש

למה לא

הרב יצחק פרץ

מכירים את הפתגם: „אלוהים, שמור אותי מחברי, כי מאויבי אדע להיזהר בעצמי". כל פעם שאני פוגשת על מסך הטלוויזיה את ידידנו המתוק, המתון, המבין, הרב יצחק פרץ, תוקף אותי פחד. אפילו במפגשים פרטיים הרב הוא איש „מקסים", ורק כמה שעות אחרי הפגישה אתו מתחילים לחשוב מה בעצם אמר, ותמיד דבריו ומחשבותיו הם בעלי מטרות מאוד מוגדרות פוליטיות־לאומיות, או דתיות.

לפני כמה שבועות הופיע הרב המטופח, יפה התואר החייכני לפני תלמידי בית־ספר. הילדים היו מוקסמים: רבי שמבין את נפש הנוער. אבל, אחרי המפגש, התחילו הצעירים „לעשות חושבים" והנה יבול המחשבות: הרב פרץ דיבר על כפייה דתית. נושא שמאוד מגרה את יצר הויכוח של הצעירים. אמר הרב: אין אצלנו כפייה דתית. חיוכו והתלמידים, חייך גם הרבי ואמרו קצת. באמת קצת, יש אצלנו מנמה של כפייה דתית, אבל, תלמידים נחמדים, כל כפייה דתית היא סימן של דמוקרטיה. ארץ שבה אין דמוקרטיה אמיתית, גם לא יכולה להיות כפייה דתית, כי בארץ בזאת אסור בכלל לאמר מה שבאמת חושבים. אצלנו... ארץ דמוקרטית, הכל, חושב, ללא הבדל של לאום, דת, צבע או מין, יכול לאמר מה הוא חושב...

התלמידים התלהבו מאוד... אך רק אחרי כמה שעות התחילו לעכל את המדובר, ואז מצאו איזה ארס חבוי במתקי מלות הנועם של הרב פרץ.

הבית המשוגע

מאת חיה יוסף

צילם בועז לניר

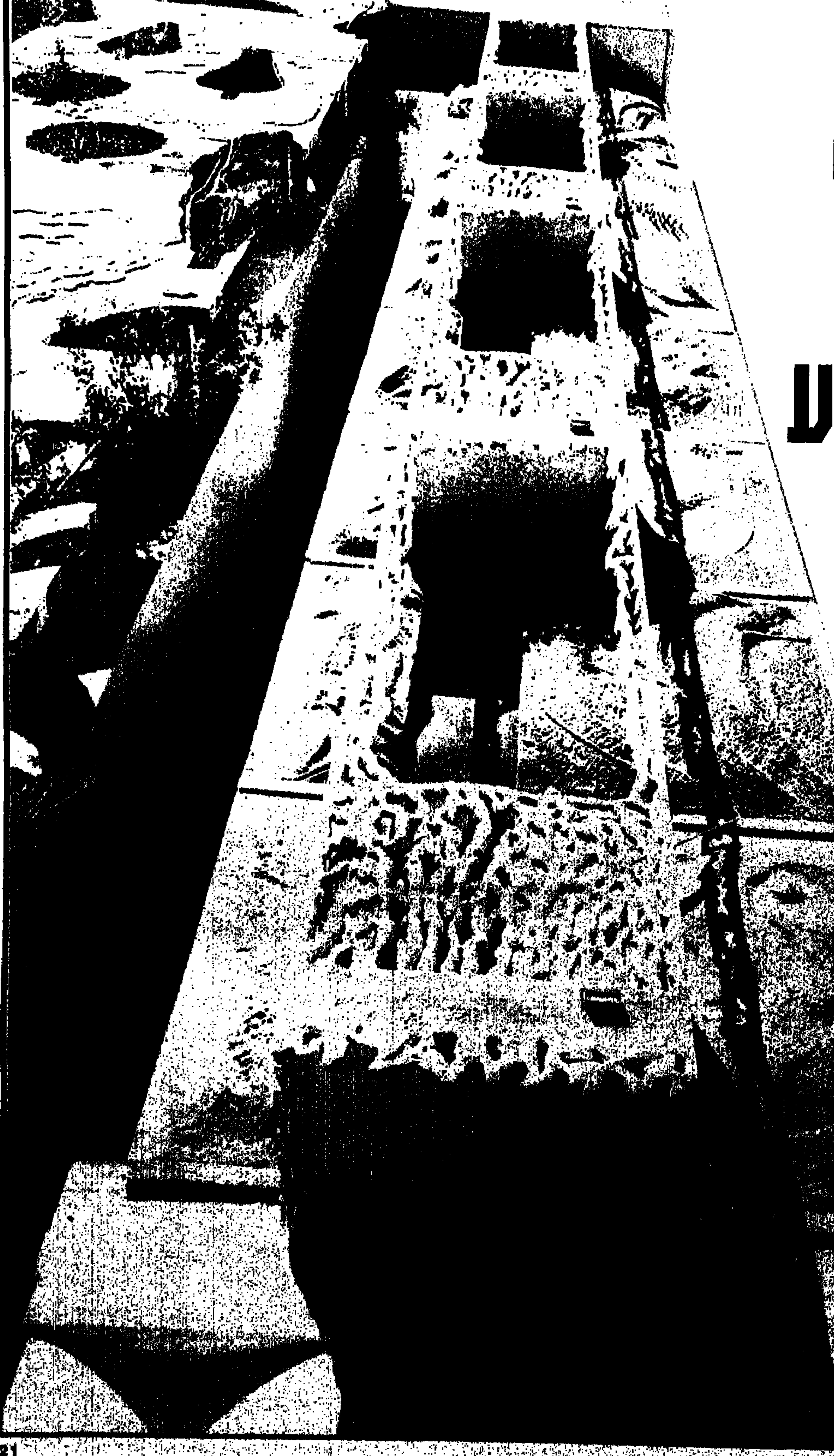

כל העובר ברחוב הירקון 181 תוהה ומשתומם על הבית המוזר ההולך ונבנה שם, צופה על הים והמרינה. בית שאינו דומה לבית אחר כלשהו, מעוטר כולו בפסלים, ציורים, ומעשי גילוף, שכל אחד מהם ייחודי, בלבדי ואינו חוזר על עצמו.

מיהו הבונה בית כזה, ומי יהיו האנשים שיגורו בו? האם גם הם יהיו מוזרים?

ליאונרדו דה וינצ'י (1519־1452) צייר, פסל, ארכיטקט, מהנדס, פילוסוף, מוסיקאי (ומה לא?) אמר: „הגורל הגרוע ביותר לאמן הוא חוסר־יכולת להביא את התאוריות שלו לידי הגשמה". כשמתבוננים בבית המוזר ברחוב הירקון נדמה שבונה אותו אדם שלא היה מוכן להשלים עם „חוסר־יכולת מעין זה".

הבניין נראה צר וארוך מאוד, וכל הבתים סביבו כמו מתגמדים מפניו; הבית בוהק בלובנו, ובשלל צבעים שהאמנית שלומית סולובייצ'יק העניקה לחזיתו. את הגג הפכו לגינה, ואת החזית המזרחית לגן תלוי. וכבר היום אפשר להתענג על שילוב האלמנטים של גינון, פיסול וציור.

השלישייה המובילה

לפני הבית, על גדר דקה, ישבו שלושה גברים, שלושת הכוחות שהגו, תכננו, ובונים את הפרוייקט אשר בסיומו ישמש כבית־מגורים לאנשים מאוד עשירים שהם גם בעלי טעם נועז ולא־שגרתי: ישראל בולג, אשר מחלק את זמנו בין ישראל לארץ מולדתו שווייץ, הוא האיש בעל ה„שיגעון" לשלמות שביופי, והוא משקיע את כספו בהקמת בניינים מיוחדים ברחבי העולם. מוצאים מקום יפה, ומקימים בו בית. הוא והאדריכל ליאון גנייבה, יליד איטליה, מאוהב בנוף הישראלי. העובד אצלו כבר כ־20 שנה. השלישי בחבורה הוא דוד אפרתי אשר עלה בשנת 1948 עם הוריו מטריפולי לישראל והתחיל את הקריירה שלו כתפסן־בניין. היום, דוד הוא אחד ממנהלי העבודה המוכשרים, הדייקנים והאחראים ביותר במקצועו.

שלושתם אוהבים לדבר על „הבניין", שלושתם שותקים כשמדובר בהם. משפחת בולג שייכת לוותיקי הקהילה היהודית בשווייץ, משפחה ענפה, שומרת מסורת, שעסקה דורות במסחר. ישראל בולג למד שנים אחרות בישיבה בירושלים, שם השתחרר מכל המוסכמות הדתיות. הוא ציוני נלהב בעל דעות הומניות, שואף לשלמות, ומנסה להשאיר לדורות הבאים יצירות אמנות שזורות במבנים ארכיטקטוניים. חברו למשימות אלה הוא ליאון גנייבה, פרפקציוניסט אמיתי.

„בא הנה צ'יץ'", ראש עיריית תל־אביב, מספר בולג, „הסתובב ואמר: איזה עקומות העמדתם כאן ברחוב השקט הזה? ואני אמרתי לו שזה הבית הכי ישר בישראל. שום סרגל לא יכול להיות ישר יותר. מה שנראה עקומות הם הקישוטים. כשליאון מעמיד עמוד הוא ישר וזקוף, אם ליאון מקים חומה היא ישרה לפי פלס־מים, עד שכל טיפת מים תישאר באמצע, ואפילו גולה לא תתגלגל אם לא ידחפו אותה".

דוד סיפר שהפועלים טעו בכמה סנטימטרים בגובה שבין המדרגות. איש לא הבחין בהבדל, אך ליאון מדד כל מדרגה; הוא היה המום כשהתברר לו שיש הפרש, ואמר — להרוס ולבנות מחדש... היה קשה מאוד למצוא טייחים טובים; פסלו קבוצה אחרי קבוצה, ורק הקבוצה העשירית עברה את הביקורת. בולג אומר שה־70 אחוז מן ההוצאות הן על טיב הבניין, לדברי „השלישייה" איכות הבנייה פגומה לא פעם בגלל שיטות עבודה לא־מקצועיות. אין בתי־ספר שילמדו את הפועלים לבצע עבודה מקצועית. לדעת ליאון, כל עבודה בבניין היא „עבודה מקצועית", ואסור שיהיה פגם ולו הקטן ביותר.

בית שרוקד עם הגלים

ישראל בולג רכש את שטח האדמה ברחוב הירקון, בסוף שנת 1970 וליאון התחיל בתכנון. מודל אחרי מודל נבנה, ותמיד נראה היה לשני אדריכלי החלומות שמשהו לא בדיוק כמו שהם רצו. איך יוכלו לבנות בניין במרחק כמה מטרים מן הים, שיהיה חשוף לרוחות הים ועפיליו המלוחים אשר „אוכלים" את הברזל שבבניינים, ואפילו את עצם הבניין?

„רציתי להקים בניין מעל לחול", אומר ליאון, „כך שהים יוכל ללחך את רגליו מבלי להרסו. בניין שיעמוד שלם וביחידה אחת, שתרקוד ותשמע רחשי גלים. שחזיתו תשנה את פניה כגוני השמים במערב".

התחילו לחפש חומר שיהיה עמיד בקרבת הים. בטכניון ערכו (לפי בקשת ליאון וישראל) סדרת ניסיונות, ומצאו שהחומר המתאים לדרישותיהם הוא פרוצמנט, חומר עמיד וחזק, שאפשר להשתמש בו בעובי 4 ס"מ בלבד. כמעט שנתיים נמשכו הנסיונות עד שנמצאה הנוסחה והחלו בבנייה. כל מערכות החשמל והביוב נעלמות מן העין, ונמצאות בתוך הבניין. השלד נבנה בזהירות בשיטת יציקה חדשה, הוסיפו ברזלים כמקדם־ביטחון, ורק אחרי שהמהנדסים והם היו בטוחים בטיב הבנייה, עברו לשלב חרש ואפילו את דודי־השמש חסוו והסתירו.

את מורכבות המבנה ותפארתו אפשר לחוש רק כשמסתובבים בתוכו, נוגעים בפריטים, חשים, מלטפים, כמו למשל, את מעקה המדרגות. בכל קומה המעקה עשוי בסגנון ודגם שונים; העץ עשוי שכבות־שכבות וחרוט בצורות מקסימות. בעבודת־יד; מעקי המרפסות עשויים בדגמי פיליגראן, מפלדת אל־חלד. כל מעקה נראה כחפץ אמנותי, וכשעומדים לידו מפחדים לגעת בו, כי יש תחושה שיתמוטט, אך במהרה מתברר שהמעקה חזק מפלדה, ורק מראהו שברירי.

ארבע קומות ועשר דירות בבניין, וכל דירה שונה משכנתה. בקומה הראשונה דירות של שניים וחצי חדרים, שמרפסותיהן פתוחות אל „פטיו" קטן, הנחשב לחלק מהדירה. הדירה היקרה והגדולה נמצאת בקומה העליונה, שלה שייכת בריכת שחייה קטנה. על הגג סוכה ובה שני ספסלים ותצפית מרהיבה על הים.

בונים פסל לדורות הבאים

כמו רוב העובדים בבניין, כך גם הגיע רוברט אל ליאון, ישראל ודוד. רוברט הגיע עם משפחתו ב„אקטה" שלו מדרום־אפריקה. הוא פיסיקאי־כימאי ומומחה במלחמה בקורוזיה, במיוחד זאת הנגרמת על־ידי מי־הים. הוא ישב ב„אקטה" שלו במרינה של תל־אביב ועקב אחרי המראה המתמם של צמיחת הבית המוזר. יום אחד הגיע לבית וביקש להתבונן מקרוב. אחרי כמה שעות בבית ביקש — אנא, תנו לי לעבוד כאן, אפילו ללא־תשלום. הוא השתלב בעבודה ותרם מן הידע הרב שלו. בעוד כמה שבועות יחזור רוברט ומשפחתו הביתה, וצוות „הבית המוזר" יחוש בחסרונו.

אבי, בן 22, חובב גלשנות, ויום־יום כשחזר מן הים עקבו עיניו אחרי צמיחת הבית. „ראיתי את הבית ולאט־לאט היתה לי תחושה שאני חלק ממנו. יום אחד ניגשתי לשם, פגשתי את בולג, שאלתי: אולי אפשר לעבוד כאן? בולג הביט בי ולא שאל הרבה, אמר: בוא! נסה.

כולם רואים וכולם לא מבינים: מהו הבית המוזר בתל־אביב מול קולנוע „שחף"? למישהו יש אמביציה וכסף לבנות בתים משונים בכל העולם והוא עשה זאת גם אצלנו. ראיון בלעדי עם הממן ועם המתכנן

ישראל בולג, בין ישראל לשווייץ

ליאון גנייבה: בית חשוף לרוחות הים

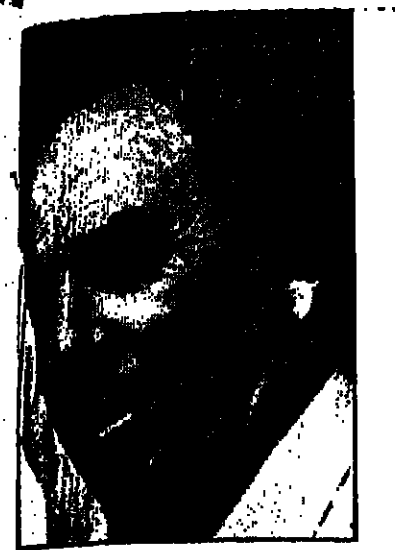

דוד אפרתי: כשרון, דיוק, אחריות

אבי היה חשמלאי, ועכשיו הוא יוצא כל בוקר בשבע לעבודה, מחזיק איזמל ופטיש, בין שמש ויום גשם ועומד על הפיגומים [illegible] אומר: כאן יוצרים בית. אבי התחיל [illegible] איך אפשר לעבוד כאן ולא להיות אמן?

ומה יהיה כשיגמרו את הבית?

אבי מחייך ועונה, קצת בביישנות: [illegible] ללמוד ארכיטקטורה. זה נכנס לי לדם. ליאון הוא יחיד בדורו, ומי שפעם עבד תחת ידיו כבר לא יכול לעשות משהו בינוני. אני רוצה לעבוד אתם, להיות ראוי להם..."

שמוליק, רק בן 26, אך ברוב שנות חייו [illegible] אחרי גמר השירות בצבא, טייל בעולם. הוא חיפש עבודה, אך חיפש אתגר. שמוליק [illegible] ומרבה לחייך: „אני לא עובד כאן", הוא [illegible] „אני חי כאן".

דוד אפרתי, מנהל העבודה, מאשר: „כל חיי השתנו", הוא אומר. „אסור לעשות כאן את השגיאה הקטנה ביותר, אבל יש גיבוי לכל. [illegible] עושים משהו יפה כולם מאושרים. [illegible] מחדל מתקנים. כמובן שקל יותר לעבוד כשאין בעיות תקציביות, אבל לא הכסף [illegible] מריץ אותנו. אנחנו בונים פסל לדורות הבאים".

במרתף — אולם רחב־ידיים הנתמך על ידי 15 עמודים. לכל עמוד ראש מגולף [illegible] כל עמוד שונה מרעהו. על התקרה חרוטים המספרים: 1=1+1. צחקתי ושאלתי את בולג איזה מין חשבון חלמאי זה? והוא מחייך ועונה: הבית הזה נבנה בלי חשבון...

שלומית, שותפתו למפעל של בולג, היא שציירה בצבעים מרהיבים את החזיות [illegible] שעל קירות הבית; ריחפה בין שמים לארץ ובדייקנות רבה ציירה פלאמינגו [illegible] שבנוצותיו גוני ורוד־אדום ותכלת. למעלה למעלה, מתחת לקשת בענן; כמעט אינו נראה לעין, טס לו מטוס של סוויס־איר ועליו צלב אדום. בולג מחייך ואומר: אני יהודי בעל מולדת כפולה: ישראלי ושווייצרי.

חולה ב„חיידק הבית"

ישבנו על הספסלים הזעירים על גג הבית. לפנינו הים, כחול־ירוק, חלק כראי, [illegible] כפרפרים באופק. האוויר חלק כמשי [illegible] נראית יפו כאגדה מאלף לילה ולילה. [illegible] לפתחים המסוגננים נושבת רוח קלילה. [illegible] כאילו הבית הוא המקום היחיד המשתלב [illegible] הים־תיכוני המקסים, שכחתי שלא אגור כאן לעולם. יגמרו לבנות אותו, ייכנסו דיירים ויותר לא אוכל לשבת כאן.

הבנתי לרוחו של מר שריק (שם בדוי) ישראלי שגר חודשים רבים באוסטריה, וחזר לתל־אביב כדי „למלא את הבטריות" [illegible] בקומה הרביעית. מול ישראל בולג [illegible] „למה שלא תמכור לי את הדירה? אני מוכן לשלם כל מחיר, אפילו עשרות־אלפי דולרים". אך בולג בשלו: „אני לא מוכר שום דירה עד שהבית לא יהיה מוכן, אנחנו לא רוצים [illegible] עלינו בדרישות או בקשות לשינויים. יש לנו תכנית, ואפילו בשעת הבנייה אנחנו [illegible] או מורידים, פרט זה או אחר". מר שריק [illegible] „אני אתחנן, אפילו אצל עורך־דין, שלא אבקש שום שינוי, רק תמכור לי את הדירה [illegible] בכל פעם שאני בישראל אני בא הנה [illegible] אומר, „מאז שראיתי את הבית נכנס לי [illegible] הבית". אני חולם עליו, יש לי [illegible] אוכל לחיות בתל־אביב בבית אחר, [illegible] את מר בולג, הוא ישמע בקולי [illegible] למכור לי את הדירה, אשלם [illegible]

לא הייתי יכולה לגור [illegible] הירקון 181, אני כבר לא [illegible] תרבות המגורים שלי, אבל [illegible] שרוצים לגור שם, כי בבית [illegible] שם חיים כחלק מן הנוף, חלק [illegible]

כל יום

27.3—21.3.86
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

21.3.86

08.15 קשת וענן מנות ומתנות
08.40 מסך לספרות (יסודי) משל ושיר, הרוח הצפונית והשמש
09.00 מוסיקה ד"ר מי בחלילית 12, מן הקל אל הכבד
09.20 לשון ותקשורת ג"ה השוואה 2
10.10 חשבון ו' מלבן הקסם
10.30 הגיל רך, בבית של פיסטוק, פרידה קשה
11.00 מדעי הטבע (יסודי) אריה
11.15 חברה ותרבות (יסודי) קשת וענן, מנות ומתנות
11.45 אזרחות (חטה"ב) יורדים חוזרים
12.15 חברה ותרבות (על־יסודי) ישר לעניין, יש עוד דרך
12.45 מוסיקה על יסודי, העשרה, המשולש המוסיקלי, באך והעוגב
13.30 שעת משפחה — הסוד הנורא — נערה נוהגת במכונית המסחרית של חנות הפרחים שבה היא עובדת ופוגעת ברוכב אופניים. היא לוקחת אותו לבית החולים אך בורחת מיד לאחר מכן.
14.20 כלכלון מעגל של הכנסות והוצאות במשק

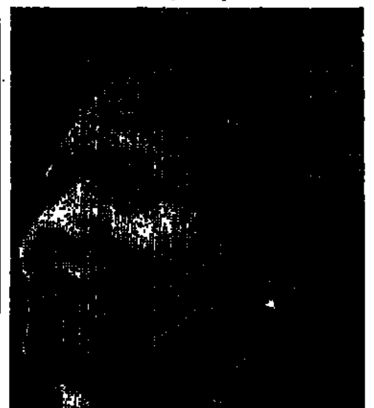

סאלי פילד בסרט הקולנוע "הופר" (21.55)

14.30 האוניברסיטה הפתוחה מאגה מגדלנה ועד האינוונציות (באך), משחקים בשניים
15.00 שגעון הריקוד. הריקודים הסלונים בשנות העשרים של המאה מלחמת העולם הראשונה כרקע.
15.30 צ'זקי
16.00 ערב חדש, מוסף לשבת.
16.30 קיצור החדשות (ערבית)
16.32 באק רוג'רס
17.20 לקט שירים (ערבית)
17.30 סרט ערבי
19.20 על המרקע (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.05 שירים לשבת
20.15 מבט ליל שבת
21.05 על חוף חים
21.55 הופר — סרט קולנוע
23.30 פסוקים לשבת, חדשות.

סרט קולנוע: "הופר". קומדיה דרמטית עם הרבה קטעי־פעולה. הסרט עוסק בעולמם של כפילים בקולנוע, שתפקידם להחליף כוכבים בסצינות מסוכנות. במהלך הסרט מתמודד איש פעלולים ותיק עם עמיתו הצעיר על מעמדו המקצועי. בזמר שך השנים מתמודדים עם במאי סרטים המתיימר להיות "אנדיקולי" נועז, בעודו במאי סרטי־פעולה שגרתיים בלבד. ברט ריינולדס וז'אן מייקל וינסנט מופיעים בתפקידי שני הפעלולנים. סאלי פילד (שזכתה פעמיים באוסקר) היא הנצר הרומנטי בעלילה, ובריאן קית' מופיע בתפקיד הפעלולן הותיק. במאי: האל נידהאם. שנת הפקה: 1978. שעה 21.55.

שבת טלוויזיה

22.3.86

16.00 שטר של אהבה — סדרת מתח. פרק אחרון. פלורנס ואיב נמצאים בירח דבש בגרמניה. פיליפ ג'וספר מגיע לשם בחיפוש אחר פלורנס. הוא מתייאש מן המעקב אחר השטר, אולם המשטרה משוכנעת, כי השטר אכן קיים וכי הרוצח אינו ג'וספר, ונותנת לו יד חפשית. המשטרה מאתרת את ג'ניפר בניו־יורק אולם הרוצח האמיתי מאתר אותה לפני כן ומזמין אותה לפריס. ג'ניפר נתונה בסכנת מוות...
16.50 קיצור החדשות (ערבית)
16.52 סרט תעודה — הים שלנו על הזיהום במי הים התיכון ועל מדיניות המדינות השוכנות לחופיו, לבלום את התפשטותו
17.20 לקט שירים (ערבית)
17.45 צוות לעניין — סדרת סרטי פעולה. שם הפרק: איפה המפלצת
18.30 מגזין לאמנות: 1) על המופע רומן ורומנסה של יצחק גורמואנו 2. ראיון עם שפיק סלמאן עורך תכניות בקול ישראל בערבית 3. בקולנוע 4. בגלריה 5. מבזק ידיעות (ערבית)
19.00 בידור חו"ל תכנית בידור מרומניה בהשתתפות רקדנים וזמרים מרומניה ומהולנד
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 צירופים — תכנית אירוח דו־שבועית. חיים זיסוביץ מארח אישים ואמנים בנושאי מורשת ישראל
20.30 בנסון — סדרה משעשעת. שם הפרק: בעיות ביטחוניות. בדיקה ביטחונית של הצוות באחוזת המושל מעלה, כי בנסון אינו אלא מרגל

"מופע הבידור המלכותי", בנוכחות מלכת אנגליה אליזבת (22.20)

21.00 מבט לחדשות
21.20 ספורט: משחק השבת
22.20 מופע הבידור המלכותי 1984 — הפעם היה המופע בנוכחות המלכה האם, הנסיך צ'ארלס והנסיכה דיאנה. אמנים רבים, משתתפים במופע זה, וביהם: טורביל ודין — אמני החלקה על קרח, פול דניאלס — קוסמים, המוסיקאים ג'יימס גאלוויי והנרי מאנציני, השחקן הווארד קיל ועוד
23.30 פסוקו של מקום — מבט אל חבל ארץ מנשה בעירון (ואדי עארה)
חדשות

ראשון טלוויזיה

23.3.86

08.15 תלמוד שניים אוחזין
08.40 מסך לספרות (יסודי) דירה להשכיר
09.00 אנגלית ו'
09.20 השעה שלנו, המפוזר מכפר אז"ר
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך, פרפר נחמד, להיות משהו אחר
11.00 חשבון ה' השבר העשרוני
11.15 צרפתית
11.30 גיאוגרפיה ה'־ו', נפט וממון, מדינות המפרץ
12.00 ספרות (על יסודי), דליקה באסם
13.00 אנגלית י'
14.00 מושגי יסוד ביהדות, ונהפוך הוא, על מצוות ומנהגי חג הפורים בקהילות ישראל, מקורותיהם במגילה, בהלכה במחשבה
14.20 סלם ותעלם — עלבת (א) למוסיקא
14.40 מהי רביעיית מיתרים — פגישה עם נגני רביעיית פרו־ארטה
15.00 האוניברסיטה הפתוחה
16.00 רחוב סומסום בפנים בחוץ
16.30 תיבה 2 — פרק י"ב רובין הוד
17.00 ערב חדש — מנחה דן מרגלית
17.30 תבל ומלואה — הפרק השמיני: מים טהורים וזכים. המים, חומר מיוחד ויקר, חיוני לכל חי ולצומח; בלעדיהם היו החיים נפסקים. דייויד אטנבורו מוליך אותנו במקורות מים שונים ברחבי תבל: נהרות, אוקיאנוסים, מפלי מים, אגמים וביצות
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 הענק המדהים פרק רביעי מפגש המפלצות
19.00 יומן השבוע (ערבית)

שרי צוריאל, "להיט בראש" — מצעד להיטים. (20.02)

20.00 כותרות מבט
20.02 להיט בראש — מצעד להיטים עבריים על פי המצעדים של רשת ג' וגלי צה"ל. משולבים גם פזמונים מלהיטי חו"ל. מנחים: שרי צוריאל ומשה מורד
21.00 מבט לחדשות ומוסף שער ראשון
21.45 ענוג הוא הלילה — סדרת דרמה אנגלית הפרק השלישי: פריס, השנה 1925: התרחשויות רבות במלון בו דיק וניקול שוכנים, דיק ורוזמרי, השחקנית הצעירה, מגלים את משיכתם זה אל זה, ובחדרה של ניקול נמצא מת כושי תמהוני
22.40 מה השאלה? — תכנית שבועית המוקלטת בהשתתפות קהל במקומות שונים בארץ. הקהל מציג שאלות מענייני דיומא, לפני צוות של משיבים
23.20 כופר כלב — סדרת מתח אנגלית, הפרק השני: השוטר הצעיר לוקח על עצמו באופן לא־רשמי את הטיפול במקרה החטיפה. תוך זמן קצר הוא מגלה את החוטף, בעזרת חברתו
23.45 פסוקו של יום
חדשות

שני טלוויזיה

24.3.86

09.00 קשת וענן מנות ומתנות את ההווי המיוחד של חג הפורים: משלוח מנות — דרך הכנתן על פי מקורותיו ההלכתיים
09.25 לכלוכית — אגדת לכלוכית מוגשת באנימציית בובות
10.05 הסוס הנשגב — סיפור־עם סיני עם מוסר השכל אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו
10.40 הקרקס הבינלאומי
14.00 קסים קסם — חוטים
14.25 בלי סודות — בינייים חיריק — מה קורה בחנות המילים של בלי סודות כשחני מופרת את כל המילים השמחות?
14.45 שירלי טמפל — חיננית — שירלי טמפל מגלמת את דמותה של ילדה שגדלה אצל סבה
16.00 פנטו — צילום לטלוויזיה של ההצגה המקורית
17.00 ערב חדש מנחה: רפי רשף
17.30 עליזה בארץ הפלאות: הביצה על החומה. בארץ הפלאות עליזה פוגשת את המפטי־דמפטי, דמוי הביצה השוכן על חומה גבוהה, הוא נופל מהחומה. ומלך הלב נזעק לעזרת ידידו
18.00 קרקס הקסמים לכבוד פורים
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 סקירת תכניות (ערבית)
18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 מגילת אסתר קריאת המגילה ושמחת פורים המועברים מישיבת ההסדר ימית בנווה דקלים

ניקו ניתאי, "קשת וענן" לפורים. (09.00)

20.30 פרימדונה, קומדיה מוסיקלית משעשעת בסדרת הסרטים התזמורת, עם הפנטומימאי ג'ולייו שגרן — בתפקיד המנצח, וספי ריבלין בתפקיד משרתו האישי
21.30 פליטת פה — קטעים מתוך הצגת יחיד של דודו טופז
22.20 המגילה, פורים שפיל של איציק מאנגער בנוסח עברי של חיים חפר, עיבוד ובימוי שחקנים: שמואל כונים. המשתתפים: אברהם מור, ששי קשת, שרי צוריאל, יעקב בן־סירא, אסנת וישינסקי ואבי צור, דובי זלצר כתב את המוסיקה (ש.ח.)
23.05 דיפלומטים, תכנית בידור גורבנית. סאטירה של הגורבנים על שירות החוץ שלהם עצמם ועל אורח החיים של הדיפלומט המצוי. קשיי העבודה של השגריר במילוי תפקידו מתחילים עוד בהכשרתו בבית הספר לשגרירים, התכנית זכתה במקום השלישי בתחרות ורד הזהב לתכניות בידור, במונטרה, בשנת 1985
23.40 פסוקו של יום
חדשות.

שלישי טלוויזיה

25.3.86

09.00 רחוב סומסום · פורים — הנכם מוזמנים היום ל"פורים שפיל" של רחוב סומסום. ואם לרגע תקלעו לממלכתו של אחשוורוש — שמור על קור רוח, הציצו מאחורי המסיכות וזכרו כי: "פורים לנו..."
09.30 דודתו של צ'רלי — מחזה הומוריסטי על רקע חיי הסטודנטים בתחילת המאה באנגליה.
10.35 הליצנים — הסרט מציג טיפוסים שונים של ליצני קרקס, על הבמה ומאחורי הקלעים.
11.25 ג'ורג' שירינג · פסנתרן הג'אז, ונגן הקונטרבאס בריאן חורף מנגנים קטעי ג'אז.
14.00 על חבובות ואנשים — סרט המתאר את הנעשה מאחורי הקלעים של מופע החבובות.
15.00 פרפר נחמד — הידד פורים.
15.30 דיק פרטין — הגיבור. ספייקר עומד לשאת לאישה את פילידה, בניגוד לרצונה. טרפין וסוויפטניק דואגים לכך שהנישואים לא יצאו אל הפועל.
16.00 זהו־זה — תכנית פורים.
17.00 ערב חדש — מנחה רפי רשף.
17.30 "זנב לחדשות" — חגיגת פורים.
18.00 "קרקס הקסמים".
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 תכנית בידור מיוחדת. עם רקדנית הבטן המצרייה · נגווא פואד. (ערבית).
19.00 סרט תעודה, "הקומדיה היא עסק רציני".
19.30 חדשות (ערבית).

"פרפר נחמד", הידד פורים. (15.00)

20.00 כותרות מבט.
20.02 — לכבוד פורים צוות "כולבו טק" מפעיל את המצלמות הנסתרות. הפעם לא כדי להשוות, כי אם להשתעשע.
20.45 כתוב בעיתון — תכנית מיוחדת לפורים.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 "אלגרו" — חידון מוסיקה פומבי, שעשועים שובבות עם מוסיקה ומצב רוח — באוירת פורים. משתתפים: תזמורת סימפונית ירושלים רשות השידור בניצוחו של יצחק שטיינר, השחקנים גדעון שמר, ג'אק כהן וגיל אלון, הקריקטוריסט דוש, אורולה קמינסקי ותתופים שלה, הרקדנית ריקי צור, המנחה יצחק שמעוני וחמישה מתמודדים. התכנית מוקלטת בהשתתפות קהל בתאטרון ירושלים.
22.40 "שור החבובות הגדול" — קומדיה מוסיקלית/רומנטית. אמנים אורחים: דיאנה ריג, רוברט מורלי, פיטר יוסטינוב ועוד.
00.10 "פסוקו של מקום" — לפורים — מבט אל ברעם, שלפי אחת המסורות שם מקום קבורתה של אסתר המלכה. חדשות.

רביעי טלוויזיה

26.3.86

09.00 פרפר נחמד — הידד פורים.
09.25 שוליית הקוסם — סרט אנימציה עפ"י אגדה של האחים גרים.
10.00 זהו־זה — תכנית לפורים (ש.ח.)
10.50 אקרובטים מסין — תרגילי אקרובטיקה בלווית תמונות מחיי היום־יום בסין.
14.00 הגמדונים — סיפור אגדה.
14.45 פרוטוטייפ — סרט קולנוע באורך מלא. חבורת מדענים שבנתה מחשב אדם מנסה לבחון אותו בהתנהגותו החברתית.
16.20 פיצוחים — שעשועון.
16.45 כלכלון — כסף.
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר.
17.30 "שמיניות באוויר" — תכנית מיוחדת לפורים — בשידור ישיר. מנחים: דליק ווליניץ וטוליפ.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 "רוצה פתרון". הנושא לדיון: בן מנישואין ראשונים – לאישה הנשואה בשנית יש בן מנישואים ראשונים, ורצונה לתמוך בו; אך היא נתקלת בהתנגדות הבעל. (ערבית).
18.45 "חידושים והמצאות" — רעיונות מבריקים (חלק ב') שימושים חדשים של רעיונות ב"שימושי האור".
19.00 סרט תעודה: "הוליווד", שלטון יחידים — (חלק א').
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט.
20.02 "סיפורי בדים" — תכנית דו־שבועית על קולנוע, בהנחיית יונה אליאן.

לילית נגר, "קומפלאלאם די פורים" — אגדה לפורים (20.30)

20.30 "קומפלאלאם די פורים" — אגדה ירושלמית לפורים מחיי הספרדים בירושלים העתיקה. את האגדה המוסיקלית, על־פי סיפוריו של יעקב אליעזר, משחקות בובות מעשה ידיהם של רוברט בינדר ורחל עינבר. הזמר לוליק מגיש את האגדה ומופיע בשירה ובנגינה.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 "מוקר".
22.05 "ג'ן מוראן האיום" — סרט טלוויזיה.
23.45 פסוקו של יום. חדשות.

סרט טלוויזיה: ג'ן מוראן האיום. נערה אמריקנית, שידידה הסתבך בהלוואות מעולם התחתון, נאלצת לפנות אל סבה. הסב, אלוף איגרוף לשעבר, זקן קשוח שהתאכזב אל אמה. הם לא התראו שנים רבות והפגישה המחודשת של השניים מובילה לידידות, אמנם מלאה תשדות, אך שניהם זקוקים זה לזה למרות הכל. הסרט נבנה סביב דמותו האגדית של השחקן ג'יימס קאגני, דמות עשויה מפורסמת בעולם הסרטים. ארט קארני, אף הוא שחקן ותיק (שזכה באוסקר בסרט "הארי וטונטו"), מופיע בדמות האיש הזהיר המנסה לגשר בין עולמו המסוגר של הסב לבין העולם החיצון, בתפקיד הנכדה הצעירה מופיעה כוכבת עולה בהוליווד — אלן ברקין. במאי: ג'וזף סארג'נט. שנת הפקה: 1984. שעה 22.05.

חמישי טלוויזיה

27.3.86

08.15 קשת וענן, מנות ומתנות.
08.40 בלי סודות, שורוק 1.
09.00 ארץ מולדת, עיר קמה מן החולות.
09.20 מדעי הטבע (חטה"ב), מדור לדור. רביה והתפתחות.
10.10 אנגלית ה'.
10.30 הגיל הרך, רחוב סומסום.
11.00 אנגלית ו'.
11.15 ערבית מדוברת.
11.30 מדעי הטבע (חטיבה עליונה). האבולוציה 8.
12.00 אנגלית ח'.
12.25 הסטוריה על־יסודי, העשרה.
13.00 אנגלית ט'.
14.00 הדוב · סיפור מאת ויליאם פוקנר
14.25 עד כלות — בלט מודרני בבצוע להקת "בת־דור".
14.45 צרפתית.
15.00 רכבת ההפתעות.
15.20 נילס הולגרסון — פרק 39;
15.45 קוסמוס — סדרה בת 13 פרקים.
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר.
17.30 "קיד וידאו" — "אלופי המוסיקה". להקת "קיד וידאו" מתקשה לנצח את להקת החתולים
18.00 "סיפורים בראש": "החטוף" — מאת רוברט לואיס סטיבנסון; "הרפתקה לא נראית" — מאת חוארס מצ'ארו; "2000 משחק במשחק"; "ילדה מהגשם" — מאת חיה שנהב.
18.25 "פסוקו של מקום" — מבט אל מוצא הסמוכה לירושלים.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 "מועדון הטף". (ערבית).
19.00 "מפגש" — תכנית דיון שבועית

משתתפת בסידרת המתח האנגלית — "המגדל השחור" (22.25)

בענייני השעה. (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 כותרות מבט
20.02 לקראת שידור.
20.15 מבט ספורט.
21.30 פרטים יבואו.
21.00 מבט לחדשות.
22.10 "כתוב בעיתון" — ביקורת העיתונים בישראל. מגיש: מאיר שלו.
22.25 "המגדל השחור" — סדרת מתח אנגלית. הפרק הרביעי: בבית החולים מטילים האשמות זה על זה בקשר לשרפה במגדל השחור. לדאלגליש תגלית מדהימה. החולה אורסולה הולים עוברת חוויה קשה בדרכה לעזור לחולה אחרת, בשעת לילה מאוחרת.
23.15 "סוף ציטוט" — תכנית שבועית בענייני ספרות. מנחה: ירון לונדון.
23.55 פסוקו של יום. חדשות.

תכניות טלוויזיה ביום שישי 28.3.86

בשעה 21.05: סרט קולנוע: "עקרון הדומינו". שני פרשים ממוצנים מוברחים במסתוריות מחבלה. בתמורה עליהם לבצע רצח. הם דוא משל לבני אדם הנלכדים כעבדים במלכודות של כמטרים גדולים, ונאלצים לעשות דברים בניגוד לרצונם. במאי: סטנלי קרמר ("נחש מי בא לסעוד", "משפט נירנברג"). בתפקידים הראשיים: ג'ין הקמן, קאנדיס ברגן, ריצ'רד ווידמרק, מיקי רוני, אדי אלברט, ואלי ואלאך. שנת ההפקה: 1977.

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 21.3.86
13.00 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 15.00 סרט. 16.10 איש העכביש. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 מרק ומינדי. 18.30 וובסטר. 20.00 פול גאי. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סרט ערבי. מועדון 700.

שבת 22.3.86
13.00 פלאש גורדון. 13.30 הקטנים. 14.00 פליפר. 14.30 ספר ההרפתקאות. 15.30 ימי העמק האבודים. 16.00 ספורט עולמי. 17.00 ספורט מהעולם. 18.00 כדורגל. 20.00 היאבקות. 21.00 סרט, חדשות.

יום ראשון 23.3.86
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 בית־חולים וסדרה. 14.00 מועדון 700. 14.30 חדשות. 15.00 סרט. 16.30 תוכנית לילדים. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 מטיילים. 19.00 תרבות. 21.00 שעת משפחה. 21.30 סרט. חדשות.

יום שני 24.3.86
13.00 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעגלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי וסדרה. 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום. 21.00 חיים אחרים. 21.30 כדורסל. מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 25.3.86
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעגלות. 15.00 סרט. 16.30 הולק הנפלא. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 בלחנית הכוכבים. 19.00 חדשות. 20.00 רפטייד. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סימון וסימון. 22.30 זאב אוויר. חדשות.

יום רביעי 26.3.86
13.00 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעגלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 קגני ולייסי. חדשות.

יום חמישי 27.3.86
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעגלות. 15.00 סרט. 16.30 הולק הנפלא. 17.00 הבית המעופף. 18.00 לוסי. 18.30 ספורט. 19.00 חדשות. 20.00 הרדקסל ומקורמיק. 21.00 חיים אחרים. 21.30 שישים דקות. 22.30 המירוץ אחרי הגליבה. מועדון 700. חדשות.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 21.3.86
13.30 כדורגל בינלאומי וספורט כללי (רק בערוץ 3) 15.20 אביר ברדכים (סידרה לנוער, רק בערוץ 3) 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 בלוודיר (קומדיה). 21.10 קיין והבל (סידרה אמריקאית על שני אחים המהגרים לארה"ב, עם השחקן פיטר שטראוס 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 האנטר (סידרה אמריקאית).

שבת 22.3.86
16.20 ביל וסבסטיאן (רק בערוץ 3) 16.50 סרטים מצויירים (רק בערוץ 3) 17.10 סרטים מצויירים. 18.00 תכנית בצרפתית. 18.20 על טעם וריח (ערוץ 3) 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שמור על לשונך (קומדיה אנגלית) 21.00 כוכב מציג את עצמו. 21.30 בידור חו"ל. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום ראשון 23.3.86
17.20 סרטים מצויירים. 17.30 סידרה מצויירת לילדים (בצרפתית) 17.45 הישרדות (רק בערוץ 3) 18.00 תכנית בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 אני ונערתי (קומדיה אנגלית) 21.00 קיסרו של האימפריה. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 דמפסי ומייקפיס (סידרה משטרתית).

יום שני 24.3.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3) 16.50 מועדון מיקי מאוס (גם בערוץ 3) 18.00 תכנית בצרפתית. 18.10 ילדות הפלא (רק בערוץ 3) 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 קרול בורנט מציגה את ידידיה. 21.10 רגש הגיון (סידרה אנגלית) 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 דאלאס.

יום שלישי 25.3.86
16.20 בראבא (רק בערוץ 3) 16.30 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3) 17.40 אל תאיץ בי (לילדים) 18.00 תכנית בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 זה הילד שלי (קומדיה אנגלית) 21.00 נבר נשר (סידרה אנגלית) 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 רצח היא כתבה (סידרת מתח אמריקאית).

יום רביעי 26.3.86
17.20 תיאטרון האגדות 18.00 תכנית בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תיאטרון הבולוור הצרפתי. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה 21.00 חיים קרומים (סידרה דוקומנטרית) 22.00 חדשות באנגלית. 22.00 האנבשת הנפשית (רק בערוץ 3) 22.10 פלקון קרסט — סידרה אמריקאית נוסח דאלאס.

יום חמישי 27.3.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3) 17.30 ביוליד לעכברים (לילדים) 18.00 תכנית בצרפתית. 18.20 מופע הקסמים של פול דניאלס (רק בערוץ 3) 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 לילה טוב וישמרך האל (קומדיה אנגלית) 21.00 בחזרה לעדן (המשך הסידרה האוסטרלית המפורסמת) 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

21.3.1986

קול המוסיקה

07.07 בוקר טוב — שירים אליזבתיים
07.30 שחרית מוסיקלית: היידן: קונצ'רטו לגיטרה ותזמורת מיתרים, באך: מגניפיקט (הנוסח המקורי), דביסי: פרלודים לפסנתר סולו. מוצרט: סימפוני מס. 36 ("לינץ")
09.30 קונצרט בוקר: ברהמס: סרנדה תזמורתית מס. 2. בן־חיים: בין הדסים מחזור שירים לסופרן, אלט ותזמורת, פרוקופייב: פטר והזאב, סיפור אגדה בצלילים. מוצרט: רביעית פסנתר ברה מג'ור, בטהובן: סימפוניה מס. 5 בדו מינור
11.57 מגישים שיר
12.05 כבחירתו של... הבנר פייר אביאל
13.00 קונצרט צהרים — מנדלסון: שירים בלי מלים, שוברט: סימפוניה מס. 4 בדו מינור הטרגית. בריטן: ארבעה אינטרלודים של ים ופסקליה מתוך האופרה פיטר גריימס. רוסיני: הפתיחה לספר מסביליה
15.00 דומינוער, הדים מוקלטים משבוע האמן הצעיר בריטניה
16.00 לבקשתכם. באך: קונצ'רטו ברה מינור לכנור, אבוב וכלי־קשת. מוצרט: סונטה בדו מג'ור לפסנתר וכנור, ק. 301 מנדלסון: קונצ'רטו בדי מג'ור ל־2 פסנתרים ותזמורת. בטהובן: סימפוניה מס. 3. ארואיקה
18.00 דור הזהב — אבנים גדולים בהקלטות הסטוריות. תכניתו של רם עברון, ביצועים חיים על בימת הקונצנט גורדן תכנית שלישית —

רם עברון ("דור הזהב", קול המוסיקה, 18.00)

ג'וכני ונסלו אריות ודואטים מתוך אותלו של ורדי
19.00 זמנות מוסיקליות
19.57 מגישים שיר
20.05 קונצרט ליל השבת. באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי, מס. 4 בסול מג'ור, היידן: רביעיית כלי־קשת ברה מינור, ביזה: סוויטה מס. 1 מתוך המוסיקה למחזה הנערה מארל, בטהובן: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת, מס. 4 בסול מג'ור, ברהמס: סימפוניה מס. 2 ברה מג'ור, הנדל: סוויטות, ברטוק: קונצ'רטו לתזמורת
23.00 קולות, מאהלר: שירי שוליה נודד, ברהמס: רפסודיה לאלט, מקהלת גברים ותזמורת, פרסל: בואו, בני האמנות, אודה.

רשת א'

07.30 טעמי המקרא
08.30 מפגש מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 רדיו קל
11.05 רגע של עברית
11.10 השידור [illegible] לקראת שבת
11.30 השכלה ודעה לכל
12.05 והאר עינינו — שירים וניגונים
14.00 לבה ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים: א) בידיה — תכנית. מאה רקיה בלסטק. ב) לקראת שבת אגדות ומדרשים לפורים, ויקרא ג) שלכם בברכה — שירים וברכות עם רעיה ארדוני
15.00 קבלת שבת
16.00 הדכן והם מבחירותם של אסתר ומרדכי, תכנית לקראת פורים בהשתתפות פרופ' זאב וילנאי
17.10 ליל שבת, שירים עבריים
18.00 מוסף רדיו לספרות
19.05 שובי השולמית — קטעי הגות ושירה לשבת
19.30 שירונים לעולים

22.05 בין הנהרות
23.05 במחשבה שניה — נושאים נבחרים בכתבי־עת במערב משולבים בקטעי מוסיקה.

רשת ב'

08.05 כל צבעי הרשת — מגזין יומי — עם יוסי גרבר
12.10 שריקת פתיחה — לקראת משחקי הכדורגל בשבת
13.00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 כרטיסים בקופה — שבועון לתרבות ובידור
16.10 עוד מעט שבת
17.05 מאחורי הכותרות — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעתונות
18.06 השבוע שלי — עם יוסף לפיד
20.00 הזמר השבועי
19.05 ואני תפילתי
21.05 הרומנסה פורחת — לקט רומנסות ושירי־עם ספרדיים
22.05 עוד לא רקדתי די — ריקודי עם
23.05 בין שישי לשבת — שיחה בשניים — עם יצחק לבני
00.10 שיר אינו רק מנגינה — שירים עבריים בנושא אחד.

רשת ג'

13.05 צפיחית בדבש
15.05 לפנות ערב. שירים עבריים
17.05 כאן, עם וככל מקום
19.05 זמר שכזה. שירים עבריים
20.05 צלילי שבת. עם לאה ליאור
22.05 טיול לילי. שירים עבריים
23.05 רדיוגק פזמונים שצף קצב.

גלי צה"ל

00.00 באופן בילולי, פינתו של אבשלום קור
06.10 פזמונים לכולכם
07.07 תוספת בוקר צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע
08.05 בוקר טוב ישראל, שעת אקטואליה יומית
09.05 בילוי נעים עם מולי שפירא
11.05 קולה של אמא עם אלכס אנסקי
12.05 סגורים שעתיים נעולות עם דורי בן זאב
14.05 עוד לא שבת. עם שלמה ארצי
15.05 תאטרדיו — מי מפחד מחנוך לוין? קולאז' מיצירותיו של חנוך לוין (ש.ח.)
16.05 שיר בשקט בשקט
17.05 רבעים רקוסטדיים
18.05 השירים האהובים עלי, חיים קינן מארח את השחקנית מרים זוהר
19.05 מגורות הלב — עדנה עברון משוחחת עם השחקן שלמה בראבא
20.15 מבט לחדשות
20.30 לא על הלחם לבדו שעתיים של מוסיקה ומשחקי רדיו בנושאי פרסים
22.05 עשן בעיניך — שעתיים של שירים עם נרי לבנה
00.05 מופע הרדיו של יואב קוטנר
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר, שירים עבריים.

שבת רדיו

22.3.1986

קול המוסיקה

07.11 „שחרית לשבת" — פאחלבל: קאנון, לכלי קשת; היידן: קונצ'רטו בדו מג'ור לאורגן ותזמורת; שוברט: סונטינה, אופ. 137, מס. 1, לכנור ופסנתר; בריטן: סרנדה לטנור, קרן וכלי־קשת; דבוז'ק: „אגדות".
09.00 „בין חברים" — 22.3.1891 — יום הולדתו של רולאן לוי — רולאן מניאל קנארי" 22.3.1682 — יום הולדתו של לולי — מוסיקה לתרגילי ההתעמלות של המלך תרועה. קטע מתוך „גם הוא באצילים". סיום של „טה דאום".
09.55 „מגישים שיר".
10.00 קונצרט השבת" — צ'ייקובסקי: „רומאו ויוליה", פתיחה פנטסיה; ליסט: קונצ'רטו מס. 1 לפסנתר ותזמורת; דבוז'ק: סימפוניה מס' 7 ברה מינור.
12.00 „רדיו דרמה". השאגה. מאת: עירן בניאל; בימוי: עירן בניאל.
13.22 „אמנים שהקלטנו — רפי זומר — דניאל ערני־פסנתר ינאצ'ק: אגדה; מרטינו: סונטה מס' 3.
14.05 „מירקם" — רצף מוסיקלי.
15.00 „קונצרט לצהרי שבת — ורדי: — מאקרס: „הליידי והשוטה" קטעים לבאלט עפ"י קטעים מתוך אופרות נדירות של ורדי; אופנבאך: „הבריגנדים", לקט מתוך האופרה בופה למלים של מייאק והלוי: יוהן שטראוס: ולס „הדנובה הכחולה", מרש ראדצקי" ופתיחה „העטלף".
17.00 „חברים מספרים על שוברט" מתוך הסידרה: „פרנץ שוברט • דיוקנו של יוצר.

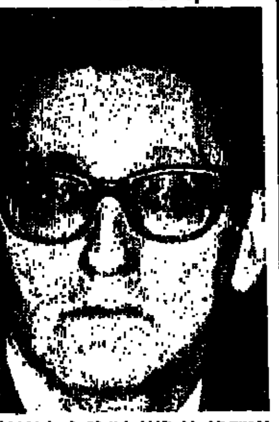

מרדכי וירשובסקי („הקונצרט שלי", קול המוסיקה, 19.00)

18.00 „מוסיקה מן העבר הרחוק".
19.00 „קונצרט הערבית של מוצאי שבת" — „הקונצרט שלי": עם חבר הכנסת עו"ד מרדכי וירשובסקי מיצירות: צ'ייקובסקי, היידן, בטהובן, שומאן, רביסי מוסורגסקי, פרסל, סיבליוס.
20.05 „אופרה" — רוסיני: „משה".
23.00 „מוסיקה קמרית" — הרביעיה האיטלקית: בטהובן: רביעיית ריזומובסקי; מוצרט: רביעיית מיתרים.

רשת א'

09.05 „עולם המדע".
09.30 „סיפורדיו": „אשה קטנה ילדים רבים" — מאת ארתור לונדקויסט.
10.05 „מגישים שיר".
10.09 „מוסיקה לבוקר שבת — וולף־פרארי: פתיחה ל„סודה של סוזנה"; רחמנינוב: פרלוד; גלוק: אריה מתוך „אורפאוס"; וייגברגר: פולקה ופוגה מתוך „שוונדה", עממי (רוסי): שיר; גונו: קטע מתוך פאוסט; גונו: מרש החיילים מתוך „פאוסט"; בטהובן: הפתיחה ל„פידליו"; פרוקופייב: מרש וסקרצו מתוך „שלושת התפוזים"; וולף־פרארי: הפתיחה ל„בית־ספר לאבות".
11.05 „פרופיל", והפעם: עם יעקב סולן, מנהל חברת שיווק.
12.05 „מישור תעורה", והפעם: „חופשה על תנאי", על מחנה נופש לנפגעי־נפש.
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין", תכניות לילדים: א) „שירים הם חברים של ספורים"; „ביקור באופרה" — מאת ערה קול; ב) „ספור לשבת" — „החלום שלי" — מאת דליה אלון; ג) „סודם של אגוזים", תסכית מאת ה. מלר; ד) „לקראת שידור".
15.05 דרכי ארם.
16.05 „מילים שטנסות לגעת".
17.10 „בימות ובדים"
18.00 „רדיודרמה": „זיהומים", מאת פרד ליבנגר.
19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה" — והפעם: הסופר עזרא מנחם קורא מתוך „זכרונות בטרם ילדות".
17.30 שידורים לעולים.
22.05 „שיחת חולין". דיון בעניני היום.
23.05 „עכשיו ספרות".

רשת ב'

07.11 „זמר זמר לך".
08.05 „מי ישנו" — א) „סופה בין הרקלים" — מאת סמי מיכאל; ב) „אור ואלכסנדרה" — ספור בהמשכים.
09.05 „תן חיוך", מערכונים וקטעי הומור.
09.55 עוריה אלון מספר על נוף הארץ.
10.05 יומן השבוע.
11.05 „הכל זהב" סימני דרך בזמר העברי — והפעם: עם נתנאלה.
12.05 „חמישה בעקבות אחד".
13.10 „תמונות בשחור לבן".
14.11 „הבו זמר", שירים עבריים.
15.05 „שירים ושערים".
17.05 „ארץ חמדת".
18.06 „מסיק ורד" — עם דלית אורמיאן.
18.30 „ממגרש הספורט".
19.05 „הקול קולנוע".
20.05 יומן השבוע.
21.08 „ניגונים".
22.05 פרקי היום בתנ"ך.
22.10 „מלווה מלכה".
23.05 „ער־כאן" — מופע ראיונות שבועי.

רשת ג'

08.05 „גוונים", שירים עבריים.
10.05 „על בטוח", להיטי כל הזמנים.
12.05 להיטים לוהטים.
14.06 „כוכבים".
15.05 „עונג שבת", שירים עבריים.
17.05 „שיר בין־ערביים".
19.05 „זמר שכוה" — שירים עבריים.
20.05 „פזמונהמון", מחרוזות פזמונים.
22.05 „פרח בגני", תכנית בבקשתך.
23.05 „הצעקה האחרונה", עם יגאל רביד.

גלי צה"ל

06.10 צלילי בוקר. 07.05 יופי של שירים — שירים עבריים.
09.05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון.
10.05 „טוב לשמוע" — מאגזין לבידור וזמר עברי מכל התקופות.
11.05 „במצב הנוכחי" — תמונת אקטואליה שבועית עם יוסי עבאדי ודני וסלי.
12.05 „תאטרדיו" — „האנשים הקטנים" — מחזהו של שלום עליכם על חיי העיירה היהודית בגירסתו העברית. עם שמואל רודנסקי, שמואל סגל ושמואל עצמון.
13.05 שאלות אישיות — יעקב אגמון משוחח עם ג. עיטור על הסיפורים שמאחורי כוכבי הקולנוע.
15.05 הכל זורם — עם דובי לנץ.
16.05 סינמה שבת — תכנית בענייני קולנוע. מגיש: גיורי אורשר.
17.05 אל"מ ביבר — שנה למותו — קטעים מתוך ערב לזכרו של אל"מ זאב בר־לביא — „ביבר" מחיל המודיעין במלאות שנה למותו.
18.05 ביקור ביוגוסלביה — שירי עם, סיפורים ורשמי מסע מיוגוסלביה עם יואב הראל.
19.05 קריאת כיוון — תוכנית דו־שבועית על ספרים וקוראים.
20.05 מסורת מסורת.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 פזמונים לכולכם.
22.00 קונצרט שבועי: ווהן וויליאמס — פנטסיה על הנושא של ט. טאליס; באך — קונצרטו מס' 2 ל־3 פסנתרים בדו מג'ור; שומן — פרפרים אופוס 2. (מ. פרחיה); פ. קאבלי — אריות עם פ. ון שטאדה; מוצרט — קונצרטו לאבוב ולתזמורת בדו מג'ור; רוול — וולסים אצילים וסנטימנטליים.
00.05 ציפורי לילה — צביקה פיק מגיש את השירים האהובים עליו (ש.ח.)
02.00 מבזק ידיעות.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר.

ראשון רדיו

23.3.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב", רביסי: פינת הילדים.
07.30 „שחרית מוסיקלית" — קבלבסקי: הליצנים; סטרווינסקי: „פולצ'ינלה", סוויטה; רוסיני: „הספר מסוויליה", מבחר; חצ'טוריאן: מסקרד.
09.30 „קונצרט בוקר": רוסיני: מבחר קטעים מבדחים; אופנבך: משלי להפונטיין; פרוקופייב: לויטננט קיז'ה; ביזה: דוקטור מרפלא, אופרה מבדחת; קוראי: הארי יאנוש.
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „אמנים באולפן": אירנה שרוטר־פסנתר. באך: פרטיטה בסול מג'ור; שוסטקוביץ': פרלוד ופוגה במי מינור; שצ'דרין: „בנוסח אלבניס". ביכאנה גולדנטל־סופרן/יונתן זק־פסנתר. ברהמס: 6 שירים; ראבל: 5 שירי־עם יווניים; גלברון: שני שירים למילים של פ.ג. לורקה.
13.00 „קונצרט צהרים" — קמפרה: מרש הניצחון; נטרא: קטעים מתוך המוסיקה לבאלט „יומנו של כוריאוגרף"; באך: קנטטה מס. 147, קטע. גלברון: רישום; פורה: אריה; אבידום: הצרעה לשינברג; לוברליו: פנטסיה על אריה מתוך „לה טרביאטה"; וורדי: 2 אריות מתוך „דון קרלוס"; אלבינוני: אדג'ו; מונטוורדי: מדריגל; גרשווין: רפסודיה בנוסח בלו.
15.05 „בין חברים". 22.3.1891 — יום הולדתו של רולאן לוי — רולאן מניאל „קנארי", 22.3.1682 — יום הולדתו של לולי — מוסיקה לתרגילי ההתעמלות של

שלמה בראבא („מגירות־הלב", גלי צה"ל, 23.05)

המלך תרועה קטע מתוך „גם הוא באצילים" סיום של „טה דאום"
16.00 „קונצרט מנחה" — ג'מיניאני: סונטה בלה מינור, לצ'לו וקונטינואו; מוצרט: קונצ'רטו בדו מג'ור, לאבוב ותז. ק. 314; ראבל: מנואט עתיק; ברהמס: שלישייה בדו מג'ור לפסנתר, כנור צ'לו; יאנצ'ק: מחולות לאכים.
18.30 „מוסיקה ליום ראשון" באך: יוהאנס פסיון; פולנק: סלבה רגינה קינות על הבתולה השחורה.
20.05 „ערב טוב". פיטר הלנראל: קונצ'רטו גרוסו במי במול מג'ור; אלבינוני: קונצ'רטו בסי במול מג'ור לאבוב וכלי־קשת.
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „הקונצרט הקאמרי השבועי" „ערבים מוסיקליים" במוזיאון תל־אביב, הקלטה 25.1.86. רביסי: סונטה לחליל, ויולה ונבל; סאטי: ז'מנופדיות מס. 1+2 לפסנתר „אני רוצה אותך", ולס לפסנתר; ראבל: „שחרורה" לקול ופסנתר; רופארק: 3 שירים
22.30 „מסורות מוסיקליות בארץ" תהלוכת יום ראשון השני בתקופת צום־האביב בכנסיה הארמנית־האורתודוכסית.
23.00 „מוסיקה מן העבר הרחוק".

רשת א'

07.30 „הין שירים" פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה" — עם בני הגדל.
09.05 „השיר לא תם", שירים עבריים.
09.30 „מפגש" מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי.
10.30 „רדיו קל", תכנית יומית בעברית קלה.
11.05 רגע של עברית.
11.10 השידור היומי לבתיה"ס: ספור וצליל — תכנית לגיל הרך; „שתי חברות ומשלוח מנות לפורים"
11.30 „השכלה ודעת לכל" — „צרפתית למתחילים".
12.05 „בערוגות הבושם".
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים. א) „שירים הם חברים של ספורים"; „יוסי בגן־החיות" — מאת טובה הרשקוביץ; ב) „מסע הפלאים של נילס הול־גרסון הקטן עם אווזי־הבר" — מאת סלמה לגרלף; ג) „לקראת שידור".
14.45 לילדים הגדולים „חתול בשק", ילקוט כל־בו.
15.30 „עולם המדע".
15.55 „ספר חדש", סקירה.
16.05 „השבוע שלי". עם יוסף לפיד (ש.ח.).
17.10 רגע של עברית.
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה". „צמיחת המדינות החדשות באפריקה", „התפשטות קולוניאלית בסוף המאה הי"ט — מבט מאירופה".
18.06 „מנחת ערב".
18.50 פרקי היום בתנ"ך.
19.05 „מחשבת ישראל".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם, עם ד"ר עמירם רביב — פסיכולוג חינוכי קליני והפעם: „בעיות של הופעה חיצונית".

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום"
09.05 ביקור בית, עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת".
12.10 „גל פתוח" – חדשות ופזמונים.
13.00 „בחצי היום".
14.06 שירים עבריים.
15.05 „רגעי קסם".
16.05 „שירים ושעורים".
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים", מגזין המשק והחברה.
18.06 „מסיבת עתונאים".
18.45 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 „עם ישראל".
20.05 „אומר בשבחין".
22.05 „תזמורות כלי־נשיפה"; „עד־לא־ידע לתקוע" תכנית ברוח חג הפורים.
22.58 רגע של עברית.
23.05 „צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות בשידור חי.
01.08 הודעה למאזיני הרשת בחו"ל על תדרי השידור בגלים קצרים ג"ק — הודעת סיום (+ רשת ג').

רשת ג'

14.06 „לי ולך" — שיר וברכה".
15.05 „חרש, חדיש ומחודש".
16.05 „מוסיקה לעניין".
17.05 „הצגה יומית".
18.06 „מצעד הפזמונים הלועזיים".
21.05 „אדום עתיק", שירים שלא נס ליחם.
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי, פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר, שירים עבריים.
06.30 אוניברסיטה משודרת: השמש והיקום. מרצה: פרופ' ארנון דר.
07.07 שבע אפס שבע — עם מיכאל דק.
08.05 בוקר טוב ישראל, שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון.
13.05 חמים וטעים.
15.05 מה יש עם ארז טל.
16.05 ארבע אחרי הצהריים, שעה של שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי, פינתו של אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 כוונת, מגאזין גלי־צה"ל לענייני צבא ובטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.05 רדיו ספורט, מגאזין ספורט.
19.05 „רדיו רדיו", עם יואב קוטנר.
20.05 „רחוק מן העין" שירי עמים.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת: השמש והיקום (ש.ח).
22.05 על הדבש ועל הכיפאק, שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 מגרות הלב, ערגת עברון משוחחת עם השחקן שלמה בראבא (ש.ח.).
00.05 ציפורי לילה נודדות, עם דני קרמל.
02.05 לא רוצים לישון, מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר.

שני רדיו

24.3.1986

„קול־המוסיקה"

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב" פרסל, הנדל.
07.30 „שחרית מוסיקלית": היידן, ובר, ויניבסקי, שופן, מנדלסון.
09.30 „קונצרט בוקר": קווינסי פורטר, חצ'טוריאן, איבר, דריוס מילו, אוגוסט קלוגהארט, רחמנינוב.
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „מאוצר הסרטיה". מיצירות: הומיליוס, שיץ, מוצרט, סוולינג, באך, מנדלסון, אלן, ברהמס וגנייסט.
13.00 „קונצרט צהריים": היידן: קונצ'רטו לגיטרה ותזמורת מיתרים. באך: מגניפיקט (הנוסח המקורי). רביסי: פרלודים לפסנתר סולו. מוצרט: סימפוניה מס. 36.
15.05 „מוסיקה ויוה": גופרדו פטרסי: שירים לחצוצרות וכלי־קשת. ברונו מדרנה: הפריון לחליל, סופרן ותזמורת.
16.00 „קונצרט מנחה": מוצרט: רביעיית הדיסוננסים. ק.465, בדו מג'ור. מנדלסון: סימפוניה מס. 2 אופ. 52, „שיר תהילה". סטרווינסקי: קונצ'רטו ההבנה. באך: קונצ'רטו במי מג'ור לכנור ותזמורת. ויואלדי: קונצ'רטו לויולה ד'אמורה וכלי־קשת מס. 5 ברה מג'ור.
18.30 „קונצרט מוקלטות התזמורת הסימפונית „יום רשות"ש". „מסטר בל הוספנגר" — בניצוחו של סרג'י קומיסיונה (הקלטה מ־7.1.78) היידן, ל. מוצרט, שאגרן, ארנולד, אנדרסון, רייצנשטיין יוהאן שטראוס; ארבעה מחולות (מנצח: סידני הארת) יוהאן שטראוס: אריות מתוך „העטלף", „ברון הצוענים".

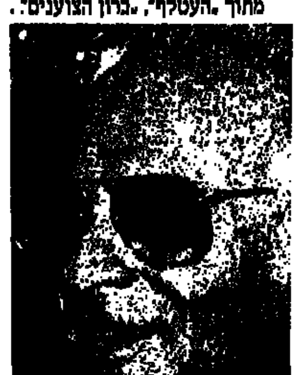

אפרים קישון („שש אפס לטובת קישון", 22.05)

20.05 „ערב טוב": פרוקופייב: סוויטה סימפונית מתוך „האהבה לשלושת התפוזים".
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „מאולמי הקונצרטים שלנו" שידור חי, הפילהרמונית הישראלית/מנצח: זובין מהטה/ (במסגרת הסידרה מוסיקה קלסית קלה).
22.30 „מן המקורות".
23.00 „רפי ספנהר": שוברט; דיברטיסמן בנוסח הונגרי בסול מינור. מוסיקת „רג" וקטעים מאת פרסי גריינגר.

רשת א'

07.30 „הין שירים", פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה", עם בני הגדל.
09.05 „השיר לא תם", שירים עבריים.
09.30 „מפגש", מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי.
10.30 „רדיו קל", תכנית יומית בעברית קלה.
11.05 רגע של עברית.
11.10 שירים עבריים.
1.30 „השכלה ודעת לכל": „תל אביב במלחמת העולם הראשונה".
12.05 „ספור ושיר".
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין". תכניות לילדים.
15.00 לילדים הגדולים „המשך יבוא", שעשועון בשידור חי.
15.25 „חבורה עגול", ספורט לנוער.
15.55 „מאוצר הספרים" סקירה על ספר חדש.
16.05 „רוידרמה": „טיפול בצחוק".
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה": „היצירה הספרותית ביידיש ובעברית בגיטאות ובמחנות בימי השואה". ד"ר יחיאל שיינטוך.
18.06 פרקי היום בתנ"ך.
18.16 קריאה במגילת אסתר בנוסח יהודי אשכנז שידור חי.
חדשות השעה 19.00 לא יועברו.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „שש אפס לטובת קישון" לרגל יום־ההולדת ה־60 לאפרים קישון.
23.05 „השתיה כדת", ומקראות לפורים (ש.ח).

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום".
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת", מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח", חדשות ופזמונים.
13.00 „בחצי היום", חדשות ופזמונים.
14.06 שירים עבריים.
15.10 „רגעי קסם".
16.05 שירים עבריים.
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים", מגזין המשק והחברה.
18.06 „שעה חפשית" מגזין לענייני חינוך.
18.45 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 „דין ודברים", מגזין לענייני חוק ומשפט.
20.05 „מצעד זמירות פורימי".
22.05 „בדיחורות", בדיחות על ישראל.
22.58 רגע של עברית.
23.05 „מחפשים את המטמון".

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה".
15.05 „חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי.
16.05 „מוסיקה לעניין".
17.05 „הצגה יומית".
18.06 „לך ספר לסבתא", שירים עם חיוך.
20.05 „פירטורים", מסיבת זה עם להיטי זהב, פרקי הווי ומוסיקה לריקודים.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי, פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר, שירים עבריים.
06.30 אוניברסיטה משודרת: מבוא אלמנטרי לפילוסופית הטבע של אריסטו. מרצה: פרופ' יהודה לנדאו.
07.07 שבע אפס שבע, עם עדי טלמור.
08.05 בוקר טוב ישראל, שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתיאבון.
13.05 חמים וטעים.
15.05 מה יש, עם ארז טל.
16.05 ארבע אחרי הצהריים, שעה של שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי, פינתו של אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 משהו עולמי, מגאזין גלי־צה"ל לענייני חוץ.
17.50 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה, על כלכלה, עם אברהם טל.
19.05 מה יש, מהדורה מיוחדת: שעתיים עם כל מכבי מה יש בקטעים לפורים [illegible] שידור.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 מצעד הפזמונים העבריים השנתי, מצעד הלהיטים הגדולים ביותר של שנת 85 של גלי צה"ל.
00.05 מסיבת פורים של גלי צה"ל.
02.05 לא רוצים לישון, מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר.

„טיפול בצחוק", תסכית. [illegible] רשת א', שעה 16.05.

שלישי רדיו

25.3.1986

קול־המוסיקה

18.16 פיוטים לפורים.
06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב" — הנדל. סונטה מס. 5 בסי במול מג'ור, לחלילית וקונטינואו; ויואלדי: מוטט.
07.30 „שחרית מוסיקלית" — הנדל: קונצ'רטו גרוסו מס. 3 בפה מג'ור; בטהובן: הפתיחה „אגמונט"; בטהובן: קונצ'רטו מס. 5 במי במול מג'ור, לפסנתר ותז. „הקיסר"; מאהלר: סימפוניה מס. 1 ברה.
09.30 „קונצרט בוקר" — קרל אנטון פורור: סימפוניה מס. 4 בדו מינור; י. ס. באך: דואט מס. 1 בלה מג'ור, לחליל ופסנתר; מוצרט: רביעיה ברה מג'ור לכלי קשת, ק. 499; שומאן: 6 פוגות על אותיות השם באך; מאהלר: שירי שוליה נודד; ברטוק: דיברטימנטו לכלי־קשת.
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „מוסיקה קמרית" — בואמורטייה: סונטה מס. 2 מתוך „חמש סונטות לבסון וכס"; היידן: רביעית כלי מיתר בסי במול מג'ור; דוניצטי: רביעית כלי מיתר ברה מג'ור (בעיבוד לתז. מיתרים).
13.00 „קונצרט צהרים" — קבלבסקי: הליצנים; סטרווינסקי: פולצ'ינלה, סוויטה; רוסיני: „הספר מסוויליה", מבחר; חצ'טוריאן: מסקרד.
15.05 „ממרף התקליטיה"
16.00 „קונצרט מנחה" — י.ב. באך: סינפוניה במי במול מג'ור; באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס. 5; קולה: סקרלטיאנה; ליסט: סימפונית פאוסט.

שרון ליפשיץ (שידור חי מאוניברסיטת ת"א 00.05)

18.30 „אתנחתא" — א. סאטי: „ענפי ספורט ותחביבים"; פולנק: „מעשה בפילפלון ושמו בבר"; י. גלבוע: 7 תרקים קטנים; ו. הילר: פנטסיה על נושא של י. א. הילר (ש.ח.).
20.05 „ערב טוב" — טלמן: רביעייה במי מג'ור, לחלילית אבוב כנור וקונטינואו; מנדלסון: הפתיחה „מערת פינגל".
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם". „הלילה הארוך של שנת השור". קונצרט מהסדרה „אופקים 85" ברלין — 14.6.85. מוסיקה מהמזרח הרחוק והשפעתו יצירות מסורתיות וכן של פוצ'יני, סטרווינסקי, קרייזלר, צ'ייקובסקי, ראבל, מייאני, אישי, יון ואחרים.
22.30 „פעם ועוד" — ארנולד שנברג: ארבעה קטעים למקהלה מעורבת.
23.00 „מוצרט הבדחן" — מתוך הסידרה על כנפי הזמר (ש.ח).

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה", עם בני הגדל.
09.05 „השיר לא תם" שירים עבריים.
09.30 „מפגש" מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי.
10.30 „רדיו קל" תכנית יומית בעברית קלה.
11.05 רגע של עברית.
11.10 „מאחורי כל זה מסתתר צחוק גדול".
12.05 „מצלילי המזרח בבקשתך".
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים. „בליבריקט", מגזין לצעירים לכבוד פורים.
14.45 לילדים הגדולים: „חתול בשק — עניני לפורים", ילקוט כל־בו.
15.55 „ספר חדש" — סקירה.
16.05 „היכן הם קברותיהם של אסתר ומרדכי" (ש.ח).
17.10 רגע של עברית.
17.12 „מגישים שיר".
17.20 שירים לפורים.
18.06 פרקי היום בתנ"ך — פיוטים לפורים.
18.16 פיוטים לפורים.
18.30 קריאה במגילת אסתר בנוסח יהודי ספרד שידור חי מבית הכנסת הספרדי החדש דרך אולמי ירושלים.
חדשות השעה 19.00 לא יועברו.
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „שש אפס לטובת קישון" — מופע שנערך ליום־הולדת ה־60 לאפרים קישון, תכנית שניה (ש.ח.)
23.05 „על תחפושת ומסכות" — במסורת היהודית, במיתולוגיה ובחיי יום יום. (ש.ח.)

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום"
09.05 „ביקור בית פורימי", עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת" — מהדורה פורימית.
12.10 „שירים שובבים".
13.00 „בחצי היום", חדשות ופזמונים.
14.06 „בת־צחוק", מערכונים וקטעי הווי.
15.10 „משיכת יתר" תכנית של הומור וסאטירה.
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים", מגזין המשק והחברה.
18.06 „כנסת מחופשת", תכנית פורים מן הכנסת. היום הזה.
19.35 „עולם חדש", מגזין חדשותי לעניני הארם וסביבתו.
20.05 פרקי חזנות „בבקשתך".
22.05 „על הברכה ועל הקללה" — ברכות וקללות מסי ובפי ישראל.
22.58 רגע של עברית.
23.05 „קפר ראשו", חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים מהדורה פורימית, עם שמוליק רוזן.

רשת ג'

13.05 „גם זו תחפושת" שירים ופזמונים פופולאריים מכל הזמנים שהוקלטו בלבוש חדש.
18.06 „מקום בצמרת", מצעד הפזמונים הישראליים.
21.05 „שגעון של מסיבה", מישדר מיוחד לפורים.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי, פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר, שירים עבריים.
06.30 אוניברסיטה משודרת: בקרה הרמונלית של הפריון מתווכים שינויים. מרצה: פרופ' צבי מוזר.
07.07 שבע אפס שבע, עם איתן ליפשיץ.
08.05 בוקר טוב ישראל, שעת אקטואליה יומית.
09.05 על הדבש ועל הכיפאק, תוכנית מיוחדת לפורים: גירסאות פורימיות ללהיטים מורים פרסים ושיחות עם מיטב האמנים שיתארחו באולפן.
11.05 פורים ישראלי שעתיים עם אלי ישראלי, מוסיקה ושידורים חיים מגיירות במוקדי הבידור.
13.05 שעתיים עם דודו ברזאב, עוד מוסיקה ושידורים חיים מגיירות במוקדי הבידור.
15.05 מה יש לפורים, התוכנית המיוחדת של צוות מה יש לפורים (ש.ח. מערב התג).
16.05 שמלת השכת של תהלוכה לסלאו, מופע רדיו מיוחד, שירים מערכונים וחיקויים.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 כוונת, מגאזין גלי־צה"ל לענייני צבא ובטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.05 מגשב לצים ותוכנית פורים עם רוזו רוזן וחברים.
19.05 מצעד המערכונים הגדולים ביותר, חמש שעות של מוסיקה ומערכונים מוכרים ואהובים.
21.00 מבט לחדשות.
00.05 שרון ליפשיץ, שידור חי מתוך גיגות פורים מאוניברסיטת ת"א.
02.05 לא רוצים לישון, מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר.

רביעי רדיו

26.3.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב: בטהובן: הפתיחה פרומתאוס, בטהובן: רביעיית כלי קשת בפה מג'ור
07.30 שחרית מוסיקלית: חצ'אטוריאן מוסיקה לבאלט גאיינה, בטהובן: קונצ'רטו מס. 1, אופ. 15, בדו מג'ור לפסנתר ותזמורת, שוברט: סימפוניה מס. 9, בדו מג'ור הגדולה
09.30 קונצרט בוקר: גאסטולדי: באלטים לשירה, נגינה וריקוד, מוצרט: דיברטימנטו ברה מג'ור ק. 334, מנדלסון: קונצ'רטו לכנור ותזמורת במי מינור, בטהובן: סימפוניה מס. 8, אופ. 93, בפה מג'ור
11.57 מגישים שיר
12.05 אמנים באולפן: שוברט: רגעים מוסיקליים, רביסי: 2 קטעים, גרשווין: 3 פרלודים
13.00 קונצרט צהרים: לאופולד מוצרט: קסציון בסול מג'ור (סימפונית הצעצועים), חצ'טוריאן: קונצ'רטו לכנור ותזמורת, קווינסי פורטר: סוויטה אוקראינית, דריוס מילו: סוויטה למפוחית פה ותזמורת, איבר: דיברטימנטו לתזמורת קאמרית. פולנק: שישיה לחמישיית כלי־נשיפה ופסנתר. יוהאן שטראוס: העטלף — פתיחה
15.05 מוסיקה כאן ועכשיו: גיורא שוסטר: פר דואו, מנחם צור: קונצ'רטו כפול לבסון, קרן ותז. כלי־קשת. תאו לובנדי: שישה שירי עם תורכיים. ג. דמבינסקי־קלרנית
16.00 קונצרט מנחה: צ'יק קוריאה: סקסטט, בקיחיים: בין הרסים

גדי יגיל („עובר ושב" תכנית יחיד חדשה, רשת ב', 14.06)

מחזור שירים לסופרן אלט ותזמורת, פרוקופייב: פטר והזאב, סיפור אגדה בצלילים, מוצרט: רביעיית פסנתר ברה מג'ור. בטהובן: סימפוניה מס. 5 בדו מינור
18.30 מאולמי הקונצרטים בעולם. קונצרט הסיום לתחרות הבינ"ל לזמרה — וינה 31.7.85. מוצרט: הפתיחה לנשואי פיגרו, ואחם היורעים, מתוך החטיפה מן ההרמון אריה של אוסמין, אריה של בלונדכן, אריה של בלמונטה רואט של קונסטנצה ובלמונטה
20.05 ג'ז ומוסיקה קלסית 5. סקסט בזפלין ו„טרימוניסה" (ש.ח.)
21.00 אופרה של יום רביעי: אנדראה ברטון: האכובה, מרטינו: קומדיה על גשר
23.00 צלילי ליל: קופלנד: 4 שירים אמריקניים ישנים, דואנאראוי: קונצ'רטו לפסנתר ותזמורת בלה מג'ור. לאנגלייג 3 כוראלים לחצוצרה ואורגן, אוברארורס מאול היינר
23.55 מגישים שיר.

רשת א'

07.30 היו שירים, פזמונים ישנים ואהובים
08.05 חוגה, עם בני הגדל
09.05 השיר לא תם, שירים עבריים
09.30 מפגש, מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 רדיו קל, תכנית יומית בעברית קלה
11.05 רגע של עברית
11.10 שוב יוצא הסגר לפורים, עם רבקה מיכאלי (ש.ח.)
12.05 מזמרי הטורות. מבחר שירים מזרחיים
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין, תכניות לילדים, מסיבת ספורי לפורים
15.55 מאוצר הספרים, סקירה על ספר חדש
16.05 מערון שעון הזהב מעולמו של האדם המבוגר
17.10 רגע של עברית
17.12 מגישים שיר
17.20 שירים לפורים
18.06 מנחת ערב
18.50 פרקי היום בתנ"ך
19.05 סיכום ההלכה היומית
19.30 שידורים לעולים
22.05 חבר מאותו כוכב תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי.

רשת ב'

08.05 סעו לשלום בירושלים, מהדורה לפורים
09.05 ביקור בית עם רבקה מיכאלי
10.10 כל צבעי הרשת, מגזין יומי
12.10 שירים שובבים
13.00 בחצי היום, חדשות ופזמונים
14.06 עובר ושב, תכנית היחיד החדשה של גדי יגיל
15.10 על הבר — כמעט כל מה שרצית לדעת על היין, מופע פומבי לפורים במלון מוריה עם יוסי בירנשטיין, סנדרה ג'ונסון, עוזי מאירי, לוליק, חבורת הומר מעלות, להקת קטיפה שחורה ועוד
17.10 ח"י שנים לתכנית על מספרים ואנשים מגזין המשק והחברה
18.06 מסיק ורד — מהדורה מיוחדת לפורים
18.45 היום בספורט
19.00 היום הזה
19.35 מוסף לעניני צבא ובטחון
20.05 כוזור הרקיע — הקלרנית הצוחק — פגישה עם הכליזמר ישראל זוהר וניגוניו
21.05 שיר לדרך — שירים בבריחותא — מן הפולקלור היהודי ומשלנו
22.05 בימה ובסך — קטעים מתוך מחזות מוסיקליים וסרטים — למוצאי עושן פורים
23.05 משחקי לילה.

רשת ג'

07.07 עולם הפוך — שירים עם חיוך
08.05 מה כבר אסתר? עם אבי אתגר
10.05 אותי זה מצחיק — מערכונים וקטעי הווי
11.05 גימל חי — מנחם פרי ואורחים בשידור פורימי מיוחד מקרית השמחה בירושלים
14.06 לי ולך — שיר וברכה
15.05 חרש, חדיש ומחודש. עם שוש עטרי
16.05 מוסיקה לעניין
17.05 הצגה יומית
18.06 היה היו — מצעד להיטים ישנים
20.05 עם כל הנשמה, עם משה מורד
22.05 משלנו — שירים עבריים
23.05 הלילה הוא שירים.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים
06.30 אוניברסיטה משודרת: בין ספרות למציאות בא"י שלפני מלחמת העולם הי"1. מרצה: פרופ' נורית גוברין
07.07 שבע אפס שבע, עם ערי טלמור
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 נכון לעכשיו עם רפי רשף
11.05 טעם של פעם עם אורלי יניב
12.05 להיט לתאבון
13.05 חמים וטעים
15.05 מה יש עם ארז טל
16.05 ארבע אחר הצהריים — שירים עבריים
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 יומן גלי־צה"ל
17.30 ערבסק — מגאזין גלי צה"ל לענייני המזרח התיכון
18.05 שלוש ארבע לעבודה
19.05 רדיו רדיו עם יואב קוטנר
20.05 מצעד הפזמונים הלועזיים
21.00 מבט לחדשות
21.30 אוניברסיטה משודרת: בין ספרות למציאות בא"י שלפני מלחמת העולם הי"1 (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 אל"מ ביבר — שנה למותו — קטעים מתוך ערב לזכרו של אל"מ זאב בר־לביא — ביבר מחיל המודיעין (ש.ח.)
00.05 ציפורי לילה עם [illegible]
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר.

חמישי רדיו

27.3.1986

קול־המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב" — מונאקיו: הואפנגה; מונקאיו: מחול.
07.30 „שחרית מוסיקלית" — „גוני צלילי" — בואלדיה: „הכליף מבגדד" — פתיחה, אבירום: פתיחת אביב; קואלי: קינות של קלורי; דה סוורק: תילי עוספרת; יהושע לקנר: סונטה לחליל ופסנתר (1948); גלזונוב: 5 שירים; ראמו: „פיגמליון", פרק סיום; צבי אבני: חמישה קטעים לארבעה קלרניתות; שבריה: בורה פנטסטי.
09.30 „קונצרט בוקר" — מיצירות בטהובן (יום מותו של בטהובן) 26.3.1844 — ביצוע בכורה של ה„מיסה סולמניס" בשלמותה סימפוניה מס. 7 בלה מג'ור; פנטסיה כוראלית; מיסה סולמניס.
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „מאוצר הסרטיה" עמנואל גרוכר־צ'רלי, מיכאל בונוסלבסקי — פסנתר; ברהמס: סונטה במי מינור; שניטקה: סונטה לצ'לו ופסנתר.
13.00 „קונצרט צהרים" — הנדל. קונצ'רטו גרוסו מס. 3 בפה מג'ור; בטהובן, הפתיחה „אגמונט"; בטהובן: קונצ'רטו מס. 5 במי במול מג'ור, לפסנתר ותז. „הקיסר": מאהלר. סימפוניה מס. 1 ברה.
15.00 „מילון מוסיקלי".
15.05 „כפנינים מוסיקליים".
16.00 „אתנחתא" — מוצרט: סונטה בדו מג'ור, ק. 457; רחמנינוב: וריאציות על נושא של קורלי; ליסט: סונטה בסי מינור.

מיצירותיו של בטהובן („קונצרט בוקר". 09.30)

17.30 „קונצרט מנחה: רוסיני: מבחר קטעים מבדחים: אופנבך: משלי להפונטיין; פרוקופייב: לויטננט קיז'ה; ביזה: דוקטור מרפלא. אופרה מבדחת; קוראי: הארי יאנוש.
20.05 „ערב טוב" — שירים אליזבתניים.
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „קונצרט התזמורת הסימפונית ירושלים (שידור חי מתיאטרון ירושלים). סולן: עוזי ויזל. נטרא „דפים מיומנו של כלחין"; סן סאנס: קונצ'רטו בלה מינור לצ'לו ותזמורת; ברהמס: סימפוניה מס. 2 ברה מג'ור.
22.55 „מילון מוסיקלי".
23.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות. „ביצועים חיים על בימת הקונצרט גרדן". אריות ודואטים מתוך „אוהלו" של ורדי (ש.ח.).

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה", עם בני הגדל.
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים.
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.05 „שידורים לבתי הספר: הבעה ולשון.
11.30 „השכלה ודעת לכל": [illegible]
13.05 „ליבי במזרח".
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) „טוב לכתוב" ב) „מסע הפלאים של נילס הולגרסון הקטן עם אווזי־הבר".
14.45 „תתולקט" — מבחר תוכניות „חתול בשק".
15.25 עוריה אלון מספר על נוף הארץ (ש.ח).
15.30 „קתדרא" — — במת רדיו. ד"ר שמעון לוי — „היבטים פואטיים ודרמאטיים בטקסט מסוף המאה הי"ז".
15.53 „ספר חדש".
16.05 „צומת המורה־התיכון".
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" „צרפתית למתחילים".
18.06 „מנחת ערב" — משדר יומי.
18.50 פרקי היום בתנ"ך.
19.05 „שעות בתניא".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „חלומות באספמיה".

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
09.05 „ביקור בית". עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 א"ו — „בחצי היום".
14.06 שירים עבריים.
15.10 „רגעי קסם".
16.05 „שירים ושעורים".
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 „יש שאלות", עם יצחק אלון.
18.51 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 השבוע בכנסת.
20.05 „שורשים" — מגזין לענייני פולקלור ועדות.
22.05 „צמוקים ושקדים" — שירים ביידיש, והפעם: עם החזן פינצ'יק במלאת 15 שנה לפטירתו.
23.05 „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי.

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה.
15.05 „חדש חדיש ומחודש". עם שוש עטרי.
16.05 „מוסיקה לעניין".
17.05 „הצגה יומית".
18.06 „קוליבי" — שבועון פופ.
20.05 „מופע רוק". עם דליה כהן.
22.05 „משלנו" — שירים עבריים.
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר • שירים עבריים.
06.30 אוניברסיטה משודרת: אלברט איינשטיין — אחדות וריבוי. מרצה: פרופ' יוסף אגסי.
07.07 שבע אפס שבע, עם יצחק רועה.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו. עם דן שילון.
11.05 טעם של פעם. עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון.
13.05 חמים וטעים.
15.05 מה יש. עם ארז טל.
16.05 ארבע אחר הצהריים — שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 כוונת — מגאזין גלי צה"ל לענייני צבא וביטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה על כלכלה.
18.35 כוכב הערב.
19.05 „רדיו רדיו", עם יואב קוטנר.
20.05 „רוק ישראלי".
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת: אלברט איינשטיין — אחדות וריבוי (ש.ח.)
22.05 על הדבש ועל הכיפאק • שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 [illegible] הקלאסי — עם דובי לנץ ואריאל כהן.
00.05 ציפורי לילה — עם רוני תורן.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

תשבצים

תשבץ 126

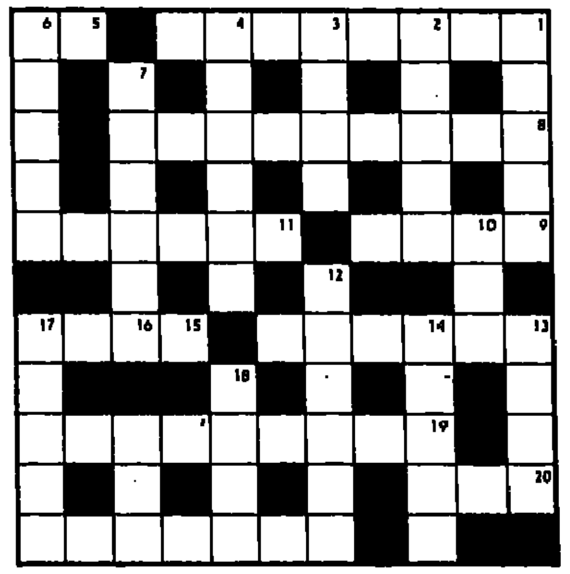

אפקי

1. כפר ערבי גדול בהר שומרון מצפון לשכם. 5. מזל. 8. ישוב בדוי בבקעת בית נטופה. 9. מגדולי המשוררים היהודים בספרד בתקופת הזהר. 11. חרסינה. 13. סימן דפוס (בד"כ בצורת פגיון) שהיה נהוג בכתבי יד עתיקים לאות שהגירסה מפוקפקת. 15. ממולכד, טמון לצייד. 18. תורת הטחבים. 20. שפחת אחד האבות. 21. חית כיס באמריקה.

אנכי

1. אי בכניסה למפרץ אילת. 2. מין צמח בושם. 3. מעיל. 4. משורר אפי מפורסם, כנראה מן החוף המערבי של אסיה הקטנה כ־900 לפנה"ס. 6. מפלצת אגדית. 7. צורת הבטחה של מי שאינו נשבע. 10. חורבות כפר נטוש בתחום פארק קנדה. מקומה של העיר הקדומה אילון. 12. משחי קניות התיאטרון הגדולות שהיו בארץ. 13. קצף הגלים. 14. לא מתורבת. 16. מתעכבים במקום מטים. 17. תואר לשליט מוסלמי. 19. חלק מן הצבא.

אגוזן 126

אפקי:

1. נשוי המתענין בנשים נוספות לא יצא מזה בטוב (4,4). 5. משקה בירה שאין בה שמחה (2). 8. בכי גרוע זה כשמקום ריק נוגע במקום ריק (5,4). 9. הטניסאי יניק את הקבועץ להיפך (4). 11. הדיקטטור נשאר לבדו בלי האי (6). 13. הפרה מבקשת מאכל מתפ"א כי־היא מבינה בזה (6) (ועפ"י אידיות פלד). 15. מניחים לזוג (4). 18. אם חונך לפני הצדיק מדוע רצחו אותו? (5,4) (כ"ח). 20. אין מתאים לתקשורת כממציא (3). 21. כך נאמר שם האלהים בסומאלי (7).

אנכי:

1. שכלה מאפשר להפיק שכמותה (5). 2. כוכב המסכים פה אחד לאסור (5). 3. גדל בהוראת הראש (4). 4. תכונה לא נאה ועצמה (6). 6. חגיגה בדרך התרנגולות (5) (עפ"י יואל דרום). 7. כך מרכיבים כלי רכב בשדה עם חמר טחון בכיסן (6). 10. הוא שמח לאיד במודעו (3). 12. לוקחים טנק ונכנסים בו לשחות, גם זו דרך לבלות (6). 13. עצמתם עולה מן החגורה (4). 14. נוגע באפרודיטה ברצון (5). 16. כך הוא פועל – מהגוף (5). 17. אוסף וגונז בקרבו (4). 19. אחת שלא הושיטה את השניה (3).

פתרונות:

תשבץ 123

אגוזן 123

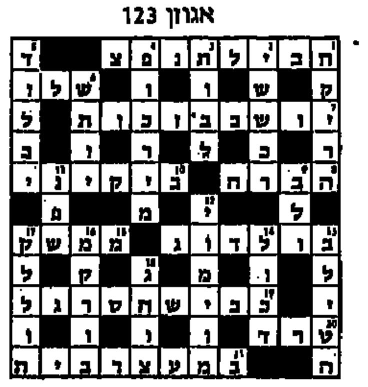

תשבץ 124

אגוזן 124

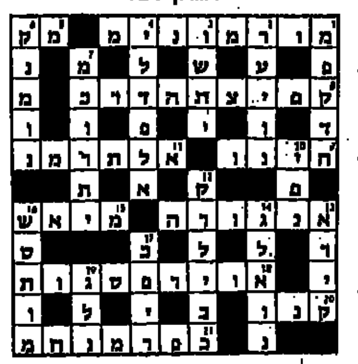

תשבץ 125

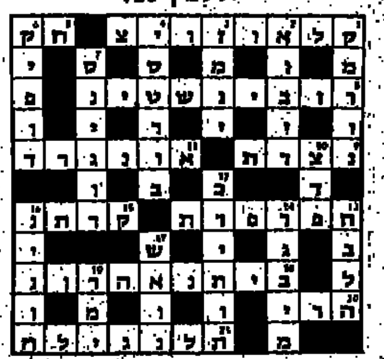

אגוזן 125

החל מגליון זה יופיעו פתרונות התשבצים והחידות שבוע לאחר פרסומם. לכן, באופן חד־פעמי, אנו מפרסמים השבוע את הפתרונות לשלושת השבועות האחרונים.

© מאת אמיר בן אור

חידות

כתב סתרים 126

בפעולת החילוק הבאה, הוחלפו הספרות באותיות. כל אות מייצגת ספרה אחת בלבד, אבל ספרה יכולה להיות מיוצגת על ידי אות אחת או על ידי שתי אותיות.

לו | דהירת
נעמ
סיח
דקל
אשש
פ

עליך למצוא את ערכה של כל אות ולהציב את האותיות המתאימות בריבועים להלן, המסומנים על ידי ספרות. אם כן תעשה, אימרה של ג' ג'אוברט תקבלו.

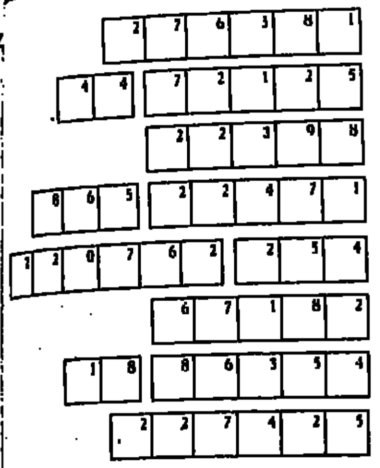

תשבץ מספרים 126

עליך לרשום בכל משבצת ריקה, ספרה מבין הספרות 1 עד 9 ועד בכלל, באופן שסכום הספרות יהיה הסכום המופיע בגוף התשבץ.

סכום הרשום מעל לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מימין לסכום וסכום הרשום מתחת לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מתחתיו.

בכל סכום, כל הספרות שונות זו מזו.

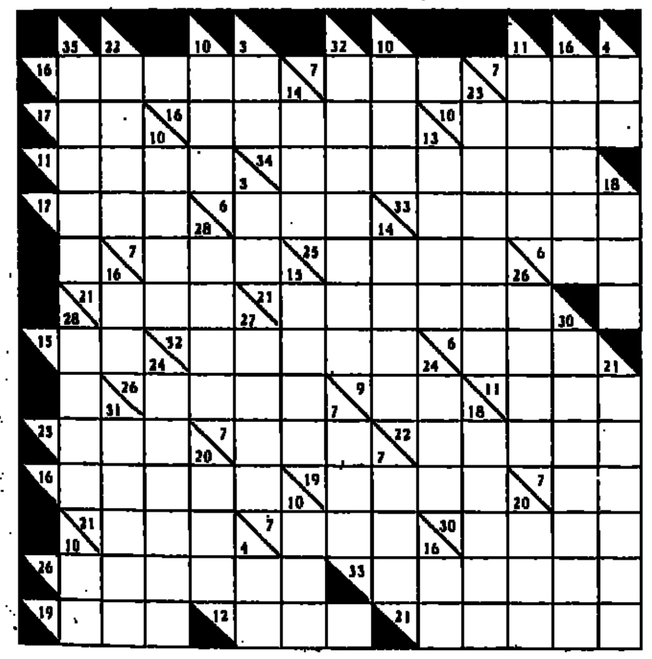

פתרון כתב סתרים 123

הדבר המפתיע ביותר את זה המשקיף על חיי האדם מנקודת מבט פילוסופית, היא הקלות בה נשלט הרוב על ידי המיעוט.

פתרון כתב סתרים 125

האדם מסוגל שבת במנוחה ויחדש רק בחיות לך חץ וקשת; בלעדי זאת ירבה לחג ויבקש מדון.

פתרון תשבץ סכומים 124 (שורה אחר שורה)

7892; 72; 859647; 4; 7312; 6134927; 1; 691324; 43721; 97; 192; 78192; 678945; 7289; 91; 8764153; 21563; 93; 96; 285; 281; 1412; 83612; 9578; 131; 128; 131; 849; 19486275; 73698; 3421; 124431; 7

מתתיהו ורנה עומר

ברידג'

אליפות המזרח הרחוק

בין שאר האליפויות המתקיימות בעולם, מתקיימת גם אליפות המזרח הרחוק. באליפות הפתוחה זכתה השנה יפן ובמקום השני תאילנד, בעוד שבין הנשים זכתה נבחרת אוסטרליה (שגם אירחה את המשחקים) במקום הראשון ויפן במקום השני.

היד הבאה שוחקה על ידי היפנית קיוקו.

צפון: ♠ 10 9 5 ♥ 10 4 3 ♦ K 7 5 4 ♣ K 8 2

מערב: ♠ J 2 ♥ KQJ 9 8 7 ♦ 6 ♣ 9 7 5 3

מזרח: ♠ 8 6 4 ♥ 5 ♦ QJ 10 9 3 2 ♣ AQ10

דרום: ♠ AKQ73 ♥ A 6 2 ♦ A 8 ♣ J 6 4

מחלק: דרום
פגיעים: כולם
ההכרזה:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1 ספייד	—	2 ספייד	—
3 בלי שליט	—	—	—

מערב הוביל במלך הארט, והמשיך במלכה הארט שנלקחה על־ידי הכרוז (מזרח השליך ספייד). לאור חלוקת הקלפים, נכנסה קיוקו למחשבה והחליטה שהאלוף קלאב בידי מזרח, משום שאם היה בידי מערב, יתכן שעם סידרת ההארט, היה מערב מכניס. ... המשיכה בדרך הבאה, היא שיחקה סיבובים של ספייד והגיעה למצב הבא:

צפון: ♠ — ♥ — ♦ K 7 5 4 ♣ K 8 2

מערב: ♠ — ♥ J 9 8 ♦ 6 ♣ 9 7 5

מזרח: ♠ — ♥ — ♦ QJ 10 9 3 ♣ A Q

דרום: ♠ 3 ♥ 6 ♦ A 8 ♣ J 6 4

קיוקו שיחקה את ה־3 ספייד והשליכה דיאמונד מהדומם כשמזרח משליך ... (הוא חייב לשמור את המלכה קלאב), ... ממשיך הכרוז בקלאב, וזכה בלקיחה ... אלוף דיאמונד, מלך דיאמונד, ... הארט), עתה יכול הכרוז לשחק ... הדיאמונד השלישי, מזרח זכה ב... בדיאמונד ובלקיחה בקלאב ... לכרוז לקיחה בקלאב והחוזה ... זכתה בלקיחה בהארט ... בדיאמונד ולקיחה בקלאב).

(ולפני סיום נאחל הצלחה לנבחרות ... לקבוצות שיוצאת השבוע ... אליפות אירופה בפריז.)

מהבחות הקולנוע

חדש בשטח

נאטי גאן

למה עושים לנו את זה? אין לנו מספיק צרות משל עצמנו? חסר לנו אבטלה ועוני שחייבים לייבא לנו סרט על השפל הכלכלי בארה"ב של שנות ה־30 ועוד סרט מאולפני וולט דיסני, תתארו לכם. חוץ מזה שהסרט מתרחש בשנות השפל ומלא בחלכאים ונדכאים הוא גם בלדה קלאסית על הערכים האמריקניים הטבועים עמוק בלב כל ינקי־דודל־דנדי טוב גם כשהוא מגיע לשפל המדרגה. וחוץ מזה הוא גם סרט הרפתקאות קלאסי לבני הנעורים מהסוג שהיה פופולרי בשנות ה־50־60. נאטי היא נערה בת 15 שגרה עם אביה הפועל המובטל, היא מין "בנית" שכזו המסתובבת בבגדי גבר ומשתוללת עם הבנים. כשאביה נוסע למערב כדי לעבוד כחוטב־עצים היא בורחת מביתה בשיקאגו, נוסעת בטרמפים וברכבות, מתגלגלת בדרכים, גונבת אוכל ומתיידדת עם חבורת פרחחים כשרק המזל וכלב־זאב חכם שומרים עליה. ג'רמי כגן ("הנבחרים" ע"פ ספרו של חיים פוטוק) דבק בז'אנר של סרט הרפתקאות סוחט־דמעות עם כל הקלישאות של אומץ־לב, ידידות מופלאה בין אדם לחיה ושאר ירקות. מה שנחמד זה שסוף־סוף יש לנו גיבורה־ילדה שאינה נופלת ברוחה, מעשיה ובגבורתה, משום הקלברי פין. וגם זו נחמה.

נפגשים בסיבוב

שוב אנו מתבשרים על שעשוע חדש בסד־רת "המצלמה הנסתרת" של יהודה ברקן. כמה סרטים כאלו כבר יצאו מתחת ידיו? – קשה לספור. וגם הפעם, במסורת עתיקת־היומין שלו, שהחלה במתיחות־הרדיו, יש סוגים שונים של מתיחות מצולמות. "הקטע" המרכזי הוא "סקופ" של ממש: ברקן החליף את הכלה האמיתית בשחקנית קרולין לנגפורד בדיוק רגע לפני החופה. החתן היה יכול לקבל התקפת־לב על המקום, אך הוא דווקא קיבל את העניין ברוח ספורטיבית, וכולם צהלו ושמחו על שיראו אותם בסרט. חוץ מהקטע ההיסטורי הזה יש עוד כל מיני מתיחות שונות ומשונות כמו המת המתעורר לחיים ומעורר בהלה ותמיהה, המתקלחות הערומות, ואצל ברקן אפילו משגעים חיות במתיחה בה "העצים" נעים ותגובתם של הכלבים המופתעים למראה עצים שפתאום הולכים לטייל. מי שמחפש יותר ממתיחות שיילך ל"כבוד של פריצי" שעדיין רץ־רץ על המסכים.

שורות המקהלה

הו, התהילה התהילה. כולם רוצים תהילה ולא רק לחיות על־פי החזון הלווייני, גם הרקדנים האלמונים שמגיעים בהמוניהם לבחינות ה"קורוס ליין" הידוע. כבר 11 שנה רץ המחזמר "שורות המקהלה" בברודווי, והוא עדיין שלאגר היסטורי. על־כן, ואולי על־אחת־כמה־וכמה, אימץ אותו הבמאי ריצ'ארד אטנבורו, שכבר הנחיל לנו ספקטקל־ראוות כושל לפני שנתיים, והוא "גנדי" המנופח והיומרני. בעצם היה עדיף שאת הסרט אודות צעירים שרוצים תהילה ורוקדים עד־מוות למענה, יעשה עולי־ימים ולא קשיש כאטנבורו. הסרט נראה כסקיצה חיוורת של הסרט הפופולרי "תהילה" – החבורה חטובים של ברוקלין חייטס מקרטעים במחול, פוצחים בקולם ה"ענוג" וחושפים את נפשם במונולוג מגוחך ושטחי בפני במאי ההצגה אותו מגלם השחקן מייקל דוגלאס. זה לא משעשע למרות הבנות היפות, לא עליז למרות הריקודים והרקדנים "העליזים" – ונורא משעמם!

● "העד" שהצליח מאוד בקופה בשנה שעברה, חוזר למסכים לסיבוב נוסף. זהו סרט מעניין שעשה הבמאי האוסטרלי פיטר וייר בארה"ב. הריסון פורד, גיבורו של שפילברג ב"תיבה האבודה", הוא בלש־משטרה שבעקבות פרשת רצח מגיע אל בת האמיש המסתורית אשר חיים בסוף המאה העשרים כמו שחיו אבות־אבותיהם בגרמניה, הוא גם מתאהב בבת המקום, אך נאלץ לעזוב, בידעו שאין זה מקומו. סיפור מתח קלאסי הופך כאן לאודיסאה אישית ולמפגש תרבויות מעניין בין הישן לחדש. בתחרות האוסקר, שתתקיים ביום שני השבוע, מועמד "העד" לשמונה פרסי אוסקרים וברור שגם יקצור כמה. בלי קשר לאוסקר כדאי ללכת לסרט – למי שטרם ראה.

הסיפור האמיתי

טוב

אליסיה, מורה ארגנטינאית בורגנית בגיל העמידה שיש לה בת מאומצת, חיה בבועה מוגנת ומעוקרת. היא אינה יודעת על אלפי מתנגדים למשטר שנרצחים (ונעלמים) יום־יום, היא שוקעת בקונפורמיות נעימה ואורח־חיים שלא מעורב כלל בפוליטיקה. בעצם, היא לא רואה, או לא רוצה לראות. מה קורה סביבה עד שחברה שסבלה מאימי המשטר ועונתה מספרת לה שיש אסירות פוליטיות הרות שילדן נלקח מהן בכוח. מכאן ואילך משתנים חייה, ודיבוק אוחז בה בנוגע לילדתה הקטנה. אולי היא אחת מילדים אלה?

במהלך החקירה שהיא מנהלת, היא נתקלת בפעם הראשונה בחייה בכיעור: עשרות־אלפי אנשים שיקיריהם נעלמו. הדרמה האישית משפיעה על מעורבותה הפוליטית ודעותיה משתנות. סיפורה של אליסיה, הוא סיפורה של ארגנטינה, ובעצם סיפורו של העולם הלטיני, וכל ארץ הנאנקת תחת משטר כבד־יד – ויש כאלה רבים בעולמנו. סרטו של לואיס פואנזו, המועמד כיום לפרס האוסקר, הוא מעל לכל דרמה פסיכולוגית מעולה, מורכבת ואינטליגנטית, פשוטה במבנה, אך לא פשטנית, על השתנות הדרגתית של אדם המתחיל בנקודה אחת וגומר באחרת, על יכולתן של עובדות פוליטיות להשפיע על גורל האדם. גדולתו של הסרט היא שהמשמעויות הפוליטיות והביקורת אינן מאפילות, או פוגעות, בסיפור האנושי שמושג בעיקר בזכות משחקה של נורמה אליאנדרו.

והספינה שטה

טוב מאוד

קבוצת אנשי אופרה מפליגה בספינת־פאר בשנת 1914, ערב מלחמת העולם הי', אל הים האגאי כדי לפזר בים את אפרה של זמרת מהוללה, מול חופי האי בו נולדה. פדריקו פליני הפך את המסע לאודיסאה מגוחכת, גרוטסקית, פאתטית וטרגית על טיפוסים שכולם כאחד יכולים להיות רק פרי דמיונו המופלא: זמרי אופרה מפורסמים ואקצנטריים, מנצחים קפדנים, משוררים, גרופיס, מדיום ידוע, נסיך הכתר, אחותו העיוורת וצי העוזרים שלהם, עיתונאי שרלטן וגרפומן, וגם קרנף מאוהב שנוסע אתם בבטן האונייה. את שלוותם הדקדנטית של הנוסעים פוגמים ניצולים כפריים שברחו מאוסטרו־הונגריה השסועה ונאספו אל האונייה. המפגש נותן לפליני הזדמנות לומר כמה דברים על המרחק שבין החיים לאמנות. כמו יתר סרטיו, גם הנוכחי – ציני ומתוחכם, תושני פנטסטי, מטורף, ויצרי במרכיבים, וקמדני, דייקני ונוירי במהות, רווי סמלים ופאתוס, התפאורה מלאכותית במכוון, הים עשוי יריעות פלסטיק כסופות והשמש והירח זורחים בעת ובעונה אחת. כמו ב"שמונה וחצי" זהו סרט על האמנות, וכשמורידים רובד ועוד רובד נשארת רק האמנות: אשליית החוויה הקולנועית, שהיא גם כל מה שיש (לפליני). כמו יתר סרטיו גם "הספינה שטה" הוא חגיגה מהפנטת לעיניים וקסם ללב רומנטי – כי אחרי ככלות הכל פליני הוא אולי הרומנטיקן האחרון שבין הקולנוענים.

זיכרונות מאפריקה

במעט טוב

זהו מסוג הסרטים שעושים טוב על הנשמה. סרט כמו של פעם על אהבה גדולה. דומה שנשתכח מאתנו הטעם של הרפתקאות רומנטיות בנוף אקזוטי ופראי. בהוליווד נהגו לעשות הרבה סרטים כאלה. סידני פולק ("טוטסי") מחזיר לנו את "הטעם של פעם" בעזרת המאהב הגדול של הבד, רוברט רדפורד המוכיח שהוא עדיין שובר הלבבות מס' 1, וזוגתו היא מריל סטריפ, המעניקה כתמיד משחק וירטואוזי א־לה־סטורים, אף שכאן היא חביבה, אנושית ולא מעצבנת ומנייריסטית כתמיד. הסיפור מבוסס על זיכרונותיה של הסופרת הדנית המהוללת איזק דינסן – אשה מיוחדת, עצמאית, חזקה ויוצאת דופן לזמנה, שחייתה 17 שנה באפריקה של ראשית המאה, נישאה לברון הולל ובוגדני (השחקן קלאוס מריה ברנדאואר, המהולל לא פחות מיתר עמיתיו) והיתה לה חווה, מטע לפולי־קפה וצי של כושים קטנים. אז היא פוגשת באהבת חייה: דניס, הצייד ההרפתקן, המקסים, האצילי והאמיץ, ניצבות עמים באהבתם היפה, ממש כמו בלהיטים של שנות ה־40: "חלף עם הרוח" ו"קזבלנקה". שלוש שעות, לעתים ארוכות מדיי, עם רגעים יפים ועדינים, מראות בלתי־נשכחים בספארי, ואידיאליזציה של כיבוש האדם הלבן את הילידים האפריקנים. אך מעל לכל זהו סיפור אהבה רומנטי, עם כוכבים יפים, רומנטיים, מושלמים וגדולים מהחיים, שכמותם יש רק בסרטים. הסרט עשוי במיומנות ולליטוש רב, ומועמד השנה להרבה אוסקרים.

● קטעי וידיאו על מחול של הכוריאוגרפית ההונגריה כריסטינה הורבאת מתיאטרון המחול של פיירבה, אשר שוהה כיום בארץ לרגל עבודתה עם להקת המחול הקיבוצית – יוקרנו במכון גתה בת"א ב־23.3 ב־20.00 בלוויית הרצאה. עם הורבאת ישוחחו מבקר התיאטרון והמחול גיורא מנור.

עדיין בשטח

ראן – (מצוין)
סהרורים – (טוב מאוד)
שנת הדרקון – (במעט טוב)

יעל ישראל

שחמט

קרבות ותחרויות

מהפך בצמרת הליגה

מהפך חל בסיבוב החמישי בליגה הלאומית, כאשר באר שבע, האלופה בשנים 1981־84, עלתה למקום הראשון במקומה של אלופת 1985, אס"א אוניברסיטת ת"א. באר שבע הביסה את אס"א ירושלים 0:5: (אלון גרינפלד ניצח את ויקטור מאנייביץ ואליהו שווידלר ניצח את מרדכי פנציאס). כזכור הובסה אס"א ירושלים – 0:5 גם על ידי אס"א אוניברסיטת תל אביב בסבוב השני. האלופה סיימה בתיקו 2.5:2.5 עם "הפועל־פלדקליין" ראשון לציון (בורונוים־ליברזון־תיקו, קריידמן הפסיד לגוטקין, כגן הפסיד לזברסקי, להב ניצח את רוזנטל, ולב ניצח את דומניץ.) הפתעה ארעה כשבל"ל ת"א ניצחה את ביכורי העתים 1.5:3.5, (מרגע ניצח את אפק, ז'ק – י. שרנצל – תיקו), המפגש בין הפועל חדרה/רמת גן להפועל הרצליה הסתיים בתיקו 2.5:2.5 (גלפר – סטפק – תיקו, עוזי גלד ניצח את סבי) אס"א טכניון חיפה גברה על הפועל רחובות – 1.5:3.5 (בליימן ניצח את טבאדידאשבילי, מנור – גל – תיקו).

הדרוג: באר שבע – 17.5, אס"א אוניברסיטה – 16.5, חדרה/רמת גן – 13 (1), אס"א טכניון ובכורי העתים – 12.5 כל קבוצה, "פלדקליין" – 12 (1), בל"ל ת"א – 12, הרצליה – 11, רחובות – 10.5, אס"א ירושלים – 6.5.

תחרות לוגאנו

מנצחי תחרות לוגאנו (שוויץ) הם: נייג'ל שורט (אנגליה) ויקטור קורצ'נוי (שוויץ), לב גוטמן (ישראל), ג'יימס פלאסקט (אנגליה) ואוטוט אדיאנו (אינדונזיה) – 7.5 מ 9 כל אחד. יאסר סייראוון (ארה"ב) שהפסיד בסבוב האחרון לקורצ'נוי, ג'ון נאן מאנגליה, פרדראג ניקוליץ' מיוגוסלביה וולאדימיר טוקמאקוב מברה"מ – 7 כ"א. ביחס לאדיאנטו לא ברור אם אכן צבר – 7.5 נקודות או 6.5 בלבד, בשל טעות בדיווח של סוכנות הידיעות הצרפתית באחת משתי הודעותיה האחרונות על התחרות. באשר לגוטמן הרי יש לציין בעיקר את ניצחונו על רב האמן האנגלי מאיילס. בסבוב האחרון, ניצח גוטמן, את היוגוסלבי סימיץ'.

ד"ר נפתלי צפלר ז"ל

בחיפה נפטר ד"ר נפתלי צפלר, שהיה במשך שנים רבות יו"ר הנהלת האיגוד הישראלי לשחמט וייצג את ישראל במשך 18 שנים, מאז 1956, כחבר הועד המרכזי של הפיד"א. את נסיעותיו הרבות לחו"ל מימן מכיסו. הוא זכה להישגים ניכרים בפעילותו בפיד"א. כן עודד את הפעילות השחמטאית בקרב הנשים והאליפות הארצית, לנשים נקראה על שם אימו חנה צפלר. נולד ב־18.5.1905 בליפקני שבבסרביה. יהי זכרו ברוך.

סיום מוחץ

האמן גונאר נילסן זכה באליפות העיר וילה, בדנמרק. בדרכו לנצחון בתחרות, נחל נילסן הפסד מידי האמן לייף ברג לאחר סיום מוחץ. להלן המשחק.

הגנה סיציליאנית

לבן: ברג שחור: נילסן

דנמרק 1985

1. ה4, ג5; 2. פ־ו3, ד6; 3. ד4, ג:ד4; 4. פ:ד4, פ־ו6; 5. פ־ג3, ז6; 6. ר־ב4, ר־ז7; 7. ר־ב3, ...6; 8. ר־ה3, ס־ו0; 9. ו3, ר־ד7; 10. מה־ד2, צ־ג8; 11. ח4! (מסע חריף אבל מפוקפק. במקרה שלפנינו המשך הנכון הוא: 11. 0־0־0.) 11... פ־ה5; 12. ר־ח6, ס־ג4 (מאוד מבטיח 12... ר:ח6; 13. מה:ח6, צ:ג3; 14. ב:ג3, מה־א5; ולשחור משחק נגדי) 13. ר:ג4, צ:ג4; 14. ר:ז7, מ:ז7; 15. ח5, ה:ח5; 16. פד־ה2, ר־ח6; 17. 0־0־0, מ־ח8; 18. ז4, פ־ו6; 19. מה־ח6+ מ־ז8; 20. פ־ז3, מה־ג5;

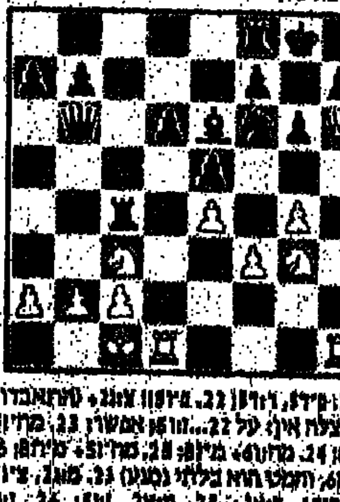

21. פ־ד5, ר־ד8; 22. פ־ז3! צ:ג2+ טעות־אבדות. אך הצלה אין; על 22... הוכרע אפשרי 23. מה־ז5+ מ־ח8; 24. מה־ה6+ מ־ז8; 25. מה־ז5+ פ־ח8; 26. מ־ח6, והמט הוא בלתי נמנע) 23. מ:ג2, צ־ו8+; 24. פ־ב1, ר־א4+; 25. מ־א8, ז:ח5; 26. ז:ח5, והשחור נכנע.

אבי אמיר

בעיות וסיומים

משנכנס אדר

בברית־המועצות נערכה תחרות מיוחדת לסיומים היתוליים. גם ביצירת גרוטסקות שחמטיות, מסתבר, ניכרת אמנות של ממש. לקוראינו מזומנת, מכל מקום, שעה של שעשוע פורימי.

א. מקסימובסקי
פרס 1, "שחמטי ריגה", 1985

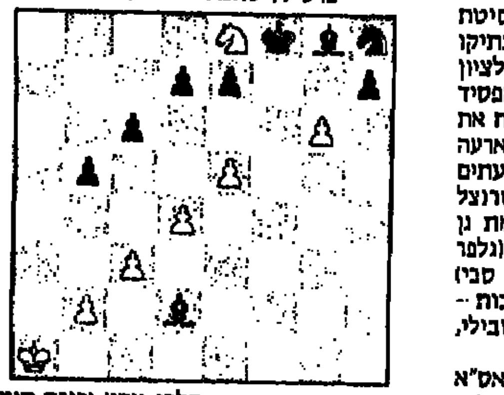

7+9 הלבן נוסע וכופה תיקו

1. ז7+, מ:ה8, 2. ז:ח8מה, מו8!, 3. ה6, ד6, 4. ד5, ג5, 5. ג4, ב4, 6. מא2! (6. ב3?, רג3+, וזוכה) 6... רח6, 7. ב3!, רז7, 8. מה: ח7!, ר:ח7 פט!!

ש. סיבובאר
פרס 3, "שחמטי ריגה", 1985

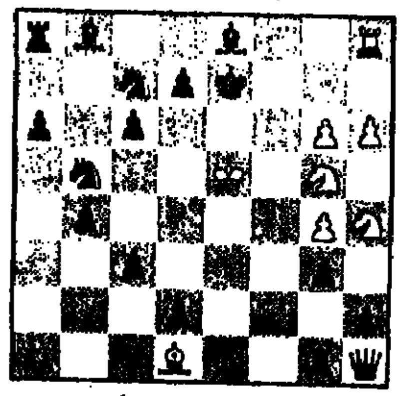

8+16 הלבן נוסע וזוכה

1. ט6+, מד8, 2. ט7+, מג8, 3. פח7+, מב7, 4. פד8+, מב6, 5. פג8+, מג6!, 6. פב7+, מג4, 7. מב6+, מד3, 8. פג5+, מה3, 9. פג4+, מו2, 10. פד3+, מז2!, 11. פח3+, מח3, 12. פג4+, מח4, 13. פו5+, מז5, 14. פח3+, מז6!, 15. פח4+ מז7, 16. פז5+, מח7, הגענו לעמדת המוצא אך ללא הרגלי ז6! הבדל דקיק זה יחישנו לצאת שוב במחול הפרשים דלעיל אותו נפתח ב־17. פו5+! עם מסעים עוקבים וזהים ומשנגיע ל־29. פו5+, מז5, 30. צז8+! וזוכה מייד.

מ. זיטאר
פרס מיוחד, "שחמטי ריגה", 1985

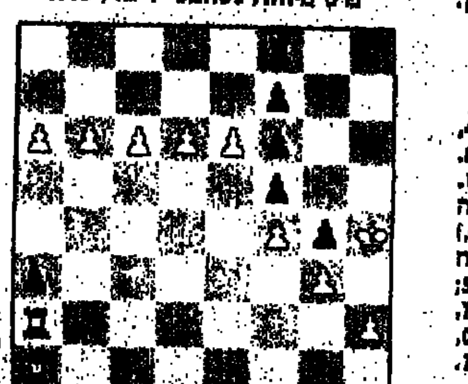

11+7 הלבן נוסע וזוכה

1. ח7!, (1. א7?, מו8!) צז8, 2. חמצו (2. הסמה? מז6!) 3. מח:חפ(ט)? צח8, 3. ד7!, צח8, 4. דמצו, צז8, 5. ג7!, צח8, 6. גמצו, צג8, 7. ב7!, צח8, 8. במצו, צב8, 9. א7!, צח8, 10. אמצו, צא8, 11. צ:א8, צח8, 12. צא8, צח7, 13. צח8+ והלבן זוכה.

יוחנן אפק